



Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΦΥΣΗ, ΦΥΣΙΚΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ, ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΚΑΙ
ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Χρυσάνθου Χρυσάνθος

Α.Φ.Μ. 4956

Όνομα Εισηγητή: Πεδιαδίτης Παντελής

Ηράκλειο 2011

Περιεχόμενα

Ενότητα 1 : Εισαγωγή.....	2
Ενότητα 2 : Η Φύση της Κύπρου.....	9
Κεφάλαιο 2.1 : Μορφολογία εδαφών της Κύπρου.....	9
Κεφάλαιο 2.1.1 : Γεωγραφία της Κύπρου.....	9
Κεφάλαιο 2.1.2 : Γεωλογία της Κύπρου.....	10
Κεφάλαιο 2.2 : Υδάτινοι πόροι της Κύπρου.....	13
Κεφάλαιο 2.2.1 : Ποταμοί της Κύπρου.....	13
Κεφάλαιο 2.2.2 : Λίμνες και αλυκές της Κύπρου.....	15
Κεφάλαιο 2.2.3 : Φράγματα της Κύπρου.....	17
Κεφάλαιο 2.3 : Η χλωρίδα της Κύπρου.....	20
Κεφάλαιο 2.3.1 : Ενδημικά και ιθαγενές δέντρα της Κύπρου.....	21
Κεφάλαιο 2.3.2 : Ενδημικοί και ιθαγενείς θάμνοι της Κύπρου.....	23
Κεφάλαιο 2.3.3 : Ενδημικοί και ιθαγενείς ημίθλαμοι της Κύπρου.....	25
Κεφάλαιο 2.3.4 : Ενδημικές και ιθαγενείς πόες της Κύπρου.....	26
Κεφάλαιο 2.4 : Η πανίδα της Κύπρου.....	28
Κεφάλαιο 2.4.1 : Ενδημικά και άλλα θηλαστικά της Κύπρου.....	28
Κεφάλαιο 2.4.2 : Τα πουλιά της Κύπρου.....	30
Κεφάλαιο 2.4.3 : Ερπετά και αμφίβια της Κύπρου.....	33
Κεφάλαιο 2.4.4 : Έντομα της Κύπρου.....	35
Ενότητα 3 : Φυσικά αξιοθέατα της Κύπρου.....	36
Κεφάλαιο 3.1 : Βιότοποι της Κύπρου.....	36
Κεφάλαιο 3.1.1 : Εθνικά Δασικά Πάρκα και άλλα δάση της Κύπρου.....	36
Κεφάλαιο 3.1.2 : Άλλοι βιότοποι και υδροβιότοποι της Κύπρου.....	45
Κεφάλαιο 3.2 : Μεμονομένα φυσικά αξιοθέατα της Κύπρου.....	49
Κεφάλαιο 3.2.1 : Σημαντικές παράκτιες περιοχές της Κύπρου.....	49
Κεφάλαιο 3.2.2 : Αιωνόβια δέντρα της Κύπρου.....	53
Κεφάλαιο 3.2.3 : Καταρράχτες της Κύπρου.....	57
Ενότητα 4 : Φυσιολατρικές διαδρομές.....	58
Κεφάλαιο 4.1 : Ευρωπαϊκό Μονοπάτι E4.....	58
Κεφάλαιο 4.2 : Μονοπάτια της Κύπρου.....	70
Ενότητα 5 : Συμπεράσματα.....	88
Βιβλιογραφία	94

Ενότητα 1: Εισαγωγή

Αιτία και στόχος αυτής της εργασίας είναι να προβάλω τις φυσικές ομορφιές της Κύπρου και το πως αυτές μπορούν να αξιοποιηθούν για να προσελκύσουμε τουρίστες στην Κύπρο, που επιζητούν να επιλέγουν τουριστικούς προορισμούς με βάση το φυσικό τους τοπίο, με λίγα λόγια φυσιολάτρες τουρίστες.

Τί είναι όμως ο φυσιολατρικός τουρισμός; Φυσιολατρικός τουρισμός είναι ό τουρισμός που γίνεται με βάση την φύση ενός τόπου. Δηλαδή ο τουρισμός που διέπεται μέσα στην φύση. Μπορεί αυτό να είναι οικοτουρισμός, μπορεί να είναι απλά τουρισμός στην φύση ή οτιδήποτε άλλο είδος τουρισμού, έχει άμεση σχέση με την φύση μιας περιοχής.

Ποιο είναι το προφίλ του φυσιολάτρη τουρίστα; Είναι συνήθως τουρίστας με ευαισθησία σε θέματα φύσης και περιβάλλοντος. Προσπαθεί να χρησιμοποιά οικολογικά μέσα για την μεταφορά του ή ακόμα και να διανύει μεγάλες αποστάσεις με τα πόδια απολαμβάνοντας την φύση. Για την διαμονή του επιλέγει καταλύματα που δεν διαταράσσουν το κλίμα μιας περιοχής και συνήθως προτιμά να διανυκτερεύει σε κατασκηνωτικούς χώρους. Παρόλο που δεν επιφέρει αρκετά έσοδα στον τουρισμό λόγω του ότι προσπαθεί να εγκλιματιστεί στο χώρο με βάση τις απαραίτητες του ανάγκες, χωρίς να κάνει απερισκεπτες ενέργειες που προσβάλουν το περιβάλλον, επιλέγει να κάνει τουρισμό σε μεγάλη διάρκεια χρόνου και συνήθως ξαναεπισκέπτεται τα μέρη που έχει κάνει τουρισμό, εφ'όσον του αρέσει η φύση και το περιβάλλον. Έτσι κάπως επέρχεται ισοροπία με άλλου είδους τουρίστες που επιλέγουν να κάνουν τουρισμό σε ένα μέρος μια φορά, αφήνοντας αρκετό ρευστό αλλά χωρίς να ξαναεπιλέγουν το μέρος ως προορισμό.

Επίσης αφορμή για την πτυχιακή αυτή εργασία στάθηκαν και οι εμπειρίες φίλων και γνωστών μου που έχουν επισκεπτεί την Κύπρο και μου δήλωσαν ότι το νησί δεν έχει να επιδείξει τίποτα αξιόλογο σε φυσική ομορφιά. Τέτοια ίσως να είναι η άποψη των πεισσοτέρων τουριστών που έχουν επισκεπτεί την Κύπρο. Οι εμπειρίες, των επισκεπτών έχουν να κάνουν, ίσως με το συμπέρασμα ότι αρκεστοίκαν να επισκεπτούν μόνο γνωστά τουριστικά θέρετρα (Αγία Ναια, Παραλίμνι, Πάφος κ.τ.λ) και δεν ενδιαφέρθηκαν να επισκεπτούν λιγότερο τουριστικά θέρετρα (Πλάτρες, Κακοπετριά, κτλ), που όμως η φυσική ομορφιά που εστιάζεται στις γύρω περιοχές γοητεύει το κάθε επισκέπτη.



Πίνακας - Γεωγραφική κατανομή περιηγητών 2003-2007

	2003	2004	2005	2006	2007	ΜΟ
	%	%	%	%	%	
Πάφος/Πόλις	34.6	34.5	34.8	35.3	33.6	
%Δ		-0.29%	0.87%	1.44%	-4.82%	-0.70%
Παραλίμνι	18.1	16.3	14.7	14.7	14.9	
%Δ		-9.94%	-9.82%	0.00%	1.36%	-4.60%
Αγία Νάπα	16.4	15.7	16.5	17	17	
%Δ		-4.27%	5.10%	3.03%	0.00%	0.96%
Λεμεσός	15.9	16.3	16.1	14.2	13.8	
%Δ		2.52%	-1.23%	-11.80%	-2.82%	-3.33%
Λάρνακα	8.2	9.3	9.2	9	9.8	
%Δ		13.41%	-1.08%	-2.17%	8.89%	4.76%
Λευκωσία	3.2	3.6	3.4	4.6	5.3	
%Δ		12.50%	-5.56%	35.29%	15.22%	14.36%
Άλλού	3.6	4.3	5.3	5.2	5.5	
%Δ		19.44%	23.26%	-1.89%	5.77%	11.65%

Ο πιο πάνω πίνακας που έχει δημοσιευθεί στην επίσημη ιστοσελίδα του Κ.Ο.Τ, στα πλαίσια μελέτης για την ανάπτυξη οικοτουρισμού και αγροτουρισμού, αποδεικνύει, ότι ο τουρίστας που επιλέγει την Κύπρο για διακοπές περιορίζεται στα γνωστά τουριστικά θέρετρα και αγνοεί λιγότερο γνωστά τουριστικά θέρετρα που οι γύρω περιοχές τους έχουν να επιδείξουν τοπία απaráμιλλης φυσικής ομορφιάς. Τα τοπία αυτά είναι στην κατηγορία του πιο πάνω πίνακα "άλλού" και φιλοξενούν μόνο το 5,5% των επισκεπτών στην Κύπρο για το 2007. Από το 2003 μέχρι το 2007, όμως, παρατηρείται στα θέρετρα αυτά αναλογική αύξηση της τάξης του 11,65%.



Για να είμαστε όμως ακριβοδίκαιοι, μάλλον, ακόμα και οι ντόπιοι ίσως να αγνοούν την ύπαρξη τόσο ενδιαφέροντων φυσικών ομορφιών. Όπως και ο ίδιος, ωφείλω να ομολογήσω, πίστευα ότι οι φυσικές ομορφίες στην Κύπρο είναι περιορισμένες, αγνοώντας την πλούσια πανίδα και χλωρίδα της Κύπρου. Αυτό όμως καταρίφθηκε περίτρανα, όταν άρχισα να συλλέγω πληροφορίες για αυτή την πτυχιακή εργασία και να επισκέπτομε διάφορες περιοχές. Έτσι δημιουργείται η εντύπωση, ότι ο τουρίστας που θα επισκεπτεί την Κύπρο έχει περιορισμένα είδη τουρισμού να επιλέξει, μεταξύ παραθαλάσσιου τουρισμού, τουρισμού διασκέδασης και παραχειμέριου τουρισμού. Η αλήθεια όμως είναι ότι στην Κύπρο ο τουρίστας έχει να επιλέξει και να πραγματοποιήσει τουρισμό σε ένα ευρύ φάσμα ειδών τουρισμού, που έχουν αναπτυχθεί τελευταία στο νησί και σε άλλα που ο Κ.Ο.Τ (κυπριακός οργανισμός τουρισμού) καλείται να αναπτύξει. Μερικά από αυτά έχουν να κάνουν με την αξιοποίηση του φυσικού πλούτου της Κύπρου, όπως ο αγροτουρισμός, ο οικοτουρισμός, ο φυσιολατρικός τουρισμός, ο τουρισμός υπαίθρου κτλ.

Γιατί όμως ο Κ.Ο.Τ ρισκάρει να προωθήσει είδη τουρισμού που δεν είναι τόσο δημοφιλείς στους τουρίστες που επιλέγουν την Κύπρο; Προσωπική μου

εκτίμηση είναι ότι ο Κ.Ο.Τ αξιοποιεί το ρεύμα της εποχής, όπου ο άνθρωπος στρέφεται κοντά στην φύση και έχει αναπτυχθεί μια οικολογική συνείδηση στον καθένα μας. Σήμερα οι μορφές τουρισμού που έχουν βάση το φυσικό περιβάλλον μιας περιοχής, αναπτύσσονται γοργά και σημαντικά και ο τουρίστας επιλέγει τέτοια είδη τουρισμού για να πραγματοποιήσει τις διακοπές του. Μία άλλη παραδοχή που διαφαίνεται μέσα από το σχέδιο ανάπτυξης του τουρισμού υπαίθρου, που έχει θεσπίσει ο Κ.Ο.Τ, είναι ότι με τα σημερινά δεδομένα που διαμορφώνονται στο τομέα του τουρισμού κάθε χώρα καλείται να αναπτύξει είδη τουρισμού, ώστε να αποφευχθεί η εποχικότητα του τουριστικού προϊόντος και να εκμεταλλευτεί πόρους της που μπορούν να αναπτύξουν άλλες μορφές τουρισμού. Έτσι αν ένα πράγμα είναι αυτό που μπορεί να αξιοποιήσει η Κύπρος στην προσέλκυση τουριστών είναι ο φυσικός της πλούτος.

Μπορεί σήμερα στην Κύπρο τα δάση, υγροβιότοποι, βιότοποι και άλλα φυσικά στοιχεία να αποτελούν ένα ποσοστό γύρω στο 30%, όμως από αρχαιοτάτων χρόνων η Κύπρος έχει αποκαλεστεί με διάφορα ονόματα που αποδκνύνουν το φυσικό της πλούτο. Μερικά από αυτά τα ονόματα είναι:



Δασόεσσα : Μια αρκετά γνωστή ονομασία της Κύπρου, την οποία χρησιμοποιούν αρκετοί υπουργοί γεωργίας, λειτουργοί του τμήματος δασών, δήμαρχοι και άλλοι επίσημοι, όταν αναφέρονται στα οράματα τους για δεντροφύτευση και το "πρασίνισμα" της Κύπρου. Παρόλο που σήμερα ελάχιστα είναι τα δάση της Κύπρου, στην αρχαιότητα η Κύπρος ήταν μια από τις πιο "πρασινές" περιοχές της Μεσογείου, κατάφυτη με πυκνή

βλάστηση.

Ζωηγράφος : Την ονομασία αυτή την απέδιδαν στο νησί από την παρουσία πολλών ζώων, διαφόρων ειδών και μεγεθών.

Ευέλαιος / Εύοινος / Ευώδης : Τις ονομασίες αυτές αναφέρει ο Στράβωνας και άλλοι συγγραφείς· όπως λεν και οι ίδιες οι λέξεις, αναφέρονται στα πολλά και εκλεκτά της κρασιά (Εύοινος) και το καλό της ελαιόλαδο και τα πολλά της ελαιόδεντρα (Ευέλαιος). Η τελευταία ονομασία, που την αναφέρει ο Όμηρος, αναφέρεται στην όμορφη μυραδιά που ανάδιδαν τόσο τα κρασιά και τα λάδια της, όσο και τα πυκνά της δάση.

Κεράστεια / Κεραστία / Κεραστίας / Κεραστής : Ο Ανδροκλής, ο Ευστάθιος, ο Ησύχιος, ο Λυκόφρων, ο Ξεναγόρας, ο Πλίνιος, ο Στέφανος Βυζάντιος και άλλοι αναφέρονται στο νησί με την ονομασία αυτή· πιθανότατα, η ονομασία οφείλεται στις πολλές εξοχές (άκρες) του νησιού [τις οποίες αποκαλούσαν κέρατα], αφού είναι γνωστό σ' εμάς ότι η Κύπρος έχει πολλά ακρωτήρια. Μια άλλη ετυμολογία είναι ότι η ονομασία αυτή προέρχεται από το δέντρο *κερατέα* ή *κερατία* (η γνωστή χαρουπιά), που φυτρώνει άφθονα ακόμη και σήμερα, σε όλα τα εδάφη και - μέχρι πρόσφατα - τη θεωρούσαν ως το κατεξοχήν χαρακτηριστικό δέντρο της Κύπρου, γι' αυτό και ο καρπός της ονομάστηκε από τους Κύπριους «μαύρος χρυσός».

Κνοφόρος : Το επίθετο αυτό το προσδίδουν πολλοί ιστορικοί στην Κύπρο· υποστηρίζεται ότι προέρχεται από το επίθετο *κνοφόρος*, που σημαίνει «γόνιμος», πιθανότατα από το γόνιμο της κυπριακής γης.

Οφιδώς / Οφιούσα : Το επίθετο αυτό, που σημαίνει «γεμάτη φίδια», αποδιδόταν επάξια στην Κύπρο, μιας και στις βυζαντινές, κυρίως, εποχές έβριθε από φίδια: χαρακτηριστικά λέγεται ότι υπήρχαν εποχές που κάποιος περπατούσε στο δρόμο και δίπλα του έρπονταν δύο και τρία φίδια. Γνωστή σε όλους τους Κύπριους είναι η ιστορία της Αγίας Ελένης, που ίδρυσε το μοναστήρι του Σταυροβουνίου (γύρω στα 327 μ.Χ) και έφερε εκατοντάδες γάτες στο νησί, για να καταπολεμήσουν τη μάστιγα αυτή.

Σφήκεια : Η ονομασία αυτή, που πιθανόν να οφείλεται στην ύπαρξη πολλών σφηκών στο νησί, αναφέρεται από τον Ευστάθιο, το Λυκόφρων, το Στέφανο Βυζάντιο και το Φίλοστέφανο. Ο Ιερώνυμος Μυριανθέας σημειώνει ότι «*ίσως οι σφήκες έχουν εν Κύπρω την αυτήν σημασίαν, ην και αι μέλισσαι εν Εφέσω και εν Κρήτη εν τη οργανιαστική λατρεία του Διός*» (Ίσως οι σφήκες να έχουν στην Κύπρο την ίδια σημασία που έχουν και οι μέλισσες στην Έφεσο και στην Κρήτη η οργανιαστική λατρεία του Δία).

Ακόμα και το σημερινό όνομα του νησιού (εκτός από την γνωστή εκδοχή ότι πήρε το όνομα από το κύριο εξαγωγικό της προϊόν, το χαλκό) έχει και μια δεύτερη εκδοχή από που πήρε το όνομα του το νησί, αυτή που αναφέρει ο Ευστάθιος. Ο Ευστάθιος, αναφέρει πως το νησί ονομάστηκε Κύπρος από το φυτό κύπρος που βλάσταινε άφθονα: «Κύπρον, κληθήναι αυτήν από άνθους εκεί πολλού φυομένου, κύπρου καλουμένου» (Κύπρο, που ονομάστηκε από άνθος που εκεί φύεται σε μεγάλο αριθμό, που καλείται κύπρος). Το άνθος αυτό σήμερα ονομάζεται χέννα (επιστημονική ονομασία: *Lawsonia alba*, Λαουσονία η λευκή) και πρόκειται για δενδρώδη θάμνο, ύψους μέχρι 6μ, που είναι αυτοφυής στη Βόρεια Αφρική, την Αραβία, Περσία και Ινδίες, ενώ - αν και σήμερα σπάνια απαντάται στην Κύπρο - κατά την αρχαιότητα ήταν άφθονο, όπως μας πληροφορεί ο Ευστάθιος. Αλλά και ο Πλίνιος αναφέρει ότι το τρίτο καλύτερο είδος χέννας, μετά από αυτό της Ασκαλώνας στην Ιουδαία και της Κανωπού στο Νείλο, ήταν αυτό της Κύπρου «που έχει μια γλυκιά μυρωδιά». Από τα άνθη του φυτού αυτό παραγόταν ένα άρωμα, το κύπριον έλαιον ή κύπριον μύρον, ενώ από τα φύλλα του παραγόταν βαφική ουσία.

Αν και αρκετοί μελετητές αποδέχτηκαν την άποψη ότι η Κύπρος ονομάστηκε έτσι από το φυτό αυτό, σήμερα μας φαίνεται αρκετά απίθανο, καθώς υπήρχαν πολλές άλλες χώρες που το φυτό αυτοφυόταν σε πολύ μεγαλύτερους αριθμούς απ' ό,τι στην Κύπρο. Ως αντίποδα, παρατέθηκε η άποψη ότι, ενώ στην Ανατολή ήταν γνωστό με άλλες ονομασίες, στη Δύση (Ελλάδα) ήταν γνωστό ως το κέντρο διαμετακομιστικού εμπορίου απ' όπου οι Έλληνες έμποροι μπορούσαν να βρουν το φυτό και τα παράγωγά του (*Dugand*). Ακόμη και έτσι, όμως, είναι πιο πιθανό οι Έλληνες να ονόμασαν το φυτό έτσι, από το όνομα του νησιού, οπότε αν θα πρέπει να αναζητήσουμε την προέλευση του ονόματος αλλού.

Όπως και να έχουν όμως τα πράγματα, αυτό που μαρτυρούν οι ονομασίες αυτές που αποδόθηκαν στο νησί αποδεικνύουν ότι το νησί είχε να επιδείξει τεράστια κληρονομιά όσο σε χλωρίδα, όσο σε πανίδα, τα κύρια είδη δηλαδή που συντελούν την φύση μιας περιοχής, αλλά ακόμα και σε γεωολογικό υπόστρωμα, που είναι εξίσου σημαντικό στην διαμόρφωση, χαρακτήρα στην φύση ενός τοπίου.



Ακόμα όμως και σήμερα υπάρχουν οι φυσικοί πόροι που προσελκύουν διάφορους τουρίστες, λάτρεις της φύσης. Μερικές από τις περιοχές που έχουν να

επιδείξουν πλούσιο, ξεχωριστής ομορφιάς και οικολογικής αξίας φυσικό περιβάλλον το οποίο συντίθεται από αξιόλογους φυσικούς σχηματισμούς όπως κοιλάδες και ορεινούς σχηματισμούς, πλούσια πανίδα και χλωρίδα, περιοχές natura, δάση, τοπία φυσικού κάλλους, μονοπάτια της φύσης κλπ, τα οποία αποτελούν πόλο έλξης για τους επισκέπτες και έχουν την δυνατότητα να ενταχθούν στο τουριστικό προϊόν είναι το δάση της Πάφου, Ψευδά, Μαδαρής, Αδελφοί, Λεμεσού, το φουντουκόδασος στην περιοχή Πιτσιλιάς, η κοιλάδα Λιάριζου, ο ορεινός όγκος Τροόδους και τα εθνικά πάρκα Τροόδους, Κάβο Γκρέκο, Μαχαρά και Αθαλάσσας και η περιοχή του Ακάμα.

Η σημασία των περιοχών αυτών διαφαίνεται από την ένταξη περισσότερων από 32 από αυτές στο σχέδιο Natura για την διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, της άγριας πανίδας και χλωρίδας, κάτι που αποδεικνύει την οικολογική αξία των περιοχών.

Η φύση (χλωρίδα, πανίδα), οι φυσιολατρικές διαδρομές (δίκτυο μονοπατιών , καθώς και το μονοπάτι E4) και τα φυσικά αξιοθέατα (καταράχτες, υγροβιότοποι, βιότοποι κτλ) των περιοχών που αναφέραμε πιο πάνω, καθώς και ευρύτερα ολόκληρης της ελεύθερης Κύπρου είναι με αυτά που θα σχοληθούμε στα επόμενα κεφάλαια.

Πριν όμως καταπιαστούμε με το αντικείμενο της μελέτης αυτής, θα ήταν ωφέλιμο να επισυνάψουμε περιληπτικά τα στοιχεία της μελέτης και την σχέση αυτών με το τουρισμό.

Φύση : γενικά φύση καλείται το σύνολο των όντων, που περιλαμβάνει κυρίως την χλωρίδα και την πανίδα, καθώς επίσης και ύδατα και πετρώματα.

Χλωρίδα : είναι ο γενικός όρος που χαρακτηρίζει το σύνολο των φυτών τα οποία φύονται σε μια περιοχή.



Πανίδα : Με τον όρο πανίδα ή πανίσκη χαρακτηρίζεται το σύνολο των ζώων που ζουν σε μια περιοχή.

Φυσικά αξιοθέατα : Με τον όρο αυτό καλούμε τα διάφορα χαρακτηριστικά της γη, τα οποία δημιουργήθηκαν αυτούσια από την φύση, χωρίς την παρέμβαση του ανθρώπου (παραλίες, ποτάμια, λίμνες, καταράχτες, βουνά κτλ) και αποτελούν πόλο έλξης για διάφορους επισκέπτες.

Φυσιολατρικές διαδρομές : Φυσιολατρικές διαδρομές είναι το δίκτυο μονοπατιών όπου ο επισκέπτης μπορεί να πεζοπορήσει σε αυτές γνωρίζοντας την φύση μιας περιοχής.

Ποια η σημασία τους όμως για το τουρίστα γενικότερα και δη για το τουρίστα λάτρη της φύσης; Το φυσικό περιβάλλον συνδέεται άρρηκτα με το τουρισμό καθώς η προσέλκυση τουριστικού ρέματος εξαρτάται μεταξύ άλλων, από την φέρουσα ικανότητα σε τοπικούς φυσικούς πόρους (χλωρίδα, πανίδα κτλ). Είναι δεδομένο ότι το φυσικό περιβάλλον θεωρείται καθοριστικός παράγοντας και συγκριτικό πλεονέκτημα για τις περιοχές που επιδιώκουν να αναπτυχθούν τουριστικά, αποτελώντας την πρώτη ύλη για την δημιουργία τουριστικού προϊόντος, συγκροτώντας τη βάση τουριστικής ανάπτυξης και καλύπτοντας ένα από τα βασικότερα κίνητρα της ζήτησης των επισκεπτών.

Άρα κατανοούμε ότι ο οποιοσδήποτε τουρίστας που επιδιώκει να κάνει το οποιοδήποτε είδος τουρισμού, προσελκύεται και από το φυσικό περιβάλλον μιας περιοχής. Πόσο μάλλον για το φυσιολάτρη τουρίστα που στοχεύει να κάνει τουρισμό απολαμβάνοντας την φυσική ομορφιά μιας περιοχής.

Ο πιο κάτω πίνακας παρουσιάζει ενδιαφέροντα αποτελέσματα έρευνας που διενήργησε το European Travel Commission (ETC) (2005) στον οποίο διαφαίνονται τα κίνητρα επιλογής προορισμού διακοπών κατά εθνικότητα.

Πίνακας - Κίνητρα Επίσκεψης κατά Εθνικότητα

	Σύνολο	UK	IRL	GER	GR	ES	FR	AUS	SWE	NE
Τοπίο/ Φύση	46	30	3	66	33	41	52	49	45	65
Κλίμα	45	42	41	51	27	42	50	52	53	45
Κόστος ταξιδιού	36	32	32	48	38	31	34	40	43	22
Ιστορία/ κουλτούρα	32	26	18	38	27	28	23	33	40	39
Διαμονή	30	37	21	51	31	18	29	31	28	36
Περιβάλλον	26	22	12	38	40	18	34	28	23	12
Αλλαγή	24	31	30	20	26	15	35	27	26	40
Γαστρονομία	24	30	21	39	12	9	15	28	35	23
Κόστος ζωής	21	17	17	27	42	10	16	14	28	30
Ασφάλεια	19	23	8	33	11	7	12	20	26	17
Γνωριμίες	19	20	15	18	17	15	14	25	18	19
Επίσκεψη σε συγγενείς & φίλους	18	12	25	13	31	27	26	18	22	7
Διασκέδαση	18	21	22	16	40	17	14	15	20	12
Ευκολία πρόσβασης	13	20	18	20	19	8	9	16	10	8
Σπορ	13	9	6	16	12	10	16	21	14	11
Δραστηριότητες για παιδιά	13	18	15	10	10	6	12	13	13	21

UK-Ηνωμένο Βασίλειο, IRL-Ιρλανδία, GER-Γερμανία, GR-Ελλάδα, ES-Ισπανία, FR-Γαλλία, AUS-Αυστρία, SWE-Σουηδία, NE-Ολλανδία

Από το ποιο πάνω πίνακα βλέπουμε ότι η φύση έχει το πρώτο λόγο στην επιλογή προορισμού για τους περισσότερους τουρίστες με ποσοστό που αγγίζει το 46%. Πράγμα που αποδικνείει του λόγου το αληθές, ότι ο σημερινός τουρίστας έχει σε πρώτο κίνητρο την φύση, για την επιλογή προορισμού. Επίσης συμπαίρνευμε ότι γερμανοί, ισπανοί, γάλλοι, αυστριακοί, ολλανδοί που επισκέπτονται την Κύπρο έχουν μεταξύ των πρώτων κινήτρων τους, την φύση και το τοπίο.



Καταλαβαίνουμε λοιπόν την σημασία που έχει η φύση στην προβολή ενός τόπου και ότι η προβολή φυσικών τοπίων μιας χώρας συμβάλει στο να ελκύει επισκέπτες. Με αυτό το όπλο πρέπει να πορευτεί και ο Κ.Ο.Τ στην προσέλκυση τουρίστών. Η φύση στην Κύπρο είναι προικισμένη με τοπία μοναδικά που θα μπορούσαν να μαγνητίσουν τον οποιοδήποτε φυσιολάτρη, αλλά ακόμα και διάφορους μελετητές.

Έτσι σε αυτή την εργασία, στόχος είναι να επιδιώξω να προβάλλω την φύση, τις φυσιολατρικές διαδρομές και τα φυσικά αξιοθέατα που υπάρχουν στην Κύπρο και να επιδιώξω να απαντήσω κατά πόσο μπορεί ο Κ.Ο.Τ να αξιοποιήσει την φυσική ομορφιά της Κύπρου στην επιδίωξη να προσελκύσει τουρίστες στην Κύπρο.

Έτσι η εργασία αυτή πραγματοποιείται στην Κύπρο, μέσω διάφορων βιβλίων, εντύπων, άρθρων, αλλά ακόμα και προσπαθώντας να παρευρεθώ σε περιοχές φυσικού πλούτου, που προσελκύουν επισκέπτες, ώστε να συλλέξω πιαρετέρω πληροφορίες. Στόχος είναι να προσφέρω μια όσο το δυνατό κατατοπιστική περίληψη,

των περιοχών φυσικού πλούτου της Κύπρου και να αποδείξω, ότι στην Κύπρο υπάρχει αξιοποιήσιμος φυσικός πλούτος.

Έτσι στόχος μου είναι να αποδείξω, ότι εν έτη 2010 ο Κ.Ο.Τ. στην Κύπρο, μπορεί να προωθήσει, εναλλακτικές μορφές τουρισμού με κύριο γνώμονα την φύση, ώστε να μπορεί να ανταγωνιστή γειτονικούς προορισμούς, που έχουν τουριστική άνθηση τελευταία και επίσης να μειώσει κατά πολύ την εποχικότητα του τουριστικού προϊόντος της Κύπρου που συνήθως εστιάζεται κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.

Έτσι θα προσπαθήσω να προβάλω διάφορες φυσικές περιοχές που μπορούν να αξιοποιηθούν κατάλληλα για την διαμόρφωση τουριστικού προϊόντος με κύρια υποδομή την φύση. Πίο κάτω θα δούμε τις κυριότερες φυσικές περιοχές, φυσικά αξιοθέατα και φυσιολατρικές διαδρομές (μονοπάτια μελέτης της φύσης). Θα προσπαθήσω να προβάλω τα σημεία αυτά της μελέτης με σειρά, με τρόπο ώστε να αποτελούν και ως εισαγωγή για το επομενο θέμα. Αυτό για να επιτευχθεί ο σκοπός του να κατανοείται καλύτερα κάθε ενότητα και κεφάλαιο.



Ενότητα 2: Η φύση της Κύπρου

Φύση μιας περιοχής καλείται η φυσική σύσταση μιας περιοχής που αποτελείται από την γλωρίδα, την πανίδα, την μορφολογία των εδαφών της περιοχής καθώς και τα υγρά στοιχεία (λίμνες, ποταμοί, καταράκτες κτλ.) . Ότι δηλαδή έχει δημιουργηθεί στην γη αυτούσια, χωρίς την ανθρώπινη παρέμβαση.

Κεφάλαιο 2.1 Μορφολογία εδαφών της Κύπρου

Η μορφολογία των εδαφών μιας περιοχής είναι ένα από τα τέσσερα στοιχεία που δημιουργούν την σύσταση της φύσης μιας περιοχής. Πριν αναφερθούμε στα είδη της γλωρίδας και της πανίδας που ευδικοιούν στην Κύπρο καλό είναι να γνωρίζουμε πώς δημιουργήθηκε η Κύπρος και άλλα γεωφυσικά χαρακτηριστικά της ώστε να κατανοήσουμε καλύτερα την ύπαρξη ενδημικής γλωρίδας και πανίδας στο νησί.

Κεφάλαιο 2.1.1 : Γεωγραφία της Κύπρου

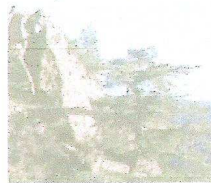
Η Κύπρος είναι το τρίτο μεγαλύτερο νησί της Μεσογείου, μετά την Σικελία και την Σαρδηνία. Έχει έκταση 9.251 τετ. χμ. με μέγιστο μήκος 240 χμ και μέγιστο πλάτος 100 χμ. Η σύσταση των εδαφών της Κύπρου αποτελείται από καλλιεργίσιμη γη 46% (από την οποία 14% είναι αρδεύσιμη γη δηλαδή καλλιεργείται συστηματικά), δάση 19%, άγονη γη 17%, χαλίτικη γη 8 % και η υπόλοιπη Κύπρος σε ποσοστό 10% αποτελείται από χωριά, λίμνες, ποταμούς κτλ.

Η Κύπρος είναι αποτέλεσμα σύγκρουσης της ευρασιατικής πλάκας με την αφρικανική πλάκα. Η ευρασιατική πλάκα μετακινείται προς το νότο και η αφρικανική πλάκα μετακινείται προς το βορρά με αποτέλεσμα την άνοδο της περιοχής της Κύπρου και άλλων γειτονικών περιοχών πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας. Η άνοδος αυτή συνεχίζεται, μάλλον, ακόμα και σήμερα.

Έτσι η Κύπρος είναι ορεινή χώρα με τέσσερις κύριες μορφολογικές περιοχές τις οποίες αποτελούν:

- 1. Ορεινά συμπλέγματα Τροόδους και Πενταδακτύλου και**
- 2. Λοφώδη περιοχή γύρω από τα ορεινά συμπλέγματα**

Στα νοτιοδυτικά του νησιού δεσπόζει η οροσειρά του Τροόδους, ενώ στα βόρεια η οροσειρά του Πενταδακτύλου ενώ ανάμεσά τους εκτείνεται η πεδιάδα της Μεσαορίας την οποία διασχίζουν οι μεγαλύτεροι ποταμοί (χειμαροί) του νησιού ο Πεδιαίος και ο Γιαλιάς. Η ψηλότερη βουνοκορφή του Τροόδους είναι ο "Όλυμπος" ή κατά κόσμων γνωστή ως "Χιονίστρα" με υψόμετρο γύρω στα 1952 μέτρα. Άλλες βουνοκορφές του Τροόδους είναι η Μαδαρή, η Παπούτσα, ο Μαχαϊράς, το Σταβροβούνι, ο Τρίπυλος, ο Κύκκος και οι Αδελφοί. Στο Πενταδακτύλο την ψηλότερη κορφή αποτελεί το "Κυπαρισσόβουνο" (1024 μέτρα). Άλλες βουνοκορφές του Πενταδακτύλου είναι ο Κόρνος, ο Άγιος Ιλαρίωνας, ο Πενταδακτύλος, το Βουφαβέντο, η Καντάρα και ο προφήτης Ηλίας. Τα πετρώματα του Τροόδους είναι ηφαιστειακά. Στο Πενταδάκτυλο, δε, τα πετρώματα είναι ιζηματικά (αβεστολιθικά) και μεταμορφωσιγενή.



3. Κεντρική πεδιάδα (Μόρφου, Λευκωσίας, Μεσαορίας)

Μεταξύ των δύο αυτών οροσειρών απλώνεται η μοναδική πεδιάδα της Κύπρου η πεδιάδα της Μεσαορίας. Η εύφορη αυτή πεδιάδα της Κύπρου εκτείνεται στα βόρεια από την οροσειρά του Πενταδακτύλου, στα βορειοανατολικά από τον κόλπο της Μόρφου, στα νοτιοανατολικά και νότια από την οροσειρά του Τροόδους στα νοτιοδυτικά από το κόλπο της Λάρνακας και στα δυτικά από το κόλπο της Αμμοχώστου.

4. Παράκτιες περιοχές

Η συνολική ακτογραμμή της Κύπρου είναι 646 χλμ και περιλαμβάνουν διάφορες χερσόνησους, κόλπους και ακρωτήρια. Οι πιο σημαντικοί χερσόνησοι του νησιού είναι αυτοί του Ακάμα, του Κάβο Γκρέκο και του Ακρωτηρίου που βρίσκονται στην ελεύθερη περιοχή και οι χερσόνησοι της Καρπασίας (η μεγαλύτερη χερσόνησος στη Κύπρο) και του Κορμακίτη που βρίσκονται στην κατεχόμενη Κύπρο. Οι σημαντικότεροι κόλποι του νησιού είναι της Χρυσοχούς, της Επισκοπής, του Ακρωτηρίου (ή Λεμεσού) και Λάρνακας στις ελεύθερες περιοχές και της Μόρφου και Αμμοχώστου στην κατεχόμενη Κύπρο.



Κεφάλαιο 2.1.2: Γεωλογία της Κύπρου

Όπως είδαμε και πιο πάνω η Κύπρος δημιουργήθηκε από την σύγκρουση της ευρασιατικής πλάκας με την αφρικανική πλάκα. Αποτέλεσμα αυτού είναι να δημιουργηθούν στην Κύπρο διάφορα γεωλογικής σημασίας φαινόμενα τα οποία θα προβάλλουμε παρακάτω. Τα φαινόμενα αυτά αποτελούν αντικείμενο μελέτης και προσελκύουν διάφορους ειδικούς για μελέτη. Η γεωλογία αποτελεί σημαντικό μέρος στην μελέτη αυτή, αφού αρκετά από τα φυσικά αξιοθέατα και μονοπάτια μελέτης της φύσης που θα ασχοληθούμε σε άλλο κεφάλαιο οφείλουν την ύπαρξή τους σε γεωλογικούς και γεωμορφολογικούς παράγοντες.



Η γεωλογική σύσταση στην Κύπρο αποτελείται από τρία μεγάλα αντίκλινα (Τροόδους, Πενταδακτύλου και Ακάμα) και τις παρυφές αυτών, από δύο σύγκλινα (της κοιλάδας Χρυσοχούς και το σύγκλινο στο κέντρο της Μεσαορίας) και την πεδιάδα των αλλουβιακών αποθέσεων. Ο σχηματισμός αυτών των γεωλογικής σημασίας φαινομένων, είναι σημαντικό στην μελέτη αυτή, αφού αποτέλεσμα της

δημιουργίας αυτών ήταν να χαρακτηούν φυσικά μονοπάτια και περάσματα με αποτέλεσμα να αναπτυχθεί μια πρωτοφανείς χλωρίδα πρωγενέστερα και μεταγενέστερα (στην σημερινή εποχή) να σταθεί αρωγός στα σχέδια του ανθρώπου για δόμηση συγκοινωνιών, χωρίς ο άνθρωπος να αναγκάζεται να αλλοιώσει εντελώς ένα τοπίο.

Αντίκλινο Πενταδακτύλου

Το αντίκλινο αυτό σχηματίζει την οροσειρά του Πενταδακτύλου και ξεκινά από το χωριό Όρκα (κοντά στην χερσόνησο Κορμακίτη) και τελειώνει στο ακρωτήριο του Αποστόλου Ανδρέα στην χερσόνησο της Καρπασίας.

Η οροσειρά του Πενταδακτύλου είναι αποτέλεσμα μεγάλων ορογενετικών κινήσεων κατά την διάρκεια της αλπικής πτύχωσης. Εκτός αυτού, διάφορες άλλες τεκτονικές κινήσεις προκάλεσαν ανακατατάξεις στα πετρώματα του Πενταδακτύλου, με αποτέλεσμα παλαιότερα στρώματα ασβεστολίθου να βρίσκονται πάνω από νεότερα πετρώματα. Μετά το τέλος της πτύχωσης οι ορογενετικές κινήσεις συνεχίστηκαν με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν ρήγματα τα οποία αξιοποιήθηκαν σήμερα ως "περάσματα" για τις συγκοινωνίες.



Οι βόρειες παρυφές του Πενταδακτύλου έχουν πλάτος μεταξύ 2 και 5 χιλιομέτρων και αποτελούνται από μικρούς λόφους, μικρά οροπέδια και θαλάσσιες αναβαθμίδες. Οι νότιες παρυφές έχουν πλάτος 10 με 15 χιλιομέτρων και οι πτυχώσεις αντίθετα με τις βόρειες παρυφές είναι πολυάριθμες και το αξονικό τους πεδίο είναι παράλληλο προς την οροσειρά. Η διαφορετική διάβρωση συνέβαλε στην δημιουργία ενός ιδιόμορφου τοπίου από "κορυφές" και "βαθουλώματα".

Αντίκλινο Τροόδους

Το μεγάλο αυτό αντίκλινο έχει δημιουργήσει την οροσειρά του Τροόδους και εκτείνεται από τα ανατολικά του κόλπου Χρυσοχούς, διασχίζει την οροσειρά του Τροόδους και καταλήγει στην ελεύθερη περιοχή Αμμοχώστου, κοντά στην χερσόνησο Κάβο Γκρέκο.

Το Οφιολιθικό Σύμπλεγμα του Τροόδους θεωρείται ότι αποτελεί μέρος ενός αρχαίου ωκεάνειου φλοιού και του ανώτερου μανδύα της γης. Ο φλοιός αυτός σχηματίστηκε σαν αποτέλεσμα της διεύρυνσης των ωκεανών. Ακολούθως μέρος του φλοιού αυτού και του ανώτερου μανδύα της γης αποκόπηκε από την προωθούμενη αφρικανική ή άλλη μικρότερη πλάκα και αργότερα ανυψώθηκε στη σημερινή του θέση. Η ανύψωση, που ήταν σταδιακή άρχισε πριν από 70 εκατομμύρια χρόνια και συνεχίζεται πιθανώς μέχρι σήμερα. Η πρώτη ξηρά στην περιοχή του Τροόδους εμφανίζεται πριν από 20 εκατομμύρια χρόνια περίπου.

Η τεκτονική μορφολογία του Τροόδους είναι παρόμοια με εκείνη των ψηλών οροσειρών της Ευρώπης οι οποίες σχηματίστηκαν όπως και το Τρόδος κατά την διάρκεια της αλπικής ορογένεσης. Έτσι τα κλασικά μορφολογικά του Τροόδους είναι πολυάριθμα ρήγματα, ώριμα ανάγλυφα με ψηλές βουνοκορφές και βαριές κοιλάδες, παλαιές διαβρωμένες επιφάνειες και ανανεωμένες κοιλάδες οι οποίες εμφανίζονται

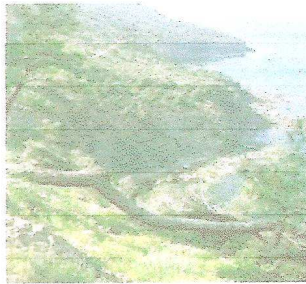


σε ορισμένες περιπτώσεις σε φαράγγια σχήματος V.

Στις παρυφές του Τροόδους έγγυται και η χερσόνησος του Ακρωτηρίου η οποία αποτελεί τυπικό παράδειγμα προηγούμενου νησιού το οποίο σταδιακά με τις αποθέσεις των ποταμών Κούρη και Γαρύλλη και της θάλασσας ενώθηκε με την ξηρά απομονώνοντας στο μέσο ένα κομμάτι θάλασσας, την σημερινή αλκή της Λεμεσού.

Αντίκλινο Ακάμα

Εκτείνεται στη χερσόνησο του Ακάμα και συμπίπτει με την κορυφογραμμή της περιοχής. Το αντίκλινο προεκτείνεται μέχρι τα νότια του χωριού Κούκλια και μέσω της θαλάσσιας περιοχής στα νότια της χερσονήσου του Ακρωτηρίου συνεχίζεται στη μικρή χερσόνησο του Κάβο Γκρέκο. Εξαιτίας του αντικλίνου αυτού επηρεάστηκαν τόσο η τοπογραφία όσο και η ροή των ρυακιών στην περιοχή του Ακάμα. Τα πολυάριθμα ρυάκια που πηγάζουν από την κορυφογραμμή καταλήγουν είτε στα δυτικά ακρογιάλια του Ακάμα, είτε στον κόλπο ή την κοιλάδα της Χρυσοχούς.



Σύγλινο στο κέντρο της Μεσαορίας

Το σύγλινο αυτό εκτείνεται από το κόλπο της Μόρφου μέχρι το κόλπο της Αμμοχώστου και οριοθετείται ανάμεσα των αντικλίνων του Πενταδακτύλου και του Τροόδους.



Σύγλινο της κοιλάδας της Χρυσοχούς

Το σύγλινο αυτό βρίσκεται ανάμεσα των αντικλίνων του Τροόδους και του Ακάμα και συμπίπτει με την κοιλάδα Χρυσοχούς και εκτείνεται μέχρι τη χερσόνησο του Ακρωτηρίου και την πόλη της Λάρνακας.

Πεδιάδα των αλουβιακών αποθέσεων

Ανάμεσα των οροσειρών του Τροόδους και του Πενταδακτύλου εκτείνεται η πεδιάδα της Μεσαορίας. Μετά τη δημιουργία των οροσειρών του Πενταδακτύλου και του Τροόδους (ουσιαστικά αποτελούσαν δύο νησιά) η μεταξύ τους περιοχή ήταν μια βαθιά θάλασσα (βαθιά τάφρος). Η δημιουργία της πεδιάδας είναι πρόσφατη και άρχισε να δημιουργηθεί από τα προϊόντα διάβρωσης των ασβεστολίθων του Πενταδακτύλου και των εκρηξιγενών πετρωμάτων του Τροόδους. Οι διάφορες τεκτονικές κινήσεις που ακολούθησαν, έφεραν τα στρώματα της τάφρου στην επιφάνεια και η θάλασσα υποχώρησε και σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες που ακολούθησαν διαμόρφωσαν την σημερινή περιοχή της Μεσαορίας.



Κεφάλαιο 2.2 : Υδάτινοι πόροι της Κύπρου

Σημαντικό στοιχείο στην ανάπτυξη φυτικών και ζωικών οργανισμών σε μια περιοχή (χλωρίδα και πανίδα) είναι φυσικά το νερό. Οι υδάτινοι πόροι μιας περιοχής (ποτάμια, λίμνες κτλ) είναι σημαντικό μέρος της φύσης ενός τοπίου. Στην Κύπρο οι ποταμοί που ρέουν ολόχρονα είναι πολύ λίγοι και οι λίμνες ακόμα πιο σπάνιες. Παρ'όλα αυτά ο άνθρωπος συνέβαλε στην δημιουργία φραγμάτων για να αποθηκεύει ποσότητες νερού. Στα φράγματα όμως ευδοκιμούν πολλά ψάρια, ξεδιψάνε σε αυτά πολλά πουλιά και κάνουν πιο εύφορο το έδαφος στις γύρω περιοχές με αποτέλεσμα να αναπτύσσονται διάφοροι φυτικοί και ζωικοί οργανισμοί.

Ποιο κάτω θα δούμε συνοπτικά τα κυριότερα ποτάμια, λίμνες, αλυκές, φράγματα κτλ στην Κύπρο.

Κεφάλαιο 2.2.1: Ποταμοί της Κύπρου

Στην Κύπρο υπάρχουν περίπου 30 καταμετρημένοι ποταμοί, εκ των οποίων οι περισσότεροι ρέουν για ένα μικρό χρονικό διάστημα (χειμάρροι) και πολύ μικρός αριθμός ποταμών που ρέουν ολόχρονα. Κυριότεροι ποταμοί εξ'αυτών είναι:

Πεδιαίος ή Πηδικιάς

Ο Πεδιαίος είναι ο μεγαλύτερος ποταμός της Κύπρου με μήκος 98χλμ. Έχει τις πηγές του στο Μαχαιρά. Διασχίζει την πεδιάδα της Μεσσαορίας, περνώντας και από την Λευκωσία και εκβάλλει στον κόλπο της Αμμοχώστου. Ο Πεδιαίος ρέει συνήθως κατά τους χειμερινούς μήνες. Το 2002 κατά μήκος του ποταμού στην περιοχή Λακατάμειας και Στροβόλου δημιουργήθηκε γραμμικό πάρκο μήκους 18 χλμ.



Γιαλιάς

Ο Γιαλιάς είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος ποταμός της Κύπρου με μήκος 88 χλμ. Έχει τις πηγές του στο Μαχαιρά και εκβάλλει στο κόλπο της Αμμοχώστου, ακολουθώντας σχεδόν παράλληλη πορεία με το Πεδιαίο.

Σερράχης

Ο Σερράχης είναι ο τρίτος μεγαλύτερος ποταμός της Κύπρου με μήκος 55 χλμ. Έχει τις πηγές του στο Τρόδος και εκβάλλει στο κόλπο της Μόρφου. Στην πορεία του ενώνεται με άλλους μικρότερους ποταμούς, με κυριότερους τον Μερικά, τον Ακάκι, τον Περιστερώνα και λίγο πριν εκβάλλει στην θάλασσα με τον Οβγό.

Διάριζος

Ο Διάριζος είναι τέταρτος σε μέγεθος ποταμός της Κύπρου με μήκος 42 χλμ. Ο Διάριζος είναι ο μεγαλύτερος μόνιμα ρεούμενος ποταμός της Κύπρου. Έχει τις πηγές του στο Τρόδος κοντά στο χωριό Φοινί και εκβάλλει στα Κούκλια (νότια της επαρχίας Πάφου). Το όνομα του προέρχεται από τις δύο πηγές-ρίζες του ποταμού ενώ λίγο μετά τις πηγές σχηματίζει τον καταρράκτη της Χαντάρας. Στην πορεία του διασχίζει το δάσος της Πάφου με σπάνια είδη άγριων ζώων.



Ασπρόγκρεμος

Ο Ασπρόγκρεμος έχει μήκος 41,5 χλμ και έχει τις πηγές του στο Τρόδος. Διασχίζει το δάσος Πάφου και καταλήγει στις νότιες ακτές κοντά στα Κούκλια. Στον Ασπρόγκρεμο έχει κατασκευαστεί το 1982 ένα από τα μεγαλύτερα φράγματα της Κύπρου. Όλη η λεκάνη του ασπρόγκρεμου έχει ενταχθεί στο πρόγραμμα Δίκτυο Φύση 2000 (natura 2000) που είναι πρόγραμμα προστασίας της φύσης.

Έζουσα

Ο Έζουσα έχει μήκος 41 χλμ. Πηγάζει από το Τρόδος και εκβάλει κοντά στην Πάφο. Η κοιλάδα του Έζουσα έχει ενταχθεί στο πρόγραμμα προστασίας της φύσης natura 2000.

Κούρης

Ο Κούρης έχει μήκος 38 χλμ. Πηγάζει από το Τρόδος και χύνεται στο κόλπο της Επισκοπής κοντά στη Λεμεσό. Στην πορεία του διασχίζει το χωριό Κυπερούντα, την κοιλάδα του Σαϊτά και στο χωριό Τριμίκλινη δημιουργείται μικρό φαράγγι. Στον Κούρη έχει κατασκευαστεί το μεγαλύτερο φράγμα της Κύπρου.



Άλλοι ποταμοί της Κύπρου είναι :

Ποταμός	Πηγή	Εκβολή
Πέτρας	Μαδαρή	Κόλπος Μόρφου
Ελιάς	Μαδαρή	Κόλπος Μόρφου
Κάμπος	Κύκκος	Κόλπος Μόρφου
Πύργος	Σταυρό Της Ψάκας	Κόλπος Μόρφου
Σέτραχος	Τρόδος	Κόλπος Μόρφου
Κλάριος ή Καρκάτης	Τρόδος	Κόλπος Μόρφου
Γερμασόγειας	Παπούτσα	Κόλπος Ακρωτηρίου
Γαρύλλης	Παπούτσα	Κόλπος Ακρωτηρίου
Βασιλικός	Μαχαιράς	Παραλία Λάρνακας
Κριός	Τρόδος	Κόλπος Επισκοπής
Χρυσοχούς	Σταυρός της Ψάκας	Κόλπος Χρυσοχούς
Ξερός	Κύκκος	Κόλπος Μόρφου
Χα Ποτάμι	Τρόδος	Παραλία Πάφου
Λιμνίτης	Τρόδος	Παραλία Πάφου
Μαυροκόλυμπος	Κύκκος	Παραλία Πάφου
Πεντάσχοινος	Μαχαιράς	Παραλία Λάρνακας
Τρέμυθος	Σταυροβούνι	Παραλία Λάρνακας
Πούζης	Σταυροβούνι	Παραλία Λάρνακας

Κεφάλαιο 2.2.2 : Λίμνες και αλυκές της Κύπρου

Στην Κύπρο δεν υπάρχουν πολλές λίμνες, εξού και ο πολυπληθής αριθμός φραγμάτων. Βασικά υπάρχει ένας πολύ μικρός αριθμός λιμνών που δεν υπερβαίνει τις 10 με κυριότερη αυτή του Παραλιμνίου, μεταξύ τους και οι δύο αλυκές (Λάρνακας και Λεμεσού). Παρ'όλα αυτά τα σημεία αυτά αποτελούν σημαντικούς υδροβιότοπους για το νησί και προσελκύουν χιλιάδες τουρίστες για να παρατηρήσουν τα είδη που ευδοκμούν στην περιοχή ή να ασχοληθούν με άλλες δραστηριότητες που διαδραματίζονται γύρω και κοντά στα σημεία. Αρχικά θα αναφερθούμε στις 3 πιο κύριες λίμνες και θα αναπτύξουμε τις άλλες σε άλλο κεφάλαιο.

Λίμνη Παραλιμνίου

Η λίμνη Παραλιμνίου είναι μια φυσική αλμυρή λίμνη που δεσπόζει στα νοτιοανατολικά του νησιού, δίπλα στον ομώνυμο δήμο Παραλιμνίου. Εξ'άλλου ο δήμος ωφείλει το όνομα του στη λίμνη αφού πιθανόν ονομάστηκε έτσι αφού ήταν παρά της λίμνης.



Η λίμνη εμπλουτίζεται κυρίως με βρόχινα νερά και σε περιόδους με πολλές βροχές τα νερά της λίμνης διοχετεύονται μέσω καναλιών σε φράγματα και χρησιμοποιούνται για την άρδευση της περιοχής.

Η λίμνη είναι σημαντικός υδροβιότοπος του νησιού με σπάνια είδη πανίδας. Στην λίμνη ενδημεί ένα σπάνιο είδος ενδημικού νερόφιδου (*Natrix-Natrix Cypriaca*) το οποίο είναι προστατευόμενο.

Αλυκή Λάρνακας

Η αλυκή της Λάρνακας βρίσκεται στα νοτιοδυτικά της πόλης της Λάρνακας και ανατολικά των χωριών Μενεού και Δρομολαξιά, λίγα μόλις μέτρα βορειοανατολικά του διεθνούς αεροδρομίου Λάρνακας.

Αποτελείται από ένα δίκτυο τεσσάρων λιμνών διαφόρων μεγεθών, τρεις από τις οποίες είναι συνδεδεμένες. Η αλυκή θεωρείται υδροβιότοπος διεθνούς σημασίας και προστατεύεται από τη σύμβαση Ράμσαρ από το 2001, ενώ έχει χαρακτηριστεί ως ζώνη ειδικής προστασίας από το 2005.



Κάθε χρόνο, η αλυκή βάφεται ροζ από χιλιάδες φλαμίνγκο (*Phoenicopterus roseus*) που ξεχειμωνιάζουν στις όχθες της. Στη δυτική όχθη είναι χτισμένο το τέμενος Χαλά Σουλτάν Τεκέ που αποτελεί το τέταρτο σημαντικό τόπο λατρείας του μουσουλμανικού κόσμου.

Αλυκή Λεμεσού ή Ακρωτηρίου

Η αλυκή Λεμεσού είναι η μεγαλύτερη λίμνη της Κύπρου και βρίσκεται στα νοτιοανατολικά της πόλης της Λεμεσού στην χερσόνησο του Ακρωτηρίου και καταλαμβάνει επιφάνεια 10,65 Km². Το χαμηλότερο σημείο της βρίσκεται 2,7 m κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας. Σύμφωνα με γεωλόγους η λίμνη αρχικά χώριζε δύο νησιά τα οποία σταδιακά από την εναπόθεση φερτών υλικών ενώθηκαν το ένα με το άλλο, περικλείοντας στην μέση τους την αλυκή.

Η αλυκή θεωρείται από τους σημαντικότερους υδροβιότοπους της Ανατολικής Μεσογείου και προστατεύεται και αυτή όπως και η αλυκή της Λάρνακας από την συνθήκη του Ράμσαρ. Το γεγονός ότι η στάθμη του νερού πάνω από το 50% της λίμνης είναι μικρότερη από 30 εκατοστά βάθος προσελκύει χιλιάδες πουλιά που την χρησιμοποιούν ως ενδιάμεσο σταθμό κατά την διάρκεια της μετανάστευσης. Η Birdlife international εκτιμά ότι ένας αριθμός γύρω στις 20000 πουλιών ξεχειμωνιάζουν στην λίμνη.

Η λίμνη βρίσκεται εντός των ορίων της βρετανικής βάσης Ακρωτηρίου, έναν τομέα που εποικίστηκε το Ηνωμένο Βασίλειο, υπό τους όρους που καθορίζονται από την ανεξαρτησία του 1960. Το 2003 δημιουργήθηκε αντιπαράθεση από την ανέγερση δυο γιγαντιαίων κεραίων ως τμήμα του δικτύου κατασκοπείας στη Μέση Ανατολή. Τοπικοί παράγοντες και οργανώσεις οικολόγων ισχυρίζονται ότι οι κεραίες κοντά σε αυτό το εύθραυστο οικοσύστημα μπορεί να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην άγρια πανίδα.



Κεφάλαιο 2.2.3 : Φράγματα της Κύπρου

Μπορεί τα φράγματα (τεχνιτές λίμνες) στην ουσία να μην αποτελούν φυσικούς πόρους σε ένα τόπο, όμως συμβάλουν δραματικά στην διατήρηση χλωρίδας και πανίδας σε μια περιοχή αφού αποτελούν μέρος της τροφοδοσίας αυτών. Πολλά είδη χλωρίδας ευδοκιμούν κοντά σε αυτά και άλλα μέσο αρδευτικών καναλιών που προέρχονται από τα φράγματα ποτίζονται. Στα φράγματα ζούν πολλά είδη ψαριών και πολλά ζώα και πουλιά ξεδιψούν σε αυτά. Έτσι στην ουσία μπορεί τα φράγματα να είναι ανθρώπινες κατασκευές, όμως αποτελούν και πηγή ζωής για πολλούς οργανισμούς.

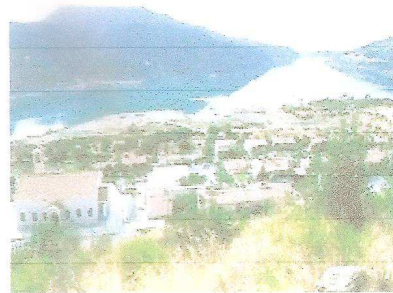


Στην Κύπρο υπάρχουν κατεγγραμμένα 108 φράγματα με πιο παλιό αυτό των Κουκλιών (1900) και πιο πρόσφατο το φράγμα Κλήρου-Μαλούντας-Ακακίου (2007). Τα μεγαλύτερα και κυριότερα από αυτά, που έχουν σημαντική συμβολή στην διατήρηση χλωρίδας και πανίδας είναι :

Φράγμα Κούρη

Το φράγμα του Κούρη είναι το μεγαλύτερο φράγμα της Κύπρου και έχει κατασκευαστεί στο ομώνυμο ποταμό Κούρη το 1988. Βρίσκεται στα 10 χλμ δυτικά της Λεμεσού κοντά στο χωριό Άλασσα. Η τεχνητή αυτή λίμνη έχει επιφάνεια 3,6 Km².

Η κατασκευή του φράγματος διάρκησε 4 χρόνια. Είναι χωμάτινο και έχει ύψος 110 μέτρων και χωρητικότητα 115,000,000 m³. Ο κεντρικός αγωγός έχει μήκος 110 χιλιόμετρα. Εκτός από τα νερά του Κούρη εμπλουτίζεται και με τα νερά του Διάριζου μέσω σήραγγας, του Λιμνάτη του Κριού και από το φράγμα της Αρμίνου. Στα νερά του φράγματος βυθίστηκε το χωριό Άλασσα οι κάτοικοι του οποίου μεταφέρθηκαν σε νέα τοποθεσία.



Τα ύδατα του φράγματος χρησιμοποιούνται για την άρδευση της επαρχίας Λεμεσού ενώ σε περιόδους ανομβρίας με αγωγούς μεταφέρονται σε πολλές περιοχές της Κύπρου. Κατά τις υπερχειλίσεις του φράγματος διοργανώνεται γιορτή με πυροτεχνήματα. Στην τεχνητή λίμνη βρίσκουν καταφύγιο ψάρια όπως λουτσιόπερκες, κυπρίνοι, κοκκινοφτέρες, κουνουπιέριδες, λαβράκια και βλίκες.

Φράγμα Ασπρόγκρεμου

Το φράγμα του ασπρόγκρεμου είναι το δεύτερο μεγαλύτερο φράγμα της Κύπρου και κατασκευάστηκε το 1982 στην πορεία του ομώνυμου ποταμού. Βρίσκεται περίπου 16 χλμ ανατολικά της πόλης της Πάφου και έχει ύψος 53 μέτρα και χωρητικότητα 52,375,000 m³.

Τα νερά του χρησιμοποιούνται για την άρδευση της κοιλάδας της Πάφου και την ύδρευση των πόλεων της Πάφου και Γεροσκήπου.

Στο βάθος της λίμνης στις βορειοανατολικές όχθες αυτής θα παρατηρείται εγκατελημένο το χωριό Φοίνικας. Στην λίμνη υπάρχουν διάφορα είδη ψαριών όπως Κυπρίνοι, Κουνουπιέρηδες, Κοκκινοφτέρες, βλίκες, λαυράκια, τιλάπιες, γατόψαρα, αστακοί και πέστροφες.



Φράγμα Ευρέτου

Το φράγμα της Ευρέτου βρίσκεται 8 χιλιόμετρα νοτιοανατολικά της Πόλης. Κατασκευάστηκε το 1986 στην πορεία του ποταμού που διαπερνά το Σταυρό της Ψόκας και έχει χωρητικότητα 24.000.000 m³ και έχει ύψος 70 μέτρων.

Το εγκατελημένο τουρκοκυπριακό χωριό Ευρέτου βρίσκεται στην βόρεια όχθη της λίμνης σε τοποθεσία ψηλά πάνω από την λίμνη. Υπάρχουν καλές ευκαιρίες πτηνοπαράτησης κατά μήκος των οχθών της λίμνης. Στην λίμνη υπάρχουν διάφορα είδη ψαριών όπως Κυπρίνοι, Κουνουπιέρηδες, Κοκκινοφτέρες, λουτσιόπερκες, λαυράκια, γατόψαρα, αστακοί και πέστροφες.



Φράγμα Κανναβιού

Το φράγμα του χωριού Κανναβιού βρίσκεται 25 χιλιόμετρα βορειοανατολικά της Πάφου και έχει κατασκευαστή το 2005 στην πορεία του ποταμού Έζουσα. Έχει χωρητικότητα 18,000,000 m³ και ύψος 75 μέτρων.

Φράγμα Καλαβασού

Το φράγμα Καλαβασού βρίσκεται 25 χιλιόμετρα βορειοανατολικά της πόλης της Λεμεσού, δίπλα από το δρόμο που συνδέει τα χωριά Καλαβασός και Ασγάτα. Κατασκευάστηκε το 1985 στην πορεία του ποταμού Βασιλικού. Έχει χωρητικότητα 17,100,000 m³ και ύψος 60 μέτρων.

Τα ψάρια στη λίμνη περιλαμβάνουν τον κυπρίνο, το κουνουπιέρη, την κοκκινοφτέρα, το λαυράκι, το γατόψαρο και την τιλάπια.



Φράγμα Διπόταμου

Το φράγμα του Διπόταμου βρίσκεται 30 χιλιόμετρα δυτικά της Λάρνακας κοντά στα χωριά Σκαρίνου και Κάτω Λεύκαρα. Κατασκευάστηκε το 1985 στην πορεία του ποταμού Πεντάσχοιου. Έχει χωρητικότητα 15,500,500 m³ και ύψος 60 μέτρων.

Τα ψάρια της λίμνης περιλαμβάνουν τον κυπρίνο, τον κουνουπιέρα, την κοκκινόφτερα, την τίκνα, τη λουτσιόπερκα, το λαυράκι και το γατόψαρο.

Στην γύρω περιοχή υπάρχουν τα γραφικά χωριά των Λευκάρων με τα παραδοσιακά λευκαρίτικα κεντήματα, ενώ υπάρχουν καλές ευκαιρίες για πεζοπορία και άλλων δραστηριοτήτων.

Φράγμα Λευκάρων

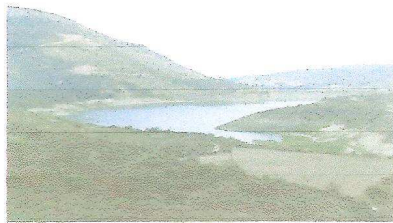
Το φράγμα Λευκάρων βρίσκεται 32 χιλιόμετρα νότια της Λευκωσίας, 42 χιλιόμετρα δυτικά της Λάρνακας και 48 χιλιόμετρα βορειοανατολικά της Λεμεσού ανάμεσα στα χωριά Λεύκαρα και Λυθροδόνας. Κατασκευάστηκε το 1973 στην πορεία του ποταμού Πεντάσχοιου. Έχει χωρητικότητα 13,850,000 m³ και ύψος 71 μέτρα.

Τα ψάρια στην λίμνη περιλαμβάνουν τον κυπρίνο, τον κουνουπιέρα, την κοκκινόφτερα, το λαυράκι, 2 είδη πέστροφας, τον ψυχρό, τον γκριζοκέφαλο, τον αστακό, το χέλι, τον ασπιο, την λουτσόπερκα και την βλίκα.

Το φράγμα βρίσκεται σε ένα πολύ όμορφο περιβάλλον με πολύ καλές ευκαιρίες πεζοπορίας, ορεινής ποδηλασίας και εξερεύνησης.

Φράγμα Γερμασόγειας

Το φράγμα βρίσκεται σε απόσταση λιγότερη των 4 χιλιομέτρων από τη πόλη της Λεμεσού στο δρόμο που ενώνει το δήμο Γερμασόγειας με το χωριό Φοινικάρια. Κατασκευάστηκε το 1968 στην πορεία του ποταμού Γερμασόγειας. Έχει χωρητικότητα 13,500,000 m³ και ύψος 49 μέτρων.



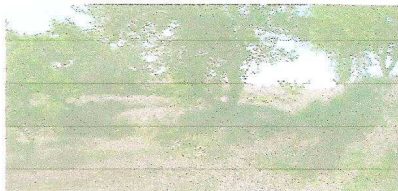
Τα ψάρια στην λίμνη περιλαμβάνουν τον κυπρίνο, τον κουνουπιέρα, την κοκκινόφτερα, το λαυράκι, το γατόψαρο, τον αλβούρνο, τον κέφαλο, τον γκριζοκέφαλο, τη βλίκα, την πέρκα και την τιλάπια.

Πολύ κοντά στη λίμνη υπάρχουν δύο μονοπάτια μελέτης της φύσης για πεζοπορία και εξερεύνηση της περιοχής.

Πιο πάνω είδαμε τα οκτώ μεγαλύτερα φράγματα της Κύπρου και συνοπτικά τα είδη ψαριών που ζουν σε αυτά. Τα φράγματα αυτά βρίσκονται και σε περιοχές που ζουν άγρια είδη πανίδας και πουλιών. Επίσης είδαμε διάφορες δραστηριότητες που μπορεί ο επισκέπτης να κάνει στις γύρω περιοχές. Θα δούμε σε άλλο κεφάλαιο κάποια άλλα φράγματα τα οποία αξίζει να αναφερθούν αφού αποτελούν σταθμό τροφοδοσίας για πολλά είδη πανίδας, καθώς και η γλωρίδα που αναπτύσσεται στην γύρω περιοχή είναι άξια αναφοράς.

Κεφάλαιο 2.3 : Η χλωρίδα της Κύπρου

Η Κύπρος έχει πολύ πλούσια χλωρίδα και αυτό οφείλεται στην γεωγραφική τοποθεσία ανάμεσα σε τρεις ηπείρους και ανάμεσα της εύκρατης ζώνης και της ζώνης της ερήμου. Παράλληλα η ποικιλομορφία της τοπογραφίας της καθώς και οι κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν στο νησί δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες διαβίωσης πολλών ειδών φυτών και ζώων.



Εμπόδιο για την περαιτέρω ανάπτυξη των ειδών ήταν η έλλειψη νερού αν και από μαρτυρίες αναφέρεται ότι στα παλιά χρόνια η Κύπρος φιλοξενούσε διπλάσιο πληθυσμό φυτών και ζώων.

Μέχρι σήμερα στην Κύπρο έχουν καταγραφεί 1908 διαφορετικά είδη, υποείδη, ποικιλίες, μορφές και υβρίδια φυτών. Ο αριθμός αυτός περιλαμβάνει όλα τα ιθαγενή και επιγενή φυτά, χωρίς να λαμβάνει υπόψη καλλιεργούμενα φυτά. Τα ενδημικά φυτά της Κύπρου, δηλαδή αυτά που απαντώνται μόνο στην Κύπρο, ανέρχονται στα 140 (ποσοστό ενδημισμού 7,3%) και αποτελούν το σημαντικότερο μέρος της χλωρίδας της Κύπρου. Σημαντικό είναι ότι το ποσοστό ενδημισμού στην Κύπρο είναι το ψηλότερο ποσοστό στον κόσμο, ενώ πολλά είδη που έχουν εξαφανιστεί από την Ευρώπη



από την εποχή των παγετώνων απαντώνται στην Κύπρο και αυτό λόγω του ότι η Κύπρος δεν επηρεάστηκε από τους παγετώνες της περιόδου.

Η ανάλυση της κυπριακής χλωρίδας με βάση τη μορφή ανάπτυξης των φυτών περιλαμβάνει 52 δέντρα, 131 θάμνους, 88 ημίθαμνους και 1637 πόες.



Κεφάλαιο 2.3.1 : Ενδημικά και ιθαγενές δέντρα της Κύπρου

Στην Κύπρο έχουν καταγραφεί 52 είδη δεντρών (έξω τα εισαγόμενα), εκ των οποίων το ένα είναι ενδημικό, τα οποία απαντώνται κυρίως στα ορεινά δάση του Τροόδου, Πενταδακτύλου και Πάφου. Τα δέντρα αποτελούν τον ανώτερο όροφο των δασών. Πιο κάτω θα δούμε τα κυριότερα δέντρα – κωνοφόρα και πλατύφυλλα – που απαντώνται στην Κύπρο.

Κωνοφόρα

Πεύκη η τραχειά (Pinus brutia) Πεύκος

Η πεύκη η τραχειά είναι ιθαγενές δέντρο που απαντά σε υψόμετρο μέχρι 1200 μέτρα. Είναι το κατ'εξοχήν δέντρο των δασών της Κύπρου και σχηματίζει εκτεταμένα δάση τόσο στην οροσειρά του Τροόδου όσο και στην οροσειρά του Πενταδακτύλου, αλλά και σε άλλες περιοχές.

Πεύκη η μαύρη ή (Pinus nigra) Μαντόπευκος

Ο Μαντόπευκος είναι ιθαγενές δέντρο που απαντά στο Τρόοδο σχηματίζοντας πυκνά δάση σε υψόμετρο άνω το 1200 μέτρων.

Κέδρος η βραχύφυλλη (Cedrus brevifolia)

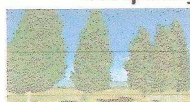
Κέδρος

Ο Κέδρος αυτός περιορίζεται στην ευρύτερη περιοχή του Τριτύλου (δάσος Πάφου) σε υψόμετρο από 800 έως 1360 μέτρων δημιουργώντας στην περιοχή την φημισμένη κοιλάδα των κέδρων.

Είναι το μοναδικό ενδημικό δέντρο της Κύπρου και περιλαμβάνεται σε δύο διεθνείς καταλόγους σπάνιων και απειλούμενων ειδών: τον κατάλογο της Διεθνούς Ένωσης για την Διατήρηση της Φύσης (IUCN 1996) στον οποίο χαρακτηρίζεται ως τρωτό και τον Ευρωπαϊκό Ερυθρό Κατάλογο των Απειλούμενων Φυτών και Ζώων που εκδόθηκε από την Οικονομική Επιτροπή για την Ευρώπη (ECE 1991) του ΟΗΕ, στον οποίο χαρακτηρίζεται ως σπάνιο.



Κυπάρισσος η αιθαλής (Cupressus sempervirens) Κυπαρίσι



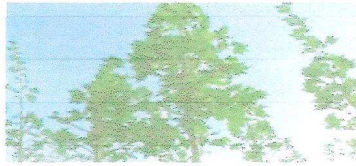
Το κυπαρίσι είναι ιθαγενές δέντρο που απαντά σε υψόμετρο μέχρι 1200 μέτρα και αφθονεί στην οροσειρά του Πενταδακτύλου, όπου και σχηματίζει μικτά δάση με την Πεύκη η τραχειά.

Άρκυθος η δυσσομότατη (Juniperus foetidissima) Κυπαρίσι του Τροόδου

Είναι ιθαγενές δέντρο που απαντά σε υψόμετρο άνω το 1500 μέτρων και σχηματίζει συνήθως μικτά δάση, κατά τόπους, μαζί με την Πεύκη η μαύρη.



Πλατύφυλλα



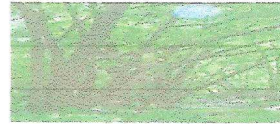
Πλάτανος η ανατολική (*Platanus orientalis*) Πλάτανος

Είναι ιθαγενές δέντρο που απαντά σε υψόμετρο μέχρι 1500 μέτρα και περιορίζεται κατά μήκος ποταμών και ρυακιών πολλές φορές μαζί με την Κλήθρα την ανατολική.

Κλήθρα η ανατολική (*Alnus orientalis*)

Σκλέδρος

Είναι ιθαγενές δέντρο που απαντά σε υψόμετρο μέχρι 1500 μέτρα και περιορίζεται κατά μήκος ποταμών και ρυακιών πολλές φορές μαζί με την πλάτανο την ανατολική



Δρυς η βαφική (*Quercus infectoria*) Βαλανιδιά



Είναι ιθαγενές δέντρο και απαντά σε υψόμετρο μέχρι 1300 μέτρα. Δε σχηματίζει δάση αλλά περιορίζεται σε μικρές ομάδες δέντρων κατά τόπους. Γιγαντιαία δέντρα βρίσκονται σε διάφορες τοποθεσίες. Ένα αξιόλογο δέντρο, ίσως το μεγαλύτερο στην Κύπρο, βρίσκεται στην ημιορεινή επαρχία Λεμεσού στο χωριό Λάνια και είναι

ιδιοκτησία του τμήματος δασών.

Άλλα αξιόλογα ιθαγενές δέντρα της Κύπρου είναι :

Ιτιά η λευκή (*Sakix alba*) Αδικιά

Πεύκη η χαλέπειος (*Pinus halepensis*) Πεύκος

Πεύκη η πίτυς (*Pinus pinea*) Πεύκος ήμερος

Χαρουπιά η έλλοβος (*Caretonia siliqua*) Τερατσιά

Πιστακιά η ατλαντική (*Pistacia atlantica*) Τρέμιθθος

Λεύκη η μαύρη (*Populus nigra*) Καβάτζιν



Κεφάλαιο 2.3.2 : Ενδημικοί και ιθαγενείς θάμνοι της Κύπρου

Οι θάμνοι είναι ένα σημαντικό μέρος της χλωρίδας της Κύπρου και αποτελούν μέρος του υποορόφου των δασών ή σχηματίζουν εκτεταμένες εκτάσεις ψηλών και χαμηλών θαμνώνων. Υπό ευνοϊκές συνθήκες κάποτε μερικοί θάμνοι παίρνουν διαστάσεις μικρών δεντρών. Έχουν καταγραφεί στην Κύπρο 131 θάμνοι εκ των οποίων περίπου 13 είναι ενδημικοί. Οι θάμνοι διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, σε ψηλούς (2-6 m) και χαμηλούς (μέχρι 2m) Τα κυριότερα είδη είναι:

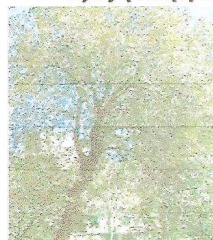


Ψηλοί θάμνοι

Άρκευθος η φοινικική (juniperus phoenica) Αόρατος

Είναι ιθαγενές θάμνος και απαντά σε ύψος μέχρι 400 μέτρων. Είναι ένα από τα κυριότερα είδη των ψηλών θάμνων της Κύπρου και απαντά στα δάση του Πενταδακτύλου, της Καρπασίας, του Κάβο Γκρέκο και του Ακάμα.

Δρύς η Κληθρόφυλλη (Quercus alnifolia) Λατζιά



Είναι ενδημικός θάμνος και χαρακτηρίζεται το εθνικό φυτό της Κύπρου. Απαντά σε υψόμετρο από 500 μέχρι 1800 μέτρα μόνο στην οροσειρά του Τρόδου.

Σφένδαμνος η αμβλύφυλλη (Acer obtusifolium)

Σφένταμνος

Είναι ιθαγενές θάμνος και απαντά σε υψόμετρο μέχρι 1500 μέτρα στις οροσειρές του Τρόδου και του Πενταδακτύλου.

Κουμαριά η άνδραχη (Arbutus andrachne)

Αντρουκλιά

Είναι ιθαγενές θάμνος και απαντά σε υψόμετρο μέχρι 1500 μέτρα σε όλη την Κύπρο.

Πιστακιά η σχίνος (Pistacia lentiscus) Σχινιά

Είναι ιθαγενές θάμνος και απαντά σε υψόμετρο μέχρι 750 μέτρα σε όλη την Κύπρο.

Άλλοι αξιόλογοι ιθαγενείς ψηλοί θάμνοι της Κύπρου είναι:

Κράταγος η αζάρολος (Crategus azarolus) Μοσφιλιά

Δρύς η κοκκοφόρος (Quercus coccifera) Περνιά

Άρκευθος η οξύκεδρος (Juniperus oxycedrus) Αόρατος

Πιστακιά η τερέβινθος (Pistacia terebinthus) Τρεμικιά

Στύραξ ο φαρμακευτικός (Styrax officinalis) Στερατζιά

Δάφνη η ευγενής (Laurus nobilis) Δάφνη

Ελιά η ευρωπαϊκή (Olea europea) Ελιά

Μυρική τετράγυνη (Tamarix tetragyna) Μερικά

Μύρτος η κοινή (Myrtus communis) Μερσινιά

Ράμνος η αλατέρνιος (Ramnus alaternus) Χρυσοζυλιά

Χαμηλοί θάμνοι

Κίστος ο κρητικός (*Cistus creticus*) **Ξισταρκά, λαδανιά**
Κίστος ο φασκομηλόφυλλος (*Cistus salviifolius*) **Ξισταρκά**
Κίστος ο μομφελιανός (*Cistus monspeliensis*) **Ξισταρκά**
Κίστος ο μικρανθής (*Cistus parviflorus*) **Ξισταρκά**

Τα πιο πάνω τέσσερα είδη ξισταριάς είναι ιθαγενές θάμνοι και έχουν μεγάλη οικολογική αξία, ιδιαίτερα σαν πυρακόλουθα φυτά.

Καλυκοτόμη η τριχωτή (*Calycotome villosa*) **Ασπροσπαλαθκιά**

Είναι ιθαγενές, κοινό είδος θάμνου και απαντά σε υψόμετρο μέχρι 1100 μέτρα.

Γενίστα η φασκελωτή (*Genista fasselata*) **Μαυροσπαλαθκιά**

Είναι ιθαγενές, κοινό είδος θάμνου και διακρίνεται στα υποείδη *selata* που απαντά σε υψόμετρο μέχρι 1000 μέτρα και *crudelis* που απαντά σε υψόμετρο άνω των 1100 μέτρων.

Λιθοδώρα η τραχεία (*Lithodora hispidula*) **Γαουρόγρουμπος**

Είναι ιθαγενές θάμνος που απαντά σε υψόμετρο μέχρι 1000 μέτρα

Νήριον η ροδοδάφνη (*Nerium oleander*) **Πικροδάφνη**

Είναι ιθαγενές θάμνος και απαντά σε ποταμούς, ρυάκια και υγρά τοπους σε υψόμετρο μέχρι 1000 μέτρα.



Πτεροκέφαλος ο Πολυανθής (*Pterocarpus multiflorus*)

Είναι ενδημικός θάμνος ο οποίος διακρίνεται στα υποείδη *multiflorus* που περιορίζεται στην οροσειρά του Τροόδου και *obtusifolius* που περιορίζεται στην οροσειρά του Πενταδακτύλου.

Θύμος ο κεφαλωτός (*Thymus capitatus*) **Θρουμπίν**

Είναι ιθαγενές, κοινό είδος θάμνου και απαντά σε υψόμετρο μέχρι 900 μέτρα. Έχει μεγάλη οικολογική αξία γιατί εκτός άλλων φυτρώνει εύκολα σε απότομες πλαγιές και σε άγονα και πετρώδη εδάφη προστατευόμενα έτσι το έδαφος από τη διάβρωση.



Άλλοι αξιόλογοι ενδημικοί χαμηλοί θάμνοι της Κύπρου:
Μποζέα η κύπρια (*Bosea cypria*) **Ζουλατζιά**

Άλλοι αξιόλογοι ιθαγενείς χαμηλοί θάμνοι της Κύπρου:
Βερβερίς η κρητική (*Berberis cretica*) **Βερβερισσιά**
Κάππαρις η ακανθώδης (*Capparis spinosa*) **Καππαρκά**
Λεβάντα η στοίχας (*Lavandula stoechas*) **Μυροφόρα**
Σάλβια η θαμνώδης (*Salvia fruticosa*) **Σπατζιά**
Ρίγανη η αμφίβολη (*Origanum dubium*) **Ρίγανη**
Σαρκοποτήριο το ακανθώδες (*Sarcopoterium spinosum*) **Μαζίν**

Κεφάλαιο 2.3.3: Ενδημικοί και ιθαγενείς ημίθαμνοι της Κύπρου

Οι ημίθαμνοι έχουν ενδιάμεσα χαρακτηριστικά ανάμεσα στους θάμνους και στις πόες και φθάνουν μέχρι 50 εκατοστά υψόμετρο. Έχουν καταγραφεί στην Κύπρο περίπου 88 είδη ημίθαμνο εκ των οποίων οι 18 είναι ενδημικοί.



Τεύκριον το μικροποδιοειδές (*Teucrium micropodioides*) **Μητέρα**

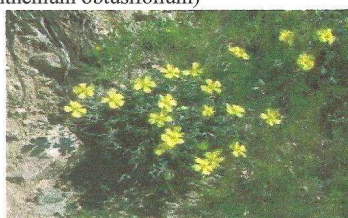
Είναι ενδημικό, κοινό είδος ημίθαμνου και απαντά σε υψόμετρο μέχρι 900 μέτρα.

Ηλιάνθεμον το αμβλύφυλλον (*Helianthemum obtusifolium*)

Είναι ενδημικό, κοινό είδος ημίθαμνου και απαντά σε υψόμετρο μέχρι 900 μέτρα.

Διάνθος ο κύπριος (*Dianthus cyprius*) **Αγριομουσκοκάρφιν**

Είναι ενδημικό είδος και περιορίζεται στην οροσειρά του Πενταδακτύλου σε υψόμετρο από 300 μέχρι 800 μέτρα.



Ηλίχρυσον το σφαιρικό (*Helichrysum conglobatum*) **Δάκρυα της Παναγίας, ψυλλίνα.**

Είναι ιθαγενές, κοινό είδος ημίθαμνου και απαντά σε υψόμετρο μέχρι 700 μέτρα.



Αραβίς η πορφύρα (*Arabis purpurea*) **Κλάματα της Παναγίας**

Είναι ενδημικό είδος ημίθαμνου και απαντά σε σχισμές βράχων και περιορίζεται στην οροσειρά του Τροόδου σε υψόμετρο από 500 μέχρι 1800 μέτρα.

Άλλοι αξιόλογοι ενδημικοί ημίθαμνοι της Κύπρου:

Άλυσσον του Τροόδου (*Alyssum troodi*) **βρωμόχορτον**

Αραβίς η κυπρία (*Arabis cypria*) **Κλάματα της Παναγίας**

Τεύκριον το κύπριον (*Teucrium cyprium*) **Μητέρα**

Άλλοι αξιόλογοι ιθαγενείς ημίθαμνοι της Κύπρου:

Ρουβία η στενόφυλλη (*Rubia tenuifolia*)

Μικρομερίς η μυρτόφυλλη (*Micromeria myrtifolia*)



Κεφάλαιο 2.3.4: Ενδημικές και ιθαγενείς πόες της Κύπρου

Πόες χαρακτηρίζονται γενικά τα λουλούδια και η χαμηλή βλάστηση και διακρίνονται σε μονοετείς, διετείς και πολυετείς, ανάλογα με το χρόνο ζωής τους. Στην Κύπρο υπάρχουν 1637 είδη πόων εκ των οποίων περίπου 94 είναι ενδημικά (74 πολυετείς και 20 μονοετείς).



Μένθα η μακρόφυλλη (Mentha longifolia) Ποταμοϊτανός

Είναι πολυετές ενδημικό είδος πόας και απαντά σε υγρότοπους με υψόμετρο μέχρι 1600 μέτρα.



Πτερίδιον το αέτειον (Pteridium aquilinum) Φτερίτζιν

Είναι πολυετές ιθαγενές, κοινό είδος πόας και απαντά στην οροσειρά του Τροόδους σε υψόμετρο από 600 μέχρι 1800 μέτρα.



Ασφόδελος ο θερινός (Asphodelus aestivus) Σπουρτούλλα

Είναι πολυετές ιθαγενές, κοινό είδος πόας και απαντά σε υψόμετρο μέχρι 1900 μέτρα.

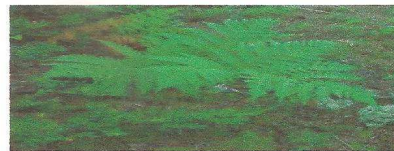
Κολχικόν του Τροόδους (Colchicum troodi)

Είναι πολυετές ιθαγενές, κοινό είδος πόας με άσπρα άνθη και απαντά σε υψόμετρο μέχρι 1950 μέτρα.



Κυκλάμινον το κύπριον (Cyclamen cyprium) Φκία του λαού

Είναι πολυετές ενδημικό είδος πόας με άσπρα, κάποτε ροδόχροα, άνθη που απαντά σε υψόμετρο μέχρι 1000 μέτρα.



Ουργινέα η παράλια (Urginea maritima) Αβρόσσουλλα

Είναι πολυετές ιθαγενές, κοινό είδος πόας και απαντά σε υψόμετρο μέχρι 1500 μέτρα.



Άλλα αξιόλογα ενδημικά είδη πόας:

Όρχις η ανατολική (Orchis anatolica)

Σιλήνη η λεία (Silene laevigata)

Ονόπορδον το κύπριον (Onopordum cyprium) Γασουράγκαθθος

Άλλιον το γουίλλαινόν (Allium willeaenum)

Ανθεμής η τρίχρωμη (Anthemis tricolor) Παπούνα

Σκουτελλάρια η κυπρία (Scutellaria cypria)

Ρουβία η λάουρα (Rubia laurae)

Άλλα αξιόλογα ιθαγενείς είδη ποας:

Όρχις η ιταλική (*Orchis italica*) **Νούρος του αλουπού**

Κενταύρεια η αιγιαλόφιλη(*Centaurea aegialophila*) **Βρουτσίν του Παρπέρη**

Σιλήνη η κοινή (*Silene vulgaris*) **Στρουθίν**

Ρανούνκουλος ο ασιατικός (*Ranunculus asiaticus*)

Ρωμουλέα η τεμπσκυανή (*Romulea tempskyana*) **Βοσκός**

Μάραθος ο κοινός (*Foeniculum vulgare*) **Μάραθος**

Οφρύς η φαιά (*Ophrys fusca*) **Μέλισσα**

Τα πιο πάνω είδη αποτελούν ένα ελάχιστο μέρος της χλωρίδας των δασών της Κύπρου. Το σίγουρο όμως είναι ότι τα δάση σάν χώροι με πλούσια βιολογική ποικιλότητα προσφέρουν προστασία σε πάρα πολλά ενδημικά, σπάνια και επαπειλούμενα είδη της κυπριακής χλωρίδας όπως για παράδειγμα, στην **Πγκουικούλα την κρυστάλλινη** (*Pinguicula crystalline*), στη **Βρασσυκή του Αγίου Ηλάρωνα** (*Brassica Hilarionis*), στο



Δελφίνιο του κάσεϊ (*Delphinium caseyi*), στο **Άλυsson του Ακάμα** (*alyssum akamasicum*), στη **Ρίγανη την καρδόφυλλη** (*Origanum cordifolium*) και στο **Ρανούνκουλο του Κύκκου** (*Ranunculus kykkoensis*), τα οποία μαζί με άλλα 15 είδη βρίσκονται στον πίνακα 1 της Συνθήκης για τη Διατήρηση της Ευρωπαϊκής Άγριας Ζωής και των Φυσικών Οικοτόπων.



Κεφάλαιο 2.4 : Η πανίδα της Κύπρου

Η Κύπρος χαρακτηρίζεται από την πλούσια πανίδα της, η οποία περιλαμβάνει μεταξύ άλλων, 39 είδη θηλαστικών, 381 είδη πουλιών, 24 είδη ερπετών, 3 είδη αμφιβίων, 200 είδη ψαριών και περισσότερα από 5000 είδη εντόμων. Ο αριθμός αυτός πιθανολογείται στην αρχαιότητα να ήταν κατά πολύ μεγαλύτερος και αυτό το αποδεικνύουν τα απολιθώματα ενός είδους ελέφαντα και ενός υποπόταμου που ανακαλύφθηκαν στην Κύπρο.

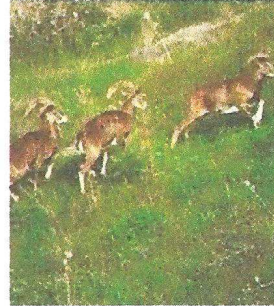
Τα 39 είδη θηλαστικών που καταγράφηκαν στην Κύπρο, περιλαμβάνουν 22 είδη νυχτερίδων, 13 είδη χερσαίων θηλαστικών, 3 είδη δελφινιών και 1 είδος φώκιας. Το μεγαλύτερο από αυτά είναι το ενδημικό αγρινό.



Από τα 381 είδη πουλιών που έχουν καταγραφεί στην Κύπρο, τα 53 είναι μόνιμοι κάτοικοι και τα υπόλοιπα 328 είναι αποδημικά.

Από τα 24 είδη ερπετών που ζουν στην Κύπρο, τα 10 είναι φίδια, 10 είναι σάυρες και 4 χελώνες. Επίσης υπάρχουν 3 είδη αμφιβίων (βατράχων).

Επίσης στην Κύπρο ζει ένας αριθμός 5000 εντόμων, εκ των οποίων σημαντικότερη ομάδα είναι οι πεταλούδες όπου υπάρχουν 52 είδη εκ των οποίων τα 9 είναι ενδημικά είδη.



Κεφάλαιο 2.4.1: Ενδημικά και άλλα θηλαστικά της Κύπρου

Στην Κύπρο ζουν 39 είδη θηλαστικών και περιλαμβάνουν 22 είδη νυχτερίδων (1 είδος μεγαχειρόπτερης και 21 είδη μικροχειρόπτερης) καθώς και 13 είδη χερσαίων θηλαστικών (1 είδος αλεπούς, 1 είδος γαιδάρου, 1 είδος λαγού, 6 είδη τρωκτικών, 3 είδη εντομοφάγων και φυσικά το γνωστό αγρινό), 3 είδη δελφινιών και 1 είδος φώκιας.



Κυπριακό αγρινό (Ovis gmelini orphion)

Το αγρινό θεωρείται το εθνικό ζώο της Κύπρου. Είναι το μεγαλύτερο ζώο της κυπριακής πανίδας. Είναι ένα είδος αγριοπρόβατου και βρίσκεται μόνο στην Κύπρο. Τα αγρινά είναι δειλά ζώα και δύσκολα μπορεί να τα πλησιάσει ο άνθρωπος, ιδιαίτερα όταν είναι φοβισμένα. Είναι ευέλικτα και κινούνται πολύ γρήγορα ακόμα και στις απόκρημνες περιοχές του δάσους Πάφου όπου ζουν.

Το αρσενικό αγρινό σε ηλικία 3-4 χρονών, είναι δυνατό, καλοφτιαγμένο και όμορφο ζώο με βαριά κέρατα σε σχήμα δρεπανιού. Το τρίχωμα του είναι βαρύ και πυκνό και έχει χρώμα καφέ ανοικτό, με ανοικτό γκριζό στην πλάτη.

Κατά την διάρκεια του θέρους συνηθίζει να ζει σε ψηλά βουνά του δάσους Πάφου, κυρίως στην περιοχή του Τρίπυλου, σε υψόμετρο 1300 μέτρων ανάμεσα στην

κοιλάδα των κέδρων. Το χειμώνα, όταν στις ψηλές κορφές έχει χιόνι, τα αγρινά κατεβαίνουν σε πιο χαμηλές περιοχές για εξεύρεση τροφής.

Το ζευγάρι γίνεται το φθινόπωρο και γεννούν τον Απρίλιο-Μάιο. Συνήθως γεννιέται ένα μόνο αγρινό και σε σπάνιες περιπτώσεις δύο. Τα νεογέννητα είναι πολύ ζωηρά, σχεδόν από την ώρα που θα γεννηθούν και τούτο για να μπορούν να διαφύγουν από τους τόσους κινδύνους που τα απειλούν.

Με βάση πληροφορίες που υπάρχουν, φαίνεται ότι στο παρελθόν υπήρχαν αγρινά σε αφθονία, τουλάχιστον σ'όλες τις ορεινές και ημιορεινές περιοχές του νησιού. Σε ανασκαφέντα μωσαϊκά φαίνεται ότι το αγρινό ήταν πολύ γνωστό κατά την ελληνορωμαϊκή περίοδο, ενώ αναφέρεται επίσης σε μεσαιωνικά κείμενα διαφόρων επισκεπτών ως "κρίος" ή "αγριοπρόβατο". Σε αρκετές περιπτώσεις αναφέρεται στις περιγραφές κυνηγετικών εξορμήσεων που οργάνωνε η αριστοκρατία της εποχής εκείνης. Το καιρό εκείνο το κυνήγι του αγρινού γινόταν με σκύλους ή με κυναίλους.



Αποτέλεσμα του ανελέητου κυνηγιού του, που συνεχίστηκε μέχρι και πρόσφατα ήταν να μειωθεί κατά πολύ ο αριθμός του, αναγκάζοντας να παρθούν μέτρα για την προστασία του. Έτσι απαγορεύτηκε το κυνήγι του, ενώ περιφράχθηκαν χώροι για την φύλαξη του, ενώ ο επισκέπτης μπορεί να τα δει από κοντά σε μια επίσκεψή τους σε ένα τέτοιο χώρο. Ο κυριότερος χώρος περίφραξης τους είναι στο Σταυρό της Ψώκας.

Ρουσέτους ο αιγυπτιακός (Rousettus aegyptiacus) Νυχτοπάππαρος

Ανήκει στην κατηγορία των μεγαχειρόπτερων και είναι το μεγαλύτερο σε μέγεθος είδος νυχτερίδας που ζει στην Κύπρο.

Η Κύπρος αποτελεί την μοναδική ευρωπαϊκή χώρα που φιλοξενεί πληθυσμούς του είδους και αυτό το κατατάσσει στα πολύ σημαντικά είδη της κυπριακής πανίδας.

Από τα 22 είδη νυχτερίδας που ζουν στην Κύπρο είναι το μοναδικό που τρέφεται με φρούτα ενώ τα υπόλοιπα τρέφονται με έντομα. Για το λόγο αυτό ο νυχτοπάππαρος καταπολεμήθηκε άγρια τόσο σε άλλες χώρες όσο και στην Κύπρο γιατί χαρακτηρίστηκε επιβλαβής για τις καλλιέργειες, με αποτέλεσμα τα τελευταία 20 χρόνια, σε συνδιασμό και με την καταστροφή των βιοτόπων του να παρουσιάζει σοβαρή μείωση στο πληθυσμό του. Στην ουσία το είδος αυτό καταναλώνοντας μόνο ώριμα και υπερώριμα φρούτα, τα οποία τις περισσότερες φορές είναι ακατάλληλα για την αγορά, συμβάλει στη μείωση επικίνδυνων για τη γεωργία εντόμων, όπως η Μεσογειακή μύγα.

Φωλιάζει σε μεγάλες σπηλιές, τρύπες βράχων και παλιά λατομεία.

Άλλα αξιόλογα είδη θηλαστικών της Κύπρου είναι:

Κυπριακός αγκαθοπόντικας (Acomys nesiotes) ο οποίος είναι ενδημικός

Μεσογειακή φώκια (Monachus monachus)

Κόκκινη Αλεπού (Vulpes vulpes) Αλουπός

Κεφάλαιο 2.4.2 : Τα πουλιά της Κύπρου

Η Κύπρος βρίσκεται σε ένα από τους οκτώ κύριους διαδρόμους μετανάστευσης των πουλιών της Ευρώπης προς Αφρική και αντίστροφα, με αποτέλεσμα να διασχίζουν πολλά πουλιά το νησί κατά την διάρκεια της μετανάστευσής τους. Επίσης θεωρείται ότι διαθέτει πλούσια ορνιθοπανίδα και αποτελεί περιοχή σημαντική στην Ευρώπη, με υψηλό ενδημισμό. Μέχρι σήμερα έχουν καταγραφεί στην Κύπρο 381 είδη πουλιών, από τα οποία 53 είναι μόνιμοι κάτοικοι και 328 είναι αποδημητικά. Από τα 53 είδη πουλιών που ζουν μόνιμα στην Κύπρο 6 θεωρούνται ενδημικά (2 είδη και 4 υποείδη)

Κέρθιος ο βραχυδάκτυλος της Δωροθέας (Certhia brachydactyla dorotheae) Δεντροβάτης

Η τυπική μορφή του μικρού αυτού πουλιού, έχει γενικά καφετί χρωματισμό. Η ενδημική ποικιλία *Certhia brachydactyla dorotheae*, διαφέρει από την τυπική μορφή του είδους στο ότι είναι ελαφρώς πιο γκριζό από πάνω, λίγο πιο άσπρο από κάτω και πιο γκριζωπό στα πλευρά. Έχει μήκος 12,5 εκ και συχνάζει σε δασικές περιοχές, τόσο πλατυφύλλων, όσο και κωνοφόρων, με γερασμένα ή σάπια δέντρα, στα οποία συνήθως αναρριχάται, αρχίζοντας από τα χαμηλά σημεία του κορμού, ψάχνοντας για τροφή. Τρέφεται με έντομα και πιθανόν και με σπόρους.



Φωλιάζει σε τρύπες δέντρων ή σημεία του κορμού, όπου ο φλοιός δημιουργεί κουφώματα. Καμια φορά φωλιάζει και σε τρύπες τοίχων.

Γεννά 5-7 άσπρα αυγά, με κοκκινοπά στίγματα ή κηλίδες. Η επώαση διαρκεί 13-15 μέρες και την αναλαμβάνει αποκλειστικά το θηλυκό. Οι νεοσσοί εγκαταλείπουν τη φωλιά σε 14-16 μέρες. Η περίοδος φωλιάσματος διαρκεί από τον Απρίλιο μέχρι και τον Ιούνιο ή κάποτε μέχρι και τον Ιούλιο.

Πρόκειται για είδος αρκετά κοινό, που ζει μόνιμα στην Κύπρο στα δάση Τροόδους και Πάφου. Παρατηρήσεις του πουλιού αυτού γίνονται τακτικά στο Τρόοδος, το Σταυρό της Ψάκας, το Λυσό και την Αγιά.

Χαραδριός ο αλεξανδρινός (Charadrius alexandrinus) Νεραλλίδι

Το χρώμα του πάνω μέρους του σώματος του είναι γκριζό, τα πόδια είναι μαύρα, ενώ τα πλευρά της ουράς είναι άσπρα. Κατά το πέταγμα διακρίνεται άσπρη λωρίδα στα φτερά. Το θηλυκό διαφέρει στο ότι δεν έχει καθόλου μαύρο, ενώ το πάνω μέρος της κεφαλής του είναι γκριζό. Έχει μήκος 16 εκ. Συχνάζει σε αμμώδεις ακτές, εκβολές ποταμών, λιμνοθάλασσες κ.λ.π., συνήθως όχι μακριά από τη θάλασσα. Τρέφεται με μικρά έντομα που βρίσκει στο έδαφος και με σκουλήκια.

Γεννά 3-4 γκριζωπά αυγά, με μαύρα στίγματα ή γραμμές, σε φωλιά στο έδαφος, που δεν είναι τίποτε άλλο από ένα ξέβαθο σκάψιμο. Η επώαση διαρκεί 24-26 μέρες. Τόσο την επώαση, όσο και την φροντίδα των νεοσσών, την αναλαμβάνουν και οι δύο γονείς. Οι νεοσσοί εγκαταλείπουν την φωλιά λίγες ώρες μετά το ξεπουλιασμα, τα δε τσόφλια των αυγών απομακρύνονται σχεδόν αμέσως από τους γονείς.

Το είδος αυτό επισκέπτεται τη Κύπρο κατά τις μεταναστεύσεις ή για να ξεχειμωνιάσει, ενώ αρκετά ζευγάρια φωλιάζουν εδώ. Έχει φωλιάσει βασικά σε περιοχές των δύο αλυκών, της Λάρνακας και του Ακρωτηρίου. Προϋπόθεση για να φωλιάσει αποτελεί η παρουσία νερού στις αλυκές. Συνήθως φωλιάζει κατά αποικίες κατά κάποιο τρόπο, αφού οι φωλιές μπορεί να απέχουν μεταξύ τους γύρω στα 10-15 μέτρα.

Αετομάχος ο νουβίας (Lanius nubicus) Δακκανούρα

Το αρσενικό είναι μαύρο από πάνω (κεφαλή, ράχη, φτερούγες, ουρά), με άσπρο μέτωπο και φρύδι. Τα φτερά του ώμου έχουν άσπρη λωρίδα. Το στήθος και τα πλευρά του σώματος είναι πορτοκαλοκαφέ, ενώ ο λάρυγγας, η κοιλιά και τα εξωτερικά πηδαλιούχα φτερά της ουράς είναι άσπρα. Το θηλυκό έχει πιο χλωμούς χρωματισμούς. Το ράμφος είναι μαύρο, σχετικά χοντρό και με λίγο γαμψή την άκρη του πάνω μέρους του. Η ουρά είναι σχετικά μακριά και στρογγυλεμένη στην άκρη. Έχει μήκος 17 εκ.



Συχνάζει σε ανοικτούς χώρους, σε δασικές περιοχές, σε θάμνους, σε ελαιώνες, κήπους, πάρκα και αλλού. Συνήθως κάθεται στις άκριες κλαδιών, κουνώντας, κάπως αργά την ουρά του πάνω κάτω. Τρέφεται με έντομα (ακρίδες, κολεόπτερα, τζίτζικια κ.λ.π.). Συλλαμβάνει την λεία του στο έδαφος.

Φωλιάζει σε δέντρα ή θάμνους, κατασκευάζοντας κυπελλοειδή φωλιά με χόρτα, λεπτές ρίζες, κλωστές και τρίχες ζώων, στη διχάλαση κλαδιών. Γεννά 4-6 αυγά χρώματος κρεμ, με πολλές γκριζες και καφέ κηλίδες. Η επώαση διαρκεί 14-16 μέρες και την αναλαμβάνει το θηλυκό. Οι νεοσσοί εγκαταλείπουν τη φωλιά σε 13-15 μέρες περίπου μετά το ξεπούλιασμα, αλλά η φροντίδα των γονιών τους συνεχίζεται για άλλες 2-3 εβδομάδες.

Είναι είδος μεταναστευτικό, που επισκέπτεται την Κύπρο κατά τις μεταναστεύσεις της άνοιξης και του φθινοπώρου. Κατά το τέλος του Αυγούστου παρατηρείται συγκέντρωση των πουλιών αυτών στις πεδινές και παραλιακές περιοχές, απ' όπου ξεκινούν κατά το Σεπτέμβριο-Οκτώβριο το ταξίδι της επιστροφής. Είναι πολύ κοινό είδος, που συναντιέται και στις πεδιάδες, κυρίως όμως, σε ημιορεινές και ορεινές περιοχές, ιδίως δασοκαλυμμένες.

Οινάνθη η κυπρία (Oenanthe cyprica) Σκαλιφούρτα

Το ενήλικο αρσενικό εκτός περιόδου ζευγαρώματος έχει καφετί το πάνω μέρος της κεφαλής και τον αυχένα, καφετιά ράχη, ενώ ο λαιμός και το ψηλό μέρος του στήθους είναι μαυριδερά, με φτερά που ασπρίζουν στην άκρη. Το στήθος είναι πορτοκαλοκαφέ, με το υπόλοιπο του κάτω μέρους του σώματος πιο ανοικτόχρωμο. Κατά την περίοδο του ζευγαρώματος, συνήθως υπάρχει μια βούλα μαύρη, αρκετά ευδιάκριτη, στο πάνω μέρος της κεφαλής. Το θηλυκό κατά την περίοδο του ζευγαρώματος μοιάζει αρκετά με το αρσενικό, διαφέρει όμως βασικά στο χρωματισμό του πάνω μέρους της κεφαλής, που είναι γκριζοκαφέ με μαύρες κηλίδες.

Συχνάζει σε ανοικτούς χώρους, αλλά και σε δασώδεις και κατοικημένες περιοχές σε μεγάλο εύρος υψομέτρων. Τρέφεται αποκλειστικά με έντομα. Φωλιάζει σε τρύπες βράχων, τοίχων, όχθων, πρανών δρόμων, δέντρων, κάτω από πέτρες που αφήνουν κενά μεταξύ τους και γενικά όπου μπορεί να "τρυπώσει".

Κατασκευάζει φωλιά κυπελλοειδούς σχήματος, με χόρτα και ρίζες. Γεννά 4-5 γαλάζια αυγά, με σκούρα καφέ στίγματα. Η επώαση διαρκεί 13-14 μέρες και την αναλαμβάνει βασικά το θηλυκό. Οι νεοσσοί είναι σε θέση να πετάξουν σε ηλικία 13-15 ημερών.

Είναι είδος μεταναστευτικό, που έρχεται στην Κύπρο αρχές της άνοιξης, φωλιάζει εδώ και φεύγει κατά το φθινόπωρο. Είναι κοινό είδος που συναντιέται από το επίπεδο της θάλασσας μέχρι και τις πιο ψηλές κορυφές του Τροόδου. Κατά την άνοιξη είναι κοινό σε όλες τις περιοχές, αργότερα όμως μετακινείται προς τα ορεινά και κατά το Σεπτέμβριο-Οκτώβριο αφθονεί στις πεδινές παραλιακές περιοχές, απ' όπου στην συνέχεια μεταναστεύει.

Κυανούς ο κυπριακός (Parus ater cypriotes) Μουγιαννού

Είναι το πιο μικρό είδος της οικογένειας στην οποία ανήκει. Η ενδημική ποικιλία Cypriotes έχει καφέ ράχη, ουρά και φτερούγες, πιο πολύ μαύρο στην κεφαλή και είναι πολύ σκούρο στο κάτω μέρος του σώματος. Το ράμφος του είναι πολύ μικρό, μαύρου χρώματος, όπως και τα πόδια. Αρσενικό και θηλυκό έχουν την ίδια εμφάνιση. Έχει μήκος 11,5 εκ. Συχνάζει σε δάση καυοφόρων και άλλων ειδών, σε πάρκα και κήπους ορεινών περιοχών. Τρέφεται βασικά με έντομα, αλλά και με καρπούς και λίγους σπόρους.



Φωλιάζει σε τρύπες δέντρων, σε δομές, σε τοίχους και άλλες κατασκευές. Φτιάχνει την φωλιά του με βρύα κυρίως, καθώς και με φτερά και τρίχες ζώων. Γεννά 7-11 άσπρα αυγά με πολλά και πυκνά κοκκινοκαφέ στίγματα. Η επώαση διαρκεί 14-16 μέρες και οι νεοσσοί εγκαταλείπουν τη φωλιά σε 16-19 μέρες περίπου.

Είναι αρκετά κοινό είδος που ζει μόνιμα στην Κύπρο και που συναντιέται στις δασικές βασικά περιοχές, από χαμηλά σχετικά υψόμετρα μέχρι και τις πιο ψηλές κορυφές του Τρόοδος. Εύκολα μπορεί κάποιος να συναντήσει αυτό το πουλί, διασχίζοντας το Τρόοδος ή τα δάση

Αδελφοί, Μαχαρά και Πάφου. Συνήθως δε φοβάται την παρουσία του ανθρώπου και πολλές φορές πλησιάζει τον παρατηρητή του, ίσως από περιέργεια.

Σύλβια η μελανοθώραξ (Sylvia melanothorax) Τρυποράσις

Γκριζόμαυρο γενικά πουλί, παρόμοιο με το είδος Σύλβια η μελανοκέφαλη με μήκος 13,5 εκ. Συχνάζει σε θάμνους κυρίως σε περβόλια, τόσο κοντά στη θάλασσα, όσο και σε μέτρια υψόμετρα. Τρέφεται με έντομα, αράχνες και άλλα ασπόνδυλα.

Φωλιάζει σε θάμνους σε ύψος 25 περίπου εκατοστών από το έδαφος μέχρι και 1,5 μέτρων. Κατασκευάζει κυπελλοειδή φωλιά με λεπτά αγριόχορτα. Γεννά 3-5 αυγά, κρεμ χρώματος, με πολλά πυκνά σκούρα καφέ στίγματα. Η επώαση διαρκεί 13-14 μέρες και την αναλαμβάνει το θηλυκό.

Είναι ενδημικό είδος της Κύπρου, το οποίο κατά το Σεπτέμβριο-Οκτώβριο μεταναστεύει μερικώς στο Ισραήλ. Παρατηρήθηκε, επίσης, σε τρεις περιπτώσεις παλαιότερα ανατολικά του Νείλου, στην Αίγυπτο. Όσα πουλιά μεταναστεύουν, επιστρέφουν αργά το Φεβρουάριο ή το Μάρτιο.



Άλλα αξιόλογα είδη πουλιών της Κύπρου είναι:

(Garrulus glandarius) **Κίσσα** ενδημικό είδος
(Otus scops cyprius) **Θουπί** ενδημικό είδος

Κεφάλαιο 2.4.3 : Ερπετά και αμβίβια της Κύπρου

Στην Κύπρο ζουν 24 είδη ερπετών από τα οποία τα 10 είναι φίδια (1 ενδημικό είδος και 2 ενδημικά υποείδη), 10 είναι σαύρες και 4 χελώνες (2 θαλάσσιες και 2 του γλυκού νερού). Τρία από τα είδη που ζουν στη Κύπρο είναι δηλητηριώδεις, αλλά μόνο το ένα είναι επικίνδυνο για τον άνθρωπο (*Macrovipera lebetina*- φίνα). Επίσης υπάρχουν 3 είδη αμφιβίων (βατράχων).

Κολοόβρη η κυπριακή (*Coluber cypriensis*) Φίδι της Κύπρου

Το ενδημικό είδος *Coluber cypriensis* είναι ένα λεπτό φίδι χωρίς δηλητήριο με καλοσηματισμένη κεφαλή και μεγάλα μάτια που περικλείονται από άσπρο κύκλο. Το μήκος του σώματος του φθάνει μέχρι και 115 εκ. Έχει χρώμα γκριζο λαδί ή ανοικτό γκριζο μέχρι μαύρο με λεπτές άσπρες γραμμές μέχρι το πρώτο μισό του σώματός του. Η κοιλιά είναι ελαφρώς κίτρινη μέχρι ασπροκίτρινη.

Ζει σε περιοχές με υψόμετρο από 100 μέχρι 1400 μέτρα. Φαίνεται ότι η κύρια περιοχή εξάπλωσης του είναι η οροσειρά του Τροόδου.

Έχει την ικανότητα να κινείται μέρα νύχτα. Είναι φίδι της ξηράς, το οποίο συνήθως προτιμά υγρές περιοχές κοντά σε ρυάκια ή φράχτες. Συναντάται σε περιοχές καλυμμένες με θάμνους ή άλλης μορφής βλάστηση, δείχνοντας ιδιαίτερη προτίμηση σε σκιαζόμενες περιοχές. Είναι πολύ γρήγορο και ευκίνητο φίδι και μπορεί να κινείται άνετα σε ανώμαλες και βραχώδεις επιφάνειες.

Τρέφεται ευκαιριακά με ό,τι βρει και η τροφή του ποικίλλει από σαύρες, φίδια, βράτραχους, μέχρι σαρανταποδαρούσες και πιθανόν άλλα αρθρόποδα. Οι βασικοί του εχθροί είναι ο άνθρωπος, ο οποίος το σκοτώνει από αμάθεια, καθώς και άλλα φίδια.

Νάτριξ νάτριξ η κυπριακή (*Natrix natrix cypriaca*) Κυπριακό νερόφιδο.

Το κυπριακό νερόφιδο είναι ένα από τα πιο σπάνια είδη φιδιών στην Κύπρο και κινδυνεύει με εξαφάνιση. Το φίδι αυτό στο παρελθόν ήταν πολύ κοινό στην Κύπρο όμως ο πληθυσμός του άρχισε να μειώνεται σημαντικά από τις αρχές του 1960 και επιστεύετο ότι είχε εξαφανιστεί. Το 1992 εντοπίστηκε μικρός αριθμός φιδιών του είδους αυτού ο οποίος, λόγω του μεγέθους του, απαιτούσε τη λήψη προστατευτικών και διαχειριστικών μέτρων.

Βρίσκεται σε περιοχές που αρχίζουν από το επίπεδο της θάλασσας και φθάνουν σε υψόμετρο 700 μέτρα. Συγκεκριμένα, συναντάται στο φράχτη Ξυλιάτου ένα ρυάκι στους βόρειους πρόποδες του Τροόδου και στην λίμνη Παραλιμνίου.

Το μήκος του σώματος του είναι 100 εκ. Δεν έχει δηλητήριο, έχει καλοσηματισμένη στρογγυλεμένη κεφαλή και στρογγυλή κόρη ματιού. Στην Κύπρο υπάρχουν τρεις χαρακτηριστικές παραλλάγες χρωμάτων. Το συνηθισμένο χρώμα είναι γκριζο. Επίσης, υπάρχουν αρκετά τέτοια φίδια με μαύρο χρώμα και ένας αριθμός μαυροκαφέ, σημαδεμένα με μικρές φωτεινές κηλίδες τα οποία ονομάζονται *picturata*.

Κινείται την ημέρα και είναι κυρίως φίδι του νερού γι' αυτό προτιμά να ζει σε υγρές περιοχές, ρυάκια και φράχτες. Δε δαγκώνει αλλά προσπαθεί να αμυνθεί αποβάλλοντας από τους αδένες της έδρας του δύσοσμο υγρό. Η τροφή του αποτελείται κυρίως από βατράχους του είδους *Rana levantina*. Ο βασικός εχθρός του είναι ο άνθρωπος ο οποίος το σκοτώνει από αμάθεια.



Χελώνα η μύδας (Chelonia mydas) Πράσινη χελώνα

Δυο είδη θαλάσσιες χελώνας απαντώνται και αναπαράγονται στη Μεσόγειο, η Πράσινη χελώνα (Chelonia mydas) και η Καρέττα καρέττα (Caretta caretta). Από ολόκληρη τη Μεσόγειο η Πράσινη χελώνα αναπαράγεται μόνο στη Κύπρο και στην Τουρκία και ένας πάρα πολύ μικρός αριθμός στο Ισραήλ. Ο πληθυσμός της είναι απομονωμένος στην ανατολική Μεσόγειο και είναι γενετικά διαφορετικός από αυτόν του Ατλαντικού απ' όπου και αρχικά προήλθε πριν 10000 χρόνια περίπου. Ο ολικός πληθυσμός της Πράσινης χελώνας, δηλαδή ο αριθμός των μητερών χελωνών, έχει υπολογιστεί μεταξύ 500 και 1000 ατόμων. Το μέγεθος αυτό του πληθυσμού καθιστά την Πράσινη χελώνα ένα σπάνιο είδος που κινδυνεύει με εξαφάνιση. Συγκεκριμένα η πράσινη χελώνα είναι μετά την Μεσογειακή (Monachus monachus), το είδος που κινδυνεύει πιο πολύ στη Μεσόγειο.

Οι λόγοι που προκάλεσαν τη μείωση του πληθυσμού της Πράσινης χελώνας είναι πολλοί. Η μεγαλύτερη μείωση του πληθυσμού της προήλθε από τη μαζική



υπερεκμετάλλευση που υπέστη κυρίως τις δεκαετίες του 1920 και του 1960. Τότε τεράστιος αριθμός Πράσινων χελωνών, γύρω στις 100.000 είχαν φονευθεί για εξαγωγή στην Ευρώπη, εξαιτίας της μεγάλης ζήτησης που είχε η χελώνα για το κρέας της και τη χελωνόσουπα. Ο πληθυσμός που απέμεινε συνεχίζει και σήμερα να αντιμετωπίζει μεγάλους κινδύνους από την καταστροφή των αναπαραγωγικών του πεδίων, που είναι οι απομονωμένες αμμώδεις παραλίες, λόγω της μεγάλης τουριστικής ανάπτυξης που γίνεται

κοντά σ' αυτές. Επίσης πολλές μικρές αλλά και μεγάλες χελώνες πνίγονται ή σκοτώνονται όταν πιαστούν στα δίκτυα ψαράδων.

Η πράσινη χελώνα φέρει στη ράχη κέλυφος που φθάνει τα 115 εκ. μήκος και έχει χρώμα μαυριδερό ενώ στην κοιλιά το πλάστρον, είναι ασπριδερό. Αναπνέει με πνεύμονες και γεννά αυγά μέσα στην άμμο το καλοκαίρι. Τα αυγά, περίπου 120 σε κάθε φωλιά, εκκολάπτονται σε 7 εβδομάδες και τα μικρά χελωνάκια κατευθύνονται από ένστικτο προς τη θάλασσα, που είναι το πιο φωτεινό μέρος του ορίζοντα κατά τη νύκτα.

Δε γεννά κάθε χρόνο αλλά κάθε 2-3 χρόνια. Τη χρονιά που θα έλθει να γεννήσει στη παραλία γεννά κάθε 2 εβδομάδες και κάνει περίπου 3-5 φωλιές. Τρέφεται με θαλάσσια φυτά και ζει στα ξέβραθα νερά μέχρι 40 μέτρα. Ζει περίπου 100 χρόνια.

Οι θαλάσσιες χελώνες προστατεύονται στην Κύπρο από το 1971 από τον περί Αλιείας Νόμο. Από το 1989 η περιοχή της Λάρας-Τοξεύτρας, που βρίσκεται στο Πάρκο Ακάμα, που είναι ο κύριος αναπαραγωγικός βίτοπος της Πράσινης χελώνας, προστατεύεται με Κανονισμούς του περί Αλιείας Νόμου.

αξιόλογα ερπετά και αμφίβια της Κύπρου είναι:

Γατόφιδο (Telescopus fallax cyprianus) Αγιόφιδο ενδημικό είδος

Μαύρο φίδι (Coluber jugularis) Θερκόν

Σάυρα του Τροόδου (Lacerta troodica) Αλιζάυρα ενδημικό είδος

Κοινή χελώνα (Caretta Caretta) Χελώνα

Κεφάλαιο 2.4.4 : Εντομα της Κύπρου

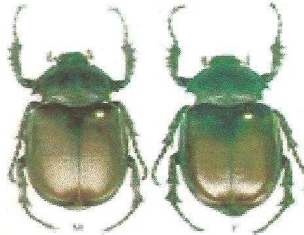
Σύμφωνα με το Fauna Eurorea, ο αριθμός των διαφορετικών εντόμων που απαντούν στην Κύπρο είναι περίπου 5000. Μια από τις σημαντικότερες ομάδες εντόμων είναι οι πεταλούδες, οι οποίες ανήκουν στην τάξη λεπιδόπτερα. Υπάρχουν 52 είδη πεταλούδων στην Κύπρο από τα οποία τα 9 είναι ενδημικά είδη. Υπάρχουν επίσης πολλά άλλα ενδημικά είδη εντόμων.

Προμόμακρος ο κυπριακός (Promacrus cypriacus) Σκάθαρς

Το Promacrus cypriacus είναι ένα μεγάλο και εντοπωσιακό κολεόπτερο με μήκος που φθάνει τα 40 χιλιοστά και γυαλιστερό μαύρο-καφέ χρώμα. Χαρακτηριστικά του γνωρίσματα είναι οι δύο μυτερές απολήξεις στο πλάι του θώρακα και τα πολύ μεγάλα σε μήκος, πριονωτά, μπροστινά του πόδια.

Το είδος αυτό βρίσκεται μόνο στην Κύπρο. Αν και υπάρχουν σποραδικές παρατηρήσεις του είδους από διάφορες περιοχές της Κύπρου, από το επίπεδο της θάλασσας μέχρι τα 1000 μέτρα, φαίνεται ότι η κύρια περιοχή εξάπλωσής του βρίσκεται στη ζώνη από 400 μέχρι 800 μέτρα στις νότιες και δυτικές πλαγιές της οροσειράς του Τροόδους.

Προτιμά περιοχές όπου υπάρχουν παλιές και αιωνόβιες βάλανιδιές στις οποίες αναπαράγεται (εντοπίστηκαν κάμπιες του να τρέφονται με σάπιο ξύλο σε κουφάλες βάλανιδιών). Η παρουσία του και σε περιοχές από τις οποίες απουσιάζουν οι βάλανιδιές δείχνει ότι μάλλον χρησιμοποιεί για την αναπαραγωγή του και άλλα μεγάλα σε ηλικία δέντρα.



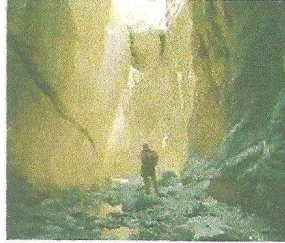
Άλλα αξιόλογα είδη εντόμων της Κύπρου είναι:

- (Cigantis acamas cypriaca) **Πεταλούδα** ενδημικό είδος πεταλούδας
- (Glaucopsyche raphos) **Πεταλούδα** ενδημικό είδος πεταλούδας
- (Maniola cypriicola) **Πεταλούδα** ενδημικό είδος πεταλούδας
- (Zerynthia cerisyi cypria) **Πεταλούδα** ενδημικό είδος πεταλούδας.



Ενότητα 3 : Φυσικά αξιοθέατα της Κύπρου

Φυσικά αξιοθέατα μιας περιοχής μπορούν να χαρακτηριστούν τα φυσικά στοιχεία μιας περιοχής, τα οποία δημιουργήθηκαν αυτόβουλα χωρίς τη βοήθεια του ανθρώπου. Αυτά μπορούν να χωριστούν σε δύο ομάδες, τα συμπλέγματα φυσικών στοιχείων, τα οποία και χαρακτηρίζονται ως βιότοποι, όπου δηλαδή διάφοροι παράγοντες της φύσης ενώνονται για να δημιουργήσουν ένα φυσικό τοπίο και σε μεμονωμένα φυσικά στοιχεία, αυτά δηλαδή που μπορεί να καθιστούν από μόνα τους φυσικό αξιοθέατο π.χ. ένα αιωνόβιο δέντρο, ένας καταρράχτης, ένα ρυάκι κτλ.



Στην Κύπρο υπάρχουν πάρα πολλά φυσικά αξιοθέατα όσο αφορά βιότοπους αλλά και όσο αφορά και μεμονωμένα και αυτά παρατηρούνται σε όλο το νησί. Πολλά δε από τα φυσικά μνημεία της Κύπρου, προστατεύονται από συνθήκες.

Κεφάλαιο 3.1 : Βιότοποι της Κύπρου.

Σε σχέση με το μέγεθος της η Κύπρος έχει μια μεγάλη ποικιλία βιοτόπων, αριθμό οικοσυστημάτων και πλούσια βιοποικιλία. Συναντάμε τα ακόλουθα είδη βιοτόπων: α) τις ακτές (αμμόδεις και βραχώδεις), β) τους υδροβιότοπους (τα ρυάκια , τα έλη και τις λίμνες), γ) διαφόρων ειδών θαμνώνες, δ) τις καλλιέργειες, ε) τις ημιέρημες ακαλλιέργητες φτωχές σε έδαφος εκτάσεις και βραχότοπους και στ) τα δάση.

Κεφάλαιο 3.1.1 : Εθνικά Δασικά Πάρκα και άλλα δάση της Κύπρου

Τα δάση στην Κύπρο έχουν έκταση 175,404 εκτάρια. Τα 161,826 εκτάρια είναι κύρια και δευτερεύοντα κρατικά δάση. Η έκταση των κυρίων κρατικών δασών είναι 145,996 εκτάρια και βρίσκονται κυρίως στο Τρόδος και στο Πενταδάκτυλο.



Στην Κύπρο έχουν κηρυχθεί μέχρι σήμερα 10 Εθνικά Δασικά Πάρκα, συνολικής έκτασης 15.627 περίπου εκταρίων.

Τα Εθνικά Δασικά Πάρκα αποτελούν συνήθως εκτάρια δασικής περιοχής σε περιοχές που απειλούνται άμεσα από οικοπεδοποίηση. Συνήθως είναι περιοχές πρασίνου σε πόλεις και το κράτος θέλει να διαφυλάξει την υπάρξη τους, ως πνεύμονες πρασίνου στις πόλεις, αλλά και να δημιουργήσει χώρους αναψυχής μέσα σε αυτά για να απολαμβάνουν οι κατοίκοι των πόλεων. Ορισμένες δε περιπτώσεις είναι περιοχές μεγάλης ζωτικής σημασίας, που αποτελούν την κύρια κατοικία πολλών ειδών χλωρίδας και πανίδας και το κράτος θέλει να συμβάλει στην προστασία τους.

Ε.Δ.Π. Παιδαγωγικής Ακαδημίας

Το Εθνικό Δασικό Πάρκο Παιδαγωγικής Ακαδημίας καλύπτει έκταση 45 εκταρίων και βρίσκεται μεταξύ του Δήμου Αγλαντζιάς και Λευκωσίας σε απόσταση 2 χιλιομέτρων από το κέντρο της πρωτεύουσας.

Το πάρκο ήταν το πρώτο που κηρύχθηκε σε εθνικό δασικό το 1983, με σκοπό, να διατηρηθεί η περιοχή ως πνεύμονας πρασίνου, να προσφέρει αναψυχή και επίσης με σκοπό να γίνει αισθητική βελτίωση της περιοχής.

Το πάρκο διαθέτει εκδρομικό χώρο, πεζόδρομο, ποδηλατόδρομο, παιδική χαρά κ.τ.λ.

Ε.Δ.Π. Λιοπετρίου

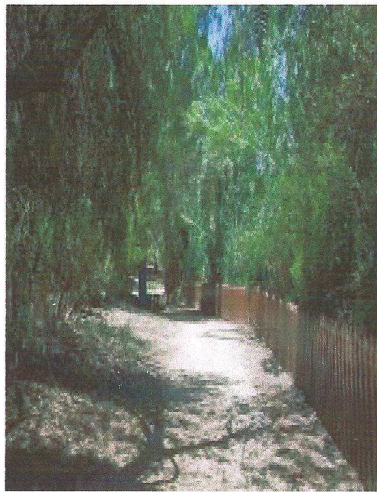
Το Εθνικό Δασικό Πάρκο Λιοπετρίου καλύπτει έκταση 89 εκταρίων γύρω από το ποταμό Λιοπετρίου. Κηρύχθηκε σε εθνικό το 1984.

Ο ποταμός Λιοπετρίου είναι ένας κόλπος που εισρέει στην ξηρά δημιουργώντας την εντύπωση ότι είναι ποταμός, δημιουργώντας ένα φυσικό λιμανάκι.

Πρόκειται για ένα πολύ γραφικό μέρος, το οποίο παρά την δραματική τουριστική ανάπτυξη που έχει η γύρω περιοχή (Αγία Νάπα) δεν έχει υποστεί και η περιοχή κάτι παρόμοιο. Το τοπίο είναι άγριο και πρωτόγονο και σίγουρα διαφέρει από οτιδήποτε άλλο στη Κύπρο.

Ε.Δ.Π. Αθαλάσσας

Το Εθνικό Δασικό Πάρκο Αθαλάσσας πρόκειται για ένα από τα πιο σημαντικά δασικά πάρκα της Κύπρου. Έχει συνολική έκταση 840,2 εκταρίων και κηρύχθηκε ως Εθνικό Δασικό το 1990. Το πάρκο βρίσκεται στα νότια της Λευκωσίας και περιβάλλεται στα βόρεια από το προάστιο Αγλαντζιά, στα δυτικά από το Στρόβολο, στα νοτιοδυτικά από τα Λατσία και στα νοτιοανατολικά από τη κοινότητα Γερίου.



Εκτός από τον πρωταρχικό του ρόλο σαν χώρος/πνεύμονας πρασίνου, το πάρκο προσφέρει και άλλες παρεμφερείς λειτουργίες όπως η αναψυχή, η αισθητική, η σωματική άθληση, η περιβαλλοντική εκπαίδευση/επιμόρφωση και τέλος η προσέλκυση τουρισμού στην πρωτεύουσα.

Η περιοχή Αθαλάσσας παλαιότερα ήταν ένας άγονος γυμνότοπος με ελάχιστα ίχνη θαμνώδους βλάστησης. Η σημερινή του μορφή οφείλεται σε δασωτικές εργασίες που άρχισαν το 1904, με αποτέλεσμα το 1940 να κηρυχθεί σε κύριο κρατικό δάσος. Έκτοτε υπήρξε αντικείμενο ενδιαφέροντος και από άλλες υπηρεσίες και μια μεγάλη έκταση του δόθηκε για χρήση στις υπηρεσίες αυτές.



Η περιοχή έχει κλίμα ημίξηρο μεσογειακό με μέση ετήσια βροχόπτωση στα 308 χιλιοστά, με μέση ελάχιστη ημερήσια θερμοκρασία 29οC το Γενάρη και μέση υψηλότερη ημερήσια θερμοκρασία 35.5οC τον Ιούλιο.

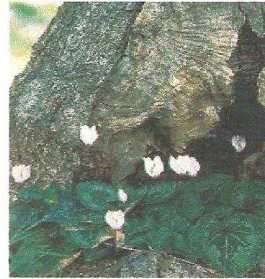
Το ανάγλυφο της περιοχής είναι σχετικά ομαλό με μερικά κοιλάματα και πλαγιές με ελαφρές κλίσεις που καταλήγουν σε σχετικά επίπεδες εξάρσεις-οροπέδια με τα εδάφη να διαχωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: α) ξέβαθα κόκκινα ασβεστούχα εδάφη με σπασμένες καφάλες, β) ασβεστούχα εδάφη με σπασμένες μάργες και γ) αλλουβιακές αποθέσεις.



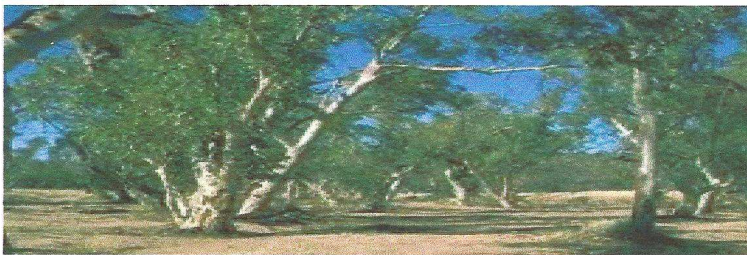
Η περιοχή είναι γενικά φτωχή σε νερό. Υπάρχουν όμως δύο φράγματα (Αθαλάσσης, Αγ.Γεωργίου) που ευνοούν την ανάπτυξη πρασίνου, αλλά και αποτελούν και πόλο έλξης για τον άνθρωπο, ζώα, πουλιά, αμφίβια, ερπετά, έντομα, θηλαστικά κτλ.

Η χλωρίδα της περιοχής είναι πολύ διαταραγμένη από τις επεκτάμενες δασωτικές και καλλιεργητικές εργασίες που έγιναν, με εξαίρεση μικρά διάκονα. Σ'ένα σχεδόν εξ ολοκλήρου ανθρωποποίητο περιβάλλον καταγράφηκαν πάνω από 500 δενδρώδη, θαμνώδη και ποώδη φυτά. Τα περισσότερα δενδρώδη είδη δεν αυτοφύονται στην περιοχή, αλλά έχουν φυτευθεί και πολλά είναι ξενικά. Τα ποώδη και τα θαμνώδη είδη περιλαμβάνουν δέκα ενδημικά είδη.

Η πανίδα της περιοχής χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλία κυρίως υδρόβιων πουλιών που προσελκόνται από τους φράχτες της περιοχής. Στην περιοχή καταγράφηκαν 173 είδη πουλιών, 7 θηλαστικά, 6 ερπετά, 1 αμφίβιο και διάφορα είδη εντόμων, κυρίως πεταλούδες.



Εντός του πάρκου υπάρχει μια πλειάδα από διευκολύνσεις και χώρων αναψυχής. Συγκεκριμένα υπάρχουν εκδρομικοί χώροι, ποδηλατόδρομοι, πεζόδρομοι, μονοπάτια μελέτης της φύσης, γήπεδα άθλησης και άλλα, καθώς και το κέντρο περιβαλλοντικής ενημέρωσης που σκοπό έχει να δημιουργεί περιβαλλοντική συνείδηση στους επισκέπτες.



Ε.Δ.Π. Τροόδους

Το Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδους κηρύχθηκε σε εθνικό δασικό το 1992 και καλύπτει μια έκταση 9147 εκταρίων και είναι το μεγαλύτερο Εθνικό Δασικό Πάρκο της Κύπρου. Το πάρκο καλύπτει κυρίως την περιοχή γύρω από την πιο ψηλή κορφή της Κύπρου και εκτείνεται στις επαρχίες Λεμεσού, Λευκωσίας και Πάφου.

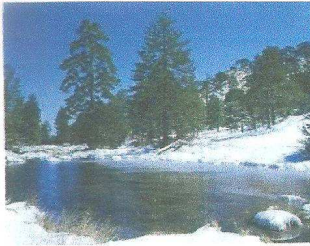
Σκοπός της κήρυξης της περιοχής σε εθνικό δασικό, ήταν για τη διαφύλαξη και σωστή αξιοποίηση των πολιτικών λειτουργιών και αξιών του: οικολογικών, επιστημονικών, υδρολογικών, αναψυχικών και τουριστικών.

Το κλίμα στη περιοχή που διαφέρει από την υπολοιπη Κύπρο, αφού είναι πιο δροσερό κατά το καλοκαίρι και πιο κρύο τον χειμώνα, με μεγάλες βροχοπτώσεις και χιονοπτώσεις, δημιουργεί ιδανικές συνθήκες για την ανάπτυξη χλωρίδας και πανίδας στην περιοχή.

Η γεωλογία της περιοχή παρουσιάζει παγκόσμιο επιστημονικό ενδιαφέρον, λόγω του ότι τα πετρώματα του ανήκουν στο γνωστό οφιολιθικό σύμπλεγμα του Τροόδους που είναι το πιο καλά ανεπτυγμένο στο κόσμο. Αποτέλεσμα αυτού αποτελεί πόλο έλξης για πολλούς ερευνητές, οι οποίοι παραδέχονται ότι έχει επηρεάσει τις γνώσεις για τη δομή και γένεση των ωκεάνιων φλοιών όσο κανένα άλλο οφιολιθικό σύμπλεγμα στο κόσμο. Τα κύρια πετρώματα που υπάρχουν στο πάρκο είναι ο χαρτζουβίτης, ο σερπεντίτης κ.α.

Το υγρό στοιχείο στην περιοχή ποικίλει αφού από το δάσος αυτό πηγάζουν πολλά ποτάμια όπως ο Κούρρης, ο Κρύος, ο Διάριζος και άλλα. Επίσης υπάρχουν πολλές πηγές στην περιοχή, με τη πιο μεγάλη να είναι αυτή της Αρκολαχανιάς. Υπάρχουν επίσης και αρκετοί καταρράχτες.

Η ύπαρξη υγρού στοιχείου δημιουργεί τις προϋποθέσεις για ανάπτυξης χλωρίδας και πανίδας στην περιοχή. Στο πάρκο έχουν καταγραφεί περισσότερα από 750 είδη φυτών, ανάμεσα τους 72 ενδημικά, εκ των οποίων τα 12 είναι ενδημικά είδη του πάρκου. Τα δάση στο Τρόδος είναι κατά το μεγαλύτερο τους μέρος φυσικά δάση που ανανεώνονται από μόνα τους. Η βλάστηση στην περιοχή διαφέρει ανά υψόμετρο. Πολλά δε δέντρα στην περιοχή είναι αιωνόβια και προστατεύονται με ξεχωριστούς κανονισμούς.



Η χλωρίδα της περιοχής συμβάλει ώστε το Τρόδος να θεωρείται σαν βοτανικός παράδεισος και να κατατάσσεται ανάμεσα στους πιο σημαντικούς ορεινούς βιότοπους στην Ευρώπη.

Η πανίδα του πάρκου παρουσιάζει αρκετό ενδιαφέρον και οικολογική σημασία. Τα περισσότερα χερσαία θηλαστικά που έχουν καταγραφεί στο νησί έχουν παρατηρηθεί και στην περιοχή με το κυπριακό αγρινό να είναι αυτό που ξεχωρίζει ανάμεσα στα άλλα. Το αγρινό επισκέπτεται περιστασιακά το πάρκο στις δυτικές και βορειοδυτικές περιοχές του πάρκου που συνορεύουν με τον κύριο βιότοπο του αγρινού, το δάσος Πάφου. Έχουν καταγραφεί επίσης στο πάρκο 80 είδη πουλιών, διάφορα είδη ερπετών, αμφιβίων, εντόμων και ψαριών του γλυκού νερού.

Οι δραστηριότητες του πάρκου ποικίλουν. Στο πάρκο υπάρχουν 9 εκδρομικοί χώροι, 4 κατασκηνωτικοί χώροι, 10 μονοπάτια μελέτης της φύσης συνολικού μήκους 57,6 χιλιομέτρων καθώς και άλλες δραστηριότητες. Στα όρια του πάρκου επίσης εδρεύουν πολλά μοναστήρια. Επίσης λειτουργεί και το δεύτερο κέντρο περιβαλλοντικής ενημέρωσης που υπάρχει στην Κύπρο το οποίο είναι μια δωρεά του Κ.Ο.Τ στο Τμήμα Δασών.

Ε.Α.Π. Κάβο Γκρέκο

Το Εθνικό Δασικό Πάρκο Κάβο Γκρέκο κηρύχθηκε σαν τέτοιο το 1993. Βρίσκεται στο νοτιοανατολικότερο άκρο της Κύπρου 7 χιλιόμετρα ανατολικά της Αγιάς Νάπας και καταλαμβάνει έκταση 385 εκταρίων περίπου.

Σκοποί του πάρκου είναι να προστατευθεί το τοπίο και όλοι γενικά οι παράμετροι της φύσης, να αναπτυχθεί το ενδημικό θήραμα μέσο προγραμμάτων και να παρέχει ευκαιρίες αναψυχής.



Παλαιότερα η περιοχή ήταν καλυμμένη από ένα υγιές και πυκνό δάσος αοράτου, το οποίο καταστράφηκε σε μικρό χρονικό διάστημα την δεκαετία του 10', αφού τα δέντρα του δάσους χρησιμοποιήθηκαν ως ξυλεία σε διάφορες εργασίες στην περιοχή.

Το πάρκο εκτείνεται σε μια άγρια και βραχώδη παραθαλάσσια περιοχή, με πολλές θαλάσσιες σπηλιές να φηγουράρουν στην ακτογραμμή του.

Από φυτοκοινωνική άποψη η περιοχή ανήκει στην διάπλαση των σκληροφύλλων αειφύλλων, γνωστή σαν

“μακκία” βλάστηση με κύριο είδος τον αόρατο. Στην περιοχή έχουν εντοπισθεί γύρω στα 400 είδη φυτών από τα οποία 14 ενδημικά και άλλα 14 σπάνια.

Στο πάρκο έχουν καταγραφεί διάφορα είδη θηλαστικών όπως την αλεπού, το λαγό και το σκαντζόχοιρο καθώς επίσης και διάφορα είδη ερπετών και εντόμων. Από το φτερωτό κόσμο έχουν καταγραφεί γύρω στα 80 είδη, τα περισσότερα αποδημητικά.

Στο πάρκο επίσης μπορεί κάποιος να αντικρίσει ένα εκκλησάκι, το αρχαίο ναο της Αφροδίτης, φάρο καθώς και μια πλειάδα μικρών και μεγάλων θαλάσσιων σπηλιών.

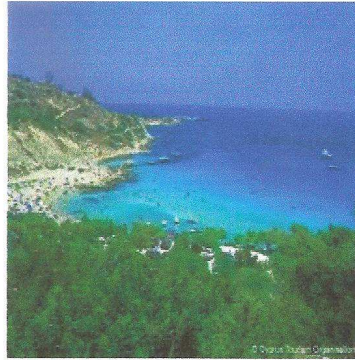
Το πάρκο διαθέτει ένα εκδρομικό χώρο, δίκτυο μονοπατιών συνολικού μήκους 16 χιλιομέτρων, ποδηλατόδρομους συνολικού μήκους 4 χιλιομέτρων και πολλούς άλλους χώρους αναψυχής των επισκεπτών.

Ε.Α.Π. Πολεμιδιών

Το Εθνικό Δασικό Πάρκο Πολεμιδιών κηρύχθηκε ως τέτοιο το 1996 και καταλαμβάνει έκταση 125 εκταρίων περίπου. Βρίσκεται 6 χιλιόμετρα βόρεια από το κέντρο της Λέμεσου στο δήμο Πολεμιδιών.

Σκοπός του πάρκου είναι η προστασία και διατήρηση του σαν πνεύμονα πρασίνου στην πόλη της Λεμεσου, η προσφορά ευκαιριών αναψυχής και η παροχή περιβαλλοντικής εκπαίδευσης του κοινού.

Στο πάρκο υπάρχουν διάφορες ευκαιρίες αναψυχής. Το πάρκο διαθέτει εκδρομικό χώρο, μονοπάτια περιπάτου, γήπεδα αθλοπαιδιών, αμφιθέτρο και μουσείο φυσικής ιστορίας.



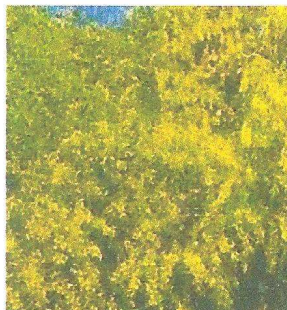
Ε.Δ.Π. Ριζοελιάς

Το Εθνικό Δασικό Πάρκο Ριζοελιάς κηρύχθηκε ως τέτοιο το 1998 και καταλαμβάνει έκταση 97 εκταρίων. Βρίσκεται 7 χιλιόμετρα από το κέντρο της Λάρνακας και 3 χιλιόμετρα ανατολικά του δήμου Αραδίππου, όπου και ανήκει διοικητικά.

Σκοπός του πάρκου είναι προστασία και διάτηρηση του ως πνεύμονας πρασίνου στην πόλη της Λάρνακας, η προστασία του χώρου από άλλες χρήσεις και να παρέχει ευκαιρίες άθλησης και αναψυχής.

Στο πάρκο έχουν εντοπισθεί 184 είδη φυτών, εκ των οποίων τα δύο είναι πολύ σπάνια. Επίσης έχουν παρατηρηθεί διάφορα είδη θηλαστικών, ερπετών και εντόμων καθώς και μεγάλος αριθμός πουλιών.

Το πάρκο διαθέτει εκδρομικό χώρο, μονοπάτια περιπάτου, ποδηλατόδρομο, γήπεδα αθλοπαιδιών και πολλούς άλλους χώρους αναψυχής και άθλησης.



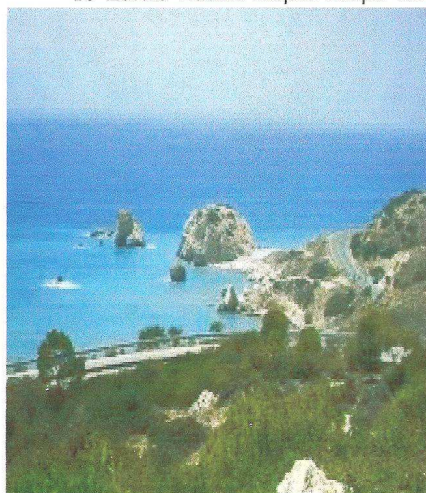
Ε.Δ.Π. Άγιος Νίκανδρος

Πρόκειται για την μικρότερη έκταση που έχει κηρυχθεί σε Εθνικό Δασικό Πάρκο. Καταλαμβάνει έκταση μόλις 26 εκταρίων και βρίσκεται πολύ κοντά στην Αγιά Νάπα επί της παραλιακής ζώνης. Κηρύχθηκε ως τέτοιο το 2000.

Το πάρκο διαθέτει εκδρομικό χώρο.

Ε.Δ.Π. Πέτρα του Ρωμιού

Το Εθνικό Δασικό Πάρκο Πέτρα του Ρωμιού είναι μέρος του Κρατικού Δάσους Ραντί και κηρύχθηκε ως τέτοιο το 2001. Βρίσκεται επί του κυρίου δρόμου Πάφου-Λεμεσού σε απόσταση 10 χιλιομέτρων από την Πάφο και καταλαμβάνει έκταση 349 εκταρίων περίπου.



Σκοπός του πάρκου είναι να παρέχει ευκαιρίες αναψυχής και άθλησης καθώς επίσης και αισθητική βελτίωση της περιοχής.

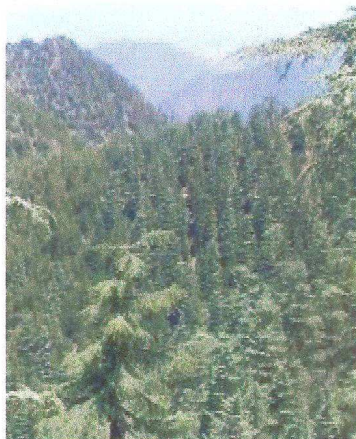
Στο πάρκο υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός σπάνιων φυτών όπως και μεγάλος αριθμός ορχιδέων. Παρατηρούνται διάφορα είδη θηλαστικών, ερπετών, εντόμων και πουλιών.

Το πάρκο διαθέτει εκδρομικό χώρο, μονοπάτι μελέτης της φύσης, αθλητικό μονοπάτι, ποδηλατόδρομο και άλλους χώρους

αναψυχής. Επίσης στο πάρκο μπορείτε να δείτε την ζακουστή Πέτρα του Ρωμιού.

Ε.Α.Π. Μαχαιρά

Το Εθνικό Δασικό Πάρκο Μαχαιρά είναι το τελευταίο που κηρύχθηκε ως τέτοιο το 2004. Βρίσκεται στους βορειοανατολικούς πρόποδες της οροσειράς του Τροόδου στις επαρχίες Λευκωσίας και Λάρνακας και καταλαμβάνει έκταση 4524 εκταρίων περίπου.



Σκοπός της κήρυξης του πάρκου σε Εθνικό Δασικό είναι η διαφύλαξη και σωστή αξιοποίηση των πολύτιμων λειτουργιών και αξιών του: οικολογικών, επιστημονικών, υδρολογικών και αναψυχικών.

Το κλίμα στην περιοχή είναι τυπικό μεσογειακό, αλλά διαφέρει κατά τύπους λόγω της υψομετρικής του διαφοράς, αφού αρχίζει από 300 μέτρων και φθάνει σε ύψος 1423 μέτρων στη κορφή των Κιονιών.

Από γεωλογικής άποψης το πάρκο ανήκει στο γνωστό οφιολιθικό σύμπλεγμα του Τροόδου και τα πετρώματά του χωρίζονται σε δύο κύριες κατηγορίες: α) φλεβικά πετρώματα της ομάδας Διάβαση και β) ηφαιστιογενή πετρώματα του Ορίζοντα Βάσης.

Από πλευράς υδρολογίας το πάρκο έχει να επιδείξει πολλές πηγές, ενώ από αυτό πηγάζουν οι δύο μεγαλύτεροι ποταμοί της Κύπρου (Πεδιαίος και Γιαλιάς) καθώς και άλλη σημαντικοί ποταμοί.

Η χλωρίδα του πάρκου έχει να επιδείξει περισσότερα από 600 είδη φυτών, αναμεσά τους και 27 ενδημικά είδη.

Από πλευράς πανίδας έχουν καταγραφεί στο πάρκο διάφορα είδη θηλαστικών όπως την αλεπού, το λαγό, το σκαντζόχοιρο, διάφορα είδη ερπετών και εντόμων, εκ των οποίων σπάνια είδη πεταλούδων καθώς επίσης και σημαντικός αριθμός πουλιών.

Στα όρια του πάρκου βρίσκεται και το γνωστό μοναστήρι της Πάναγίας του Μαχαιρά καθώς και το κρυσφήγετο του υπαρχηγού της Ε.Ο.Κ.Α. Γρηγόρη Αυξεντίου.

Για σκοπούς αναψυχής το πάρκο διαθέτει 3 εκδρομικούς χώρους, 5 μονοπάτια μελέτης της φύσης με συνολικό μήκος 19 χιλιομέτρων, ποδηλατόδρομος καθώς και άλλοι χώροι.

Τα Εθνικά Δασικά Πάρκα είναι περιοχές μεγάλης οικολογικής σημασίας για την Κύπρο οι οποίες κινδύνευαν από διάφορες απειλές και έτσι το κράτος αποφάσισε να τα προστατεύσει με κανονισμούς. Δεν αποτελούν όμως τα μόνα δάση της Κύπρου. Υπάρχουν και άλλα πολλά κρατικά δάση, με πλούσια φυσική ομορφιά.

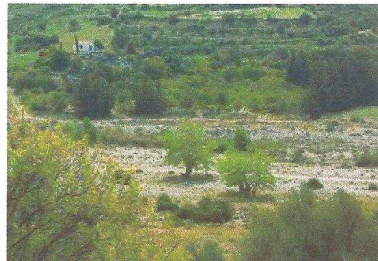
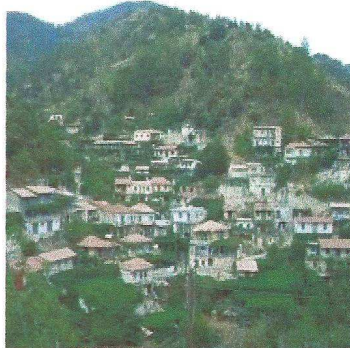


Δάσος Πάφου

Το δάσος Πάφου είναι ένα από τα σημαντικότερα δάση της Κύπρου. Είναι το μεγαλύτερο δάσος της Κύπρου και καταλαμβάνει έκταση 70000 εκταρίων περίπου. Βρίσκεται στις βορειοδυτικές πλαγιές της οροσειράς του Τροόδους και καλύπτει τμήματα των επαρχιών Πάφου, Λευκωσίας, Λεμεσού. Το δάσος από υψομετρικής άποψης ξεκινά από υψόμετρα στο επίπεδο της θάλασσας και φθάνει μέχρι και 1352 μέτρα στην κορφή του Τριπόλου.

Το γεωλογικό υπόστρωμα του δάσους Πάφου αποτελεί μέρος του γνωστού οφιολιθικού συμπλέγματος του Τροόδους. Αποτελείται κυρίως από φλεβικά πετρώματα τα οποία χαρακτηρίζονται από απότομες πλαγιές, βαθιές κοιλιάδες και χαράδρες.

Από υδρολογικής απόψη από το πάρκο πηγάζουν πάρα πολλοί ποταμοί, εκ των οποίων ο Διάριζος και ο Ρουδιάς που είναι μόνιμα ρεοόμενοι. Τα περισσότερα φράγματα της περιοχής της Πάφου τροφοδοτούνται από ποταμούς που πηγάζουν από το δάσος Πάφου. Επίσης ένας σημαντικός αριθμός πηγών υδροδοτούν 47 παραδασόβια χωριά.



Το δάσος Πάφου είναι κατά το μεγαλύτερο μέρος του φυσικό δάσος που αναγεννιέται από μόνο του, χωρίς την επέμβαση του ανθρώπου. Τα είδη των φυτών που απαντώνται στο δάσος υπολογίζεται ότι ξεπερνούν τα 600. Αναμεσά τους και 50 ενδημικά από τα οποία 4 συμπεριλαμβάνονται στο κατάλογο της Διεθνούς Ένωσης για Διατήρηση του Περιβάλλοντος (I.U.C.N.).

Το δάσος Πάφου αποτελεί το κύριο βιότοπο του ενδημικού αγρινού. Στο δάσος υπάρχουν επίσης πολλά άλλα είδη θηλαστικών, ερπετών και εντόμων. Σημαντικός αριθμός πουλιών παρατηρήθηκαν στην περιοχή αναμεσά τους και τα σπάνια είδη των αετών και γύπων που ζουν στην Κύπρο. Δια το λόγω αυτό το δάσος έχει κηρυχθεί σε απαγορευμένη περιοχή κηνυγιού από το 1938, ώστε να προστατευθεί η άγρια πανίδα της περιοχής.

Στην περιοχή για σκοπούς αναψυχής υπάρχουν 9 εκδρομικοί χώροι, 2 μονοπάτια μελέτης της φύσης συνολικού μήλους 7,5 χιλιομέτρων, κατασκηνωτικός χώρος και άλλα.



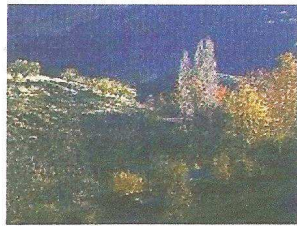
Δάσος Αδελφοί

Το δάσος Αδελφοί καλύπτει μια έκταση 12.879 εκταρίων περίπου, ανάμεσα στα Εθνικά Δασικά Πάρκα Τροόδους και Μαχαίρα με υψομετρική απόκλιση που ξεκινά από 1000 μέτρα και φθάνει τα 1610 μέτρα στη κορφή Μαδαρή.

Το κλίμα είναι τυπικό μεσογειακό με ορισμένες διαφορές ανά περιοχές σύμφωνα με το υψόμετρό τους.

Το δάσος από γεωλογικής άποψης είναι και αυτό μέρος του γνωστού οφιολιθικού συμπλέγματος της οροσειράς του Τροόδους και τα πετρώματά του εμπίπτουν σε τρεις κύριες κατηγορίες: α) πλουτωνικά πετρώματα β) φλεβικά πετρώματα της ομάδας Διάβαση και γ) ηφαιστιογενή πετρώματα.

Το υγρό στοιχείο στην περιοχή είναι πολύ φτωχότερο από άλλα δάση, παρ'όλα αυτά υπάρχει σημαντικός αριθμός φραγμάτων στην περιοχή.



Το δάσος παρουσιάζει μια ποικιλότητα στην βλάστηση λόγω πολλών παραμέτρων. Η υψομετρική διαφορά των περιοχών συμβάλλει ώστε η χλωρίδα στο δάσος να διαφέρει από περιοχή σε περιοχή. Το μεγαλύτερο μέρος του δάσους είναι φυσικό και αναγεννάται από μόνο του, αλλά υπάρχουν και περιοχές όπου έγιναν τεχνητές αναδασώσεις μετά από πυρκαγιές. Γενικά το δάσος έχει να επιδείξει πλούσιο αριθμό ειδών χλωρίδας, πολλών εξ'αυτών ενδημικά είδη.

Στην περιοχή έχουν καταγραφεί διάφορα είδη θηλαστικών όπως η αλεπού, ο λαγός και ο σκαντζόχοιρος. Έχει παρατηρηθεί και σε σπάνιες περιπτώσεις το αγρινό που επισκέπτεται το δάσος προς αναζήτηση τροφής. Στο δάσος υπάρχει επίσης και ένας σημαντικός αριθμός ερπετών, όπως το κυπριακό νερόφιδο που ζει στο φράχτη Ξυλιάτου. Επίσης ζει σημαντικός αριθμός ειδών πουλιών και εντόμων.



Το δάσος αποτελούσε μιά από τις κύριες περιοχές δράσεις του αντάρτικου της Ε.Ο.Κ.Α. και γι'αυτό στα όρια του υπάρχουν πολλά κρυψόγηγατα των αγωνιστών, αλλά και άλλα μνημεία του αγώνα με κυριότερη την περιοχή "Σπηλιές του Διγενή" όπου και έγινε η ιστορική μάχη των Σπηλιών. Επίσης στα όρια του δάσους υπάρχουν πολλές παλιές εκκλησίες που έχουν συμπεριληφθεί στην Παγκόσμια Κληρονομιά της UNESCO.

Για σκοπούς αναψυχής στη περιοχή υπάρχουν 4 εκδρομικοί χώροι, 11 μονοπάτια μελέτης της φύσης συνολικού μήκους 44,5 χιλιομέτρων, ποδηλατόδρομος και διάφοροι άλλοι χώροι αναψυχής.

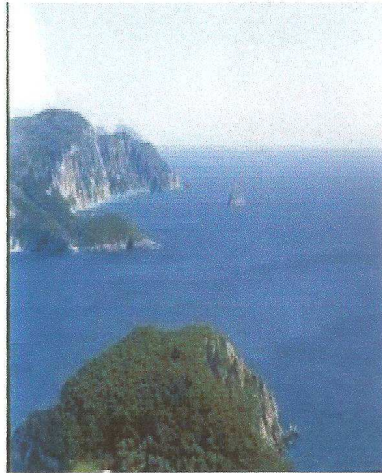
Αυτά λοιπόν είναι τα σημαντικότερα δάση της Κύπρου. Φυσικά υπάρχουν και άλλα πολλά κρατικά δάση μικρότερης σημασίας από τα προαναφερθέντα, όπως το Δάσος Ψευδά, Ράντι, το φουντουκόδασος Πίτσιλιάς κ.α. καθώς και μια πλειάδα μικρών ιδιόκτητων δασυλλίων.

Κεφάλαιο 3.1.2: Άλλοι βιότοποι και υγροβιότοποι της Κύπρου

Μπορεί τα δάση να είναι ο κύριος χώρος που αναπτύσσονται πολλά είδη χλωρίδας και πανίδας της Κύπρου, όμως υπάρχουν και άλλοι βιότοποι και υγροβιότοποι που παρατηρούνται σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας. Μία εξ'αυτών των περιοχών δεν είναι άλλη από την χερσόνησο του Ακάμα, που είναι η πιο δημοφιλής περιοχή της Κύπρου για τους φυσιολάτρες τουρίστες.

Ακάμας

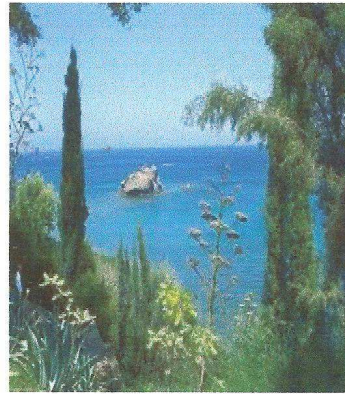
Αποτελεί το πιο σημαντικό βιότοπο της Κύπρου. Είναι μια περιοχή που συνδιάζει φύση, πολιτιστική παράδοση, ιστορία και ικανοποιεί ακόμη και τον πιο απαιτητικό επισκέπτη.



Η χερσόνησος του Ακάμα βρίσκεται στο δυτικότερο άκρο της Κύπρου και καταλαμβάνει έκταση 17000 εκταρίων περίπου. Η ποικιλία των τοπίων, η βλάστηση και η σχετικά αδιατάραχη κατάσταση του φυσικού τοπίου και των χωριών, την καθιστούν μια πραγματική απόλαυση για τον περιπατητή και των φυσιοδίφη. Γι'αυτό και αποτελεί πόλο έλξης και ενδιαφέροντος των επιστημόνων (οικολόγων, βιολόγων, βοτανολόγων κ.λ.π), των φυσιολάτρων, των επενδυτών και του ευρύτερου κοινού, γεγονός που εγείρει όπως είναι φυσικό, προβληματισμούς και αντιπαραθέσεις για το μέλλον της περιοχής. Γι'αυτό το λόγο το κράτος προωθεί την κήρυξη του Ακάμα σε Εθνικό Πάρκο, ώστε να διαφυλαχθεί των μέλλον του βιότοπου.

Η περιοχή παρουσιάζει μια συμπικνωμένη συγκέντρωση πολλών γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών όπως οροπέδια, μικρές πεδιάδες και χείμμαρους, στενές βαθιές κοιλάδες, σπηλιές, σημαντικά φαράγγια, παραλίες αμμόδεις και βραχώδεις σε εκκληκτικούς σχηματισμούς, θαλασσινές σπηλιές και νησάκια. Όλα αυτά τα χαρακτηριστικά μαζί με την τεράστια ποικιλία πετρωμάτων δημιουργούν διάφορα μικροκλίματα στην περιοχή, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη μεγάλου αριθμού φυτικών ειδών και φυτοκοινωνιών.

Στην περιοχή υπάρχουν μικρές πηγές και λιμνούλες, με πιο γνωστά τα "λουτρά της Αφροδίτης" και τις πηγές του Μαυροκόλυμπου.



Λόγω λοιπόν αυτών των συνθηκών στην περιοχή έχουν καταγραφεί πάνω από 530 είδη φυτών, εκ των οποίων 36 είναι ενδημικά και 23 σπάνια και πολύ σπάνια. Στην περιοχή υπάρχει τεράστιος αριθμός ορχιδέων και κυκλαμίνων, εκ των οποίων πολλά από αυτά είναι ενδημικά της περιοχής.



Αν και η πανίδα της περιοχής υστερεί της χλωρίδας στην περιοχή σύμφωνα με πληροφορίες ζουν 12 είδη θηλαστικών, 20 είδη ερπετών και μεγάλος αριθμός εντόμων και πεταλούδων. Από το φτερωτό κόσμο έχουν παρατηρηθεί 168 είδη πουλιών. Στις παραλίες του Ακάμα γεννούν και αναπαράγονται τα 2 σπάνια είδη θαλάσσιας χελώνας (*Caretta caretta* και *Chelonia mydas*).

Εκτός από το φυσικό τοπίο που μαγεύει τον επισκέπτη η περιοχή είναι πλούσια και σε ιστορία. Στην περιοχή έχουν ανασκαφεί πέραν των 10 συνοικισμούς που χρονολογούνται σε διαφορετικές περιόδους από τη Νεολιθική περίοδο μέχρι την μεταγενέστερη ρωμαϊκή περίοδο. Υπάρχει επίσης μια πλειάδα βυζαντινών και παλιών εκκλησιών και παρεκκλησιών. Ερείπια μεγάλου αρχοντικού κατά την περίοδο της φραγκοκρατίας καθώς και άλλα αρχαιολογικά κειμήλια μαζί με τα γραφικά χωριά της περιοχής συντελούν στην δημιουργία ενός μαγευτικού τοπίου.



Στην περιοχή υπάρχει για σκοπούς αναψυχής ένας εκδρομικός χώρος καθώς και 5 μονοπάτια μελέτης της φύσης συνολικού μήκους 25 χιλιομέτρων, και άλλοι χώροι αναψυχής.



Εκτός από το βιότοπο του Ακάμα και τα δάση υπάρχουν στην Κύπρο και άλλοι χώροι που αποτελούν βιότοποι για πολλά είδη. Εκτός των αλυκών, την λίμνη Παραλιμνίου και τα μεγάλα φράγματα της Κύπρου, που είδαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο, υπάρχουν και άλλοι υγροβιότοποι στην Κύπρο.

Φράγμα Αθαλάσσας

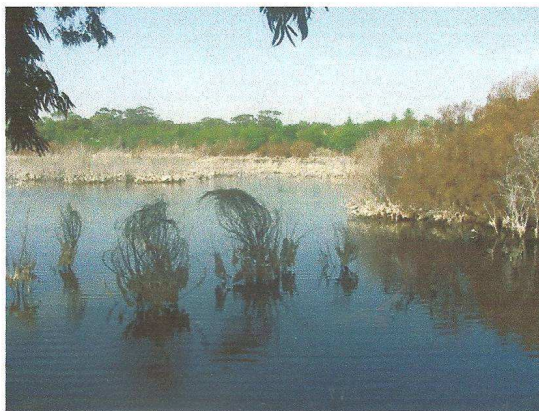
Το φράγμα κατασκευάστηκε το 1962 εντός του Εθνικού Δασικού Πάρκου Αθαλάσσας και εκ τότε αποτέλεσε βιότοπος για πολλά πουλιά. Υπάρχει πτηνοπαρατηρητήριο κοντά στο φράγμα όπου επισκέπτεται μπορεί να παρατηρήσει διάφορα είδη πουλιών και αν είναι τυχερός να δει και καμιά αλκυόνη.

Το 2005 ο πτερωτός πληθυσμός αποδεκατίστηκε από πολλούς θανάτους πτηνών από άγνωστη

αιτία. Η λίμνη αποξηράνθηκε και καθαρίστηκε με τρόπο που αλλοιώθηκε κάπως ο περιβαλλοντικός της χαρακτήρας και σίγουρα θα χρειαστεί χρόνος για να ξαναπάρει την πρώτη της μορφή. Παρ' όλα αυτά σίγουρα αποτελεί ένα σημαντικό υγρότοπο.

Φράγμα Αχνας

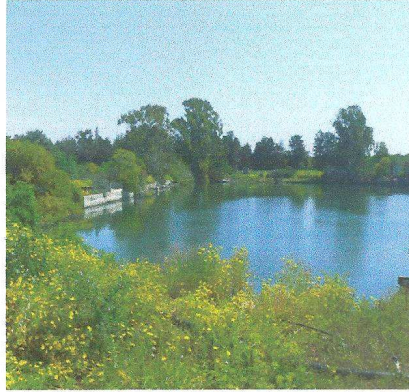
Το φράγμα έχει κατασκευαστεί το 1987 και βρίσκεται 20 χιλιόμετρα βορειοδυτικά της Αγίας Νάπας. Έχει εμπλουτιστεί με διάφορα είδη ψαριών και πολλά πουλιά επισκέπτονται την περιοχή είτε για τροφοδοσία, είτε για ξεκούραση.



Υπάρχουν 3 πτηνοπαρατηρητήρια στα νότια της λίμνης καθώς ευκαιρίες πεζοπορίας περιμετρικά της λίμνης.

Δεσποτική λίμνη στο Ακρωτήρι

Η Δεσποτική λίμνη κατασκευάστηκε το 1960 και πήρε την τελική της μορφή το 1998. Βρίσκεται 7 χιλιόμετρα μακριά από την Λεμεσό στην χερσόνησο του Ακρωτηρίου.



Παρόλο που είναι τεχνητή λίμνη, η βλάστηση γύρω της σταδιακά μετατρέπεται σε φυσική παρυδάτια βλάστηση. Η λίμνη πλέον αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό χώρο για τα μεταναστευτικά αλλά και για τα αρπακτικά πουλιά της περιοχής. Στη λίμνη έχουν καταγραφεί μέχρι σήμερα 50 είδη πουλιών, εκ των οποίων το ένα είναι ενδημικό, τα έξι φωλιάζουν στην λίμνη και τα υπόλοιπα 43 είναι αποδημητικά. Από το σύνολο αυτών, αρκετά είναι προστατευόμενα και παρουσιάζονται στο παράρτημα Ι της ευρωπαϊκής οδηγίας 79/409 για την προστασία της πτηνοπανίδας.

Η λίμνη αποτελεί ενδιαφέρον σταθμό για τους πτηνοπαρατηρητές και περιμετρικά έχει δύο πτηνοπαρατηρητήρια, προς διάθεση των ενδιαφερομένων πτηνοπαρατηρητών.

Λίμνη Βορόκλινης

Πρόκειται για ένα έλος που βρίσκεται περίπου 5 χιλιόμετρα από τη Λάρνακα ανατολικά, μεταξύ του χωριού Βορόκλινης και της τουριστικής παραλιακής περιοχής της Δεκέλειας. Η λίμνη της Βορόκλινης έχει μεγάλη βιοποικιλότητα σε πουλιά και είναι εξαιρετική για πτηνοπαράτηρηση. Δυστηχώς η κατασκευαστική ανάπτυξη στην περιοχή απειλεί την ίδια την ύπαρξη αυτής της σημαντικής λίμνης και απαιτείται επειγόντως η προστασία του σημαντικού αυτού βιότοπου.



Κόκκινη λίμνη Μιτσερού



Αποτελεί ίσως το καλύτερο παράδειγμα προς αποφυγή, για την καταστροφή του περιβάλλοντος. Η λίμνη βρίσκεται 20 χιλιόμετρα από την Λευκωσία και αποτελεί φαινόμενο, ξενικό προς την φύση της Κύπρου, που άφησε πίσω της η εξόρυξη μεταλλεύματος στην περιοχή. Τα μεταλλεύματα έχουν χρωματίσει το νερό κόκκινο και το έχουν κάνει τοξικό, με αποτέλεσμα πολλά πουλιά που τολμούν να πιουν να πεθαίνουν.

Κεφάλαιο 3.2 : Μεμονομένα φυσικά αξιοθέατα της Κύπρου

Μεμονομένα φυσικά αξιοθέατα χαρακτηρίζονται φυσικά στοιχεία που προκαλούν το ενδιαφέρον από μόνα τους. Αυτά μπορεί να είναι είτε ένα αιωνόβιο δέντρο, είτε ένας καταρράκτης, είτε ένα ποτάμι, είτε μια λιμνούλα, είτε ακόμα και μια παραλία.

Στην Κύπρο υπάρχουν πάρα πολλά τέτοια φυσικά αξιοθέατα που προκαλούν τον επισκέπτη να τα επισκεπτεί.

Κεφάλαιο 3.2.1 : Σημαντικές παράκτιες περιοχές της Κύπρου

Όταν λέμε σημαντικές παράκτιες περιοχές, εννοώντας φυσικά τις παραλίες, από φυσικής απόψης εννοούμε παραλίες φυσικόν ενδιαφέροντος και τις δημοφιλείς παραλίες για του λουόμενους. Φυσικά υπάρχουν και παραλίες που συνδιάζουν και τα δύο, αλλά σίγουρα η πολυσύχναστη χρήση από τον άνθρωπο και σε συνδιασμό με την ανευθυνότητα μερικών, ίσως αλλοιώσει τον χαρακτήρα αυτών των παραλιών.

Παραλία Ακτή Κυβερνήτη



Πρόκειται για μια περιοχή που αποτελείται από ομάδα μικρών κολπίσκων και βρίσκεται 16 χιλιόμετρα ανατολικά της Λεμεσού. Η περιοχή συνδυάζει αμμώδη επίπεδη παραλία, με βραχώδη υψίπεδη παραλία με καθαρά νερά δημιουργώντας μαγευτικό τοπίο. Είναι μια από τις 52 παραλίες στην Κύπρο που έχει πάρει γαλάζια σημαία. Στην περιοχή υπάρχει χώρος κατασκήνωσης και περιπατικές διαδρομές.

Ακτή Αργάκα-Γιαλιά

Πρόκειται για παραλία με άμμο και χαλίκι, μήκους 8 χιλιομέτρων, που ξεκινά δυτικά του χωριού Αργάκα και φτάνει μέχρι το χωριό Γιαλιά στα ανατολικά. Πιο ανατολικά η ακτή γίνεται βραχώδης αλλά επίπεδη για περίπου 2,5 χιλιόμετρα, προτού γίνει πολύ δραματική, με ενδιαφέροντες βραχώδεις σχηματισμούς βράχου, γκρεμούς και μικρούς κόλπους μεταξύ των βράχων. Στο δυτικό άκρο της ακτής, σχεδόν 4 χιλιόμετρα από το κέντρο της Πόλης, στην τοποθεσία "Λίμνη" υπάρχει μικρή αποβάθρα κοντινού ορυχείου που δεν λειτουργεί πια. Κοντά στην αποβάθρα μπορεί να παρατηρήσετε (από το κίτρινο του χρώμα), ποσότητες θείου. Ανατολικά της αποβάθρας βρίσκεται ο εκδρομικός χώρος Μαυραλής. Η ακτή δεν είναι οργανωμένη, δεν δέχεται πολλούς επισκέπτες και είναι πολύ καλή για όσους επιζητούν την ηρεμία και μεγάλους περιπάτους στην παραλία.

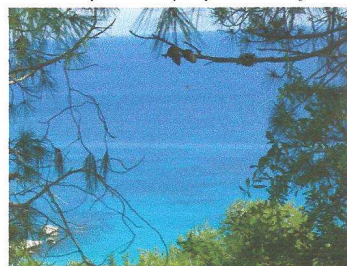


Ακτή Γαλάζια λίμνη στον Ακάμα

Ο κολπίσκος βρίσκεται βαθειά μέσα στο πάρκο Ακάμα και περίπου 12 χιλιόμετρα από την Πόλη. Δεν υπάρχει παραλία (άμμος η χαλίκια αλλά μόνο βράχοι). Είναι δυνατή η πρόσβαση από την ξηρά αλλά η κατάβαση από τους βράχους είναι δύσκολη. Πιο εύκολη είναι η πρόσβαση με βάρκα. Δεν υπάρχει καθόλου τουριστική υποδομή στην περιοχή. Στα νοτιοανατολικά με υψόμετρο 370 μέτρα δεσπόζει η βουνοκορφή που είναι γνωστή σαν Μούττη της Σωτήρας, από την οποία περνούν τα μονοπάτια "Αδωνής" και "Αφροδίτη". Από τα Λουτρά της Αφροδίτης υπάρχει χωματόδρομος που περνά δίπλα από τη Γαλάζια Λίμνη, αλλά είναι ιδιαίτερα δύσκολος ακόμη και για οχήματα με τετρακίνηση.



Παραλία Κώννος



Πρόκειται για μια από τις πιο ειδυλλιακές παραλίες στο νησί. Η παραλία δεν είναι ορατή από το δρόμο που συνδέει τον Πρωταρά με το Κάβο Γκρέκο, καθώς είναι περικυκλωμένη από απότομες πλαγιές. Η βλάστηση αποτελείται κυρίως από πεύκα, αόρατους και ακακίες και υπάρχει θέα όλου του κόλπου μέχρι το γραφικό κατάλευκο εκκλησάκι των Αγίων Αναργύρων στην νότια ακτή. Η παραλία έχει χρυσή άμμο και το νερό είναι φανταστικό, αλλά μερικές φορές το καλοκαίρι λόγω των ρευμάτων μπορεί να γίνει θολό. Στην παραλία έχει απονεμηθεί Γαλάζια Σημαία και υπάρχουν καλές διευκολύνσεις και σύνδεση με το οδικό δίκτυο. Υπάρχει μεγάλος συνοστισμός το καλοκαίρι από λουόμενους. Υπάρχουν πολύ καλές ευκαιρίες για ενασχόληση με θαλάσσια αθλήματα, συμπεριλαμβανομένης της εξερεύνησης με μάσκα, καθώς επίσης και της πεζοπορίας, είτε προς το Βορρά στην κοντινή σπηλιά του Κύκλωπα, είτε προς το νότο και το Κάβο Γκρέκο. Το καλοκαίρι, πολλά ιδιωτικά σκάφη αναψυχής αγκυροβολούν στον κόλπο.

Ακτή Λάρα στον Ακάμα

Η ακτή της Λάρας εκτείνεται στη δυτική πλευρά της χερσονήσου του Ακάμα, ο δε κύριος παράκτιος χωματόδρομος που τη διασχίζει (εκτός από μερικά χιλιόμετρα στο βόρειο άκρο της που δεν υπάρχει δρόμος) έχει μήκος μεγαλύτερο των 23 χιλιομέτρων. Δεν υπάρχουν οργανωμένες παραλίες εδώ και η οδική πρόσβαση δεν είναι καλή. Σε κάποια σημεία οι χωματόδρομοι είναι κακής ποιότητας. Εδώ επίσης υπάρχουν κατάλληλες συνθήκες και περιβάλλον για (μακρά) πεζοπορία ή ορεινή ορειβασία. Το νότιο άκρο της περιοχής της Λάρας απέχει περίπου 18 χιλιόμετρα από την πόλη της Πάφου. Η περιοχή είναι και ο κύριος χώρος αναπαραγωγής των θάλασσων χελώνων που επισκέπτονται το νησί.



Παραλία Νησί

Αποτελεί την πιο δημοφιλή και γνωστή παραλία της Αγίας Νάπας και μια από τις πιο γνωστές του νησιού. Η παραλία πήρε το όνομά της από την βραχονησίδα που



βρίσκεται στην δυτική πλευρά της. Βρίσκεται περίπου 3 χιλιόμετρα δυτικά από το κέντρο της Αγίας Νάπας. Τα καταγάλανα νερά της μαζί με την κατάσπρη αμμουδιά της σε συνδιασμό με το νησάκι δημιουργούν ένα εντυπωσιακό τοπίο. Στην περιοχή υπάρχουν ευκαιρίες για θαλάσσια εξερεύνηση και άλλα θαλάσσια αθλήματα. Το νησάκι από μόνο του προκαλεί το ενδιαφέρον των

επισκεπτών για εξερεύνηση και οι πλείστοι που επισκέπτονται την παραλία περπατάνε (το νερό μέχρι το νησάκι έχει βάθος λιγότερο από μέτρο) μέχρι το νησάκι.

Παραλία Νησιά

Η παραλία παίρνει το όνομα της από τα παρακείμενα ``νησιά'', την βραχονησίδα (και τη χερσόνησο) στη βόρεια πλευρά της. Είναι ένας κολπίσκος με χρυσή άμμο στην μήκους 4 χιλιομέτρων βραχώδη ακτή που συνδέει τη ν κύρια περιοχή του Πρωταρά (κόλπος Πρωταρά και παραλία Βρύση) με το πάρκο του Κάβο Γκρέκο. Η παραλία είναι περίπου 2 χιλιόμετρα νότια του κόλπου του Πρωταρά, και έχει καλή οδική πρόσβαση και κάποιες διευκολύνσεις. Υπάρχουν ευκαιρίες θαλάσσιας εξερεύνησης με μάσκα στην περιοχή. Η πεζοπορία στην βραχώδη ακτή στην περιοχή είναι ενδιαφέρουσα.



Ακτή Πέτρα του Ρωμιού

Πρόκειται για μη οργανωμένο σημείο στην ακτή μεταξύ Λεμεσού και Πάφου (περίπου 23 χιλιόμετρα ανατολικά της Πάφου), όπου σύμφωνα με το μύθο γεννήθηκε η θεά Αφροδίτη (όπως λέει και το όνομα της, αναδύθηκε από τον αφρό της θάλασσας). Η ακτή είναι δραματική με συνεχόμενους γκρεμμούς κατά μήκος της. Υπάρχουν παράξενοι βράχοι στη θάλασσα, των οποίων η γεωλογική σύνθεση είναι πολύ διαφορετική από αυτή της κοντινής ακτής. Ο μεγαλύτερος ονομάζεται Πέτρα του Ρωμιού. Ρωμιός είναι ένα άλλο όνομα του κύριου ήρωα Διγενή που έζησε κατά το μεσαίωνα. Σύμφωνα με το μύθο, ο Διγενής έριξε την πέτρα προς την κατεύθυνση πλοίου που μετέφερε μακρυνά την αγαπημένη του. Η συγκεκριμένη τοποθεσία προσφέρει καταπληκτικές θέες και δεν έχει καθόλου οικιστική ανάπτυξη. Η παραλία καλύπτεται από χαλίκι και άμμο.



Ακτή Πωμός

Το χωριό Πωμός βρίσκεται περίπου 20 χιλιόμετρα βορειοανατολικά από το



κέντρο της Πόλης. Η ακτή είναι κατοτράχηλη, με μήκος σχεδόν 10 χιλιόμετρα, με ψηλούς γκρεμούς, παράξενους βραχώδεις σχηματισμούς και μικρούς κόλπους μεταξύ των βράχων. Είναι πολύ ιδιαίτερη και καθόλου τυπική της κυπριακής ακτογραμμής. Ο καλύτερος τρόπος να την εξερευνήσετε είναι με καγιάκ. Υπάρχει μικρό λιμανάκι στο ανατολικό τμήμα της ακτής, και πιο ανατολή, σπηλιά με την ονομασία "Σπηλιά του

Δράκου". Η θέα από την ακτή είναι εξαιρετική.

Παραλία Πρωταρά

Είναι γνωστή και σαν "Fig tree bay" από τις συκιές που βρίσκονται εδώ. Μαζί με την παρακείμενη παραλία Βρύση αποτελούν την κύρια παραλιακή περιοχή του Πρωταρά. Στην βόρεια πλευρά του υπάρχει ένας βραχώδης κολπίσκος πέρα από τον οποίο θα δείτε την μεγάλη παραλία Βρύση, ενώ στο νότο υπάρχει ένα μακριά βραχώδης παράλια έκτασης μήκους 4 χιλιομέτρων που οδηγεί μέχρι το Κάβο Γκρέκο

(μικροί αμμόδεις όρμοι διακόπτουν την «μονοτονία» του βράχου). Το νησάκι στο κέντρο του κόλπου κάνει τη θάλασσα ιδιαίτερα ήσυχη. Η παραλία έχει καλή οδική πρόσβαση και διευκολύνσεις. Διαθέτει διευκολύνσεις για άτομα με προβλήματα κινητικότητας και της έχει απονεμηθεί Γαλάζια Σημαία. Το καλοκαίρι υπάρχει αναπόφευκτα μεγάλος συνωστισμός στην παραλία. Στην περιοχή υπάρχουν άριστες ευκαιρίες για ενασχόληση με διάφορα θαλάσσια αθλήματα και θαλάσσια εξερεύνηση με αναπνευστήρα.



Κεφάλαιο 3.2.2 : Αιωνόβια δέντρα της Κύπρου

Στην Κύπρο υπάρχουν 46 μεμονομένα αιωνόβια δέντρα και 12 συστάδες αιωνόβιων δέντρων. Τα αιωνόβια δέντρα αποτελούν σημαντικό φυσικό αξιόθεατο τόσο για την ηλικία τους και το ότι κατάφεραν να επιβιώσουν στο πέρασμα των χρόνων, αλλά και διότι μπορούν να εξαχθούν διάφορα συμπεράσματα για την βλάστηση ανά αιώνα που επιβίωσε το δέντρο. Για αυτό το λόγο κάθε αιωνόβιο δέντρο προστατεύεται από κανονισμούς. Εμείς πιο κάτω θα δούμε τα σπουδαιότερα και πιο μεγάλα σε ηλικία δέντρα της Κύπρου.

Τρέμιθος στην Απαισιά



Η Απαισιά είναι ένα μικρό γραφικό χωριό περίπου 17 χιλιόμετρα βόρεια της Λεμεσού, κτισμένο σε υψόμετρο 500 μέτρων. Στο κέντρο του χωριού, στη δεξιά πλευρά, του δρόμου προς το χωριό Γεράσα, βρίσκεται το πιθανότατα γηραιότερο δέντρο του νησιού. Πρόκειται για Τρέμιθο (*Pistacia Atlantica*), ηλικίας 1500 ετών. Έχει ύψος 10 μέτρα και περίμετρο κορμού 6,80 μέτρα. Δεν είναι οι διαστάσεις του δέντρου που καταπλήσσουν αλλά η ηλικία του.

Δάφνη στο Όμοδος

Το Όμοδος είναι ένα από τα μεγαλύτερα χωριά στην περιοχή των Κρασοχωριών, βορειοδυτικά της Λεμεσού. Το χωριό βρίσκεται περίπου 8 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά του χωριού Πάνω Πλάτρες. Η αιωνόβια δάφνη (*Laurus nobilis*) βρίσκεται περίπου 3 χιλιόμετρα δυτικά του χωριού, κοντά στο δρόμο προς το χωριό Άγιος Νικόλαος. Για να φτάσει εκεί κανείς πρέπει να στρίψει στο δεύτερο χωματόδρομο αριστερά καθώς οδηγά προς το χωριό Άγιος Νικόλαος (ο χωματόδρομος έχει μήκος μερικές εκατοντάδες μέτρα). Θα βρείτε τη δάφνη στο προαύλιο ενός πολύ όμορφου παρεκκλησιού (παρεκκλησι Αποστόλου Φιλίππου). Το συγκεκριμένο δέντρο έχει ηλικία 1.000 ετών, ύψος 10 μέτρων και περιφέρεια κορμού 8 μέτρων.



Δρυς στην Λάνεια

Η Λάνεια είναι ένα πολύ γραφικό χωριό περίπου 15 χιλιόμετρα νοτιοανατολικά των Πλατρών, σε υψόμετρο 600 μέτρων. Ο αιωνόβιος δρυς (*Quercus infectoria υποείδος veneris*) βρίσκεται έξω από το χωριό, περίπου 300 μέτρα ανατολικά του κύριου δρόμου που συνδέει τη Λεμεσό με τις Πλάτρες. Θα δείτε σχετικές πινακίδες στο δρόμο (3ο στρίψιμο δεξιά από τον αστυνομικό σταθμό ο οποίος βρίσκεται στην αριστερή πλευρά του δρόμου). Ο δρυς είναι πολύ μεγαλοπρεπής, με ηλικία 800 ετών, ύψος 26 μέτρα, και με περιφέρεια κορμού 8,5 μέτρων. Μέχρι πριν κάποια χρόνια στη Λάνεια υπήρχε και άλλος τεράστιος αιωνόβιος δρυς, στην αυλή ενός καφενείου, ο οποίος δυστυχώς δεν υπάρχει πια.



Πλάτανος στην Αγία Μαύρη

Πρόκειται για πλάτανο του είδους *Platanus orientalis*. Πρόκειται για τεράστιο δέντρο που έχει ύψος 36 μέτρα και περιφέρεια κορμού 5,5 μέτρα. Η ηλικία του υπολογίζεται στα 800 χρόνια. Βρίσκεται 10 χιλιόμετρα από τις Πλάτρες και εύκολα προσβάσιμος στο δρόμο μεταξύ των χωριών Πέρα Πεδί και Βουνί. Είναι πάνω στον Κρύο Ποταμό και δίπλα από τη γραφική εκκλησία της Αγίας Μαύρης.



Περνιά στο Καλοπαναγιώτη

Το χωριό Καλοπαναγιώτης είναι κτισμένο σε υψόμετρο περίπου 700 μέτρων σχεδόν 20 χιλιόμετρα νότια του χωριού Πλάτρες. Η εντυπωσιακή περνιά (*Quercus coccifera* υποείδος *calliprinos*) βρίσκεται στο προαύλιο της εκκλησίας της Θεοσκεπάστης, περίπου 300 μέτρα στα ανατολικά του μοναστηριού του Αγίου Ιωάννη του Λαμπαδιστή. Το δέντρο είναι τεράστιο, έχει ηλικία 700 ετών, ύψος 17 μέτρα και περίμετρο



κορμού σχεδόν 4 μέτρα

Ελιά στο Ξυλιάτο

Περιγράφεται από το Τμήμα Δασών σαν η μεγαλύτερη ελιά στο νησί. Βρίσκεται περίπου 3 χιλιόμετρα βόρεια του πανέμορφου φράγματος του Ξυλιάτου (ή περίπου 43 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά της Λευκωσίας) και σε κοντινή απόσταση στα δυτικά του χωριού Ξυλιάτος. Η συγκεκριμένη ελιά (*Olea europaea*) βρίσκεται σε ελαιώνα και είναι εύκολο να την βρείτε αν ακολουθείτε τις πινακίδες. Το δέντρο έχει ηλικία 700 χρόνια, ύψος 6 μέτρα και περίμετρο κορμού 13 μέτρα.



Ελιά στις Αγγλισίδες



κορμού σχεδόν 10,5 μέτρων.

Το συγκεκριμένο δέντρο βρίσκεται στην νότια πλευρά του παλαιού δρόμου Λεμεσού - Λάρνακας. Υπάρχει πρόσβαση μέσω μικρού ασφαλτόδρομου αμέσως μετά το χωριό Αγγλισίδες (όταν έρχεσαι από τη Λεμεσό). Αναζητήστε την πινακίδα που αναφέρεται στο δέντρο για να βρείτε το δέντρο. Η συγκεκριμένη ελιά (*Olea europaea*) είναι ηλικίας 700 ετών, έχει ύψος 6 μέτρων και περίμετρο

Ελιά στην Επταγώνια

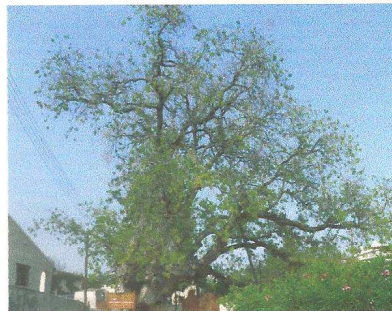


Η Επταγώνια είναι ένα γραφικό χωριό χτισμένο σε υψόμετρο 500 μέτρων, 25 χιλιόμετρα βορειοανατολικά της Λεμεσού. Υπάρχει μια ελιά (*Olea europaea*) ηλικίας 600 ετών κοντά στο χωριό. Το δέντρο βρίσκεται στην αριστερή πλευρά ενός χωματόδρομου που συνδέει την

Επταγώνια με το χωριό Κελλάκι. Η ελιά έχει ύψος 5 μέτρα και περιφέρεια κορμού 7 μέτρα.

Τρέμιθος στο Λιμνάτη

Ο Λιμνάτης είναι ένα μικρό χωριό που είναι κτισμένο σε υψόμετρο 500 μέτρων, περίπου 20 χιλιόμετρα βόρεια της Λεμεσού. Ο αιωνόβιος τρέμιθος (*Pistacia atlantica*) βρίσκεται στο κέντρο του χωριού και η πλατεία γύρω του έχει αναπτυχθεί σε δημοτικό πάρκο. Το 2007 το δέντρο ήταν σε άσχημη κατάσταση, όμως σε καλύτερη κατάσταση από τον προηγούμενο χρόνο. Αναμένεται ότι συγκεκριμένα μέτρα που έχουν ληφθεί για (καλύτερο) εξαερισμό των ριζών, θα αναβιώσουν αυτόν τον γίγαντα. Είναι 600 ετών, ύψους 16 μέτρων, και ο κορμός του έχει περίμετρο περίπου 5 μέτρα.



Κυπαρίσσι στη Νήσου



Το χωριό Νήσου βρίσκεται 18 χιλιόμετρα από την Λευκωσία, στα αριστερά του αυτοκινητόδρομου με κατεύθυνση προς Λεμεσό. Στην Νήσου υπάρχουν δύο αιωνόβια δέντρα με πιο σημαντικό ένα κυπαρίσσι. Προκειται για ένα από τα ψηλότερα δέντρα στην Κύπρο με ύψος 28 μέτρα και περιφέρεια κορμού 4,5 μέτρων. Είναι 500 χρονών και φαίνεται να διατηρείται σε καλή κατάσταση.

περιφέρεια κορμού 4,5 μέτρων. Είναι 500 χρονών και φαίνεται να διατηρείται σε καλή κατάσταση.

Κεφάλαιο 3.2.3 : Καταρράχτες της Κύπρου

Στην Κύπρο υπάρχει μικρός αριθμός καταρρακτώ, λιγότεροι από 10. Οι σημαντικότεροι καταρράχτες είναι όλοι στην ευρύτερη περιοχή του Τροόδου. Δεν είναι μεγάλη καταρράχτες ούτε σε ύψος, ούτε σε ροή νερού, όμως είναι εντυπωσιακή και δίνουν μια αλλιώςτική πινελιά στο είδη ειδυλλιακό φυσικό περιβάλλον του Τροόδου.

Καταρράχτης Καληδονίων

Βρίσκεται στην κοίτη του Κρύου ποταμού στο Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδου, σε υψόμετρο 1330 μέτρων, βόρεια της κοινότητας Πάνω Πλατρών. Έχει ύψος πτώσης νερού 13 μέτρα.

Σύμφωνα με την παράδοση, η ονομασία του καταρράχτη προήλθε από σκωτσέζους επισκέπτες που έμειναν καταγοητευμένοι από την ομορφιά του τοπίου, που τους θύμιζε την πατρίδα τους, η οποία κατά την αρχαιότητα ονομαζόταν Καληδονία και έτσι ονόμασαν το καταρράχτη αυτό "Καταρράχτη Καληδονίας".



Ο καταρράχτης των Καληδονίων θεωρείται ο πιο ελκυστικός καταρράχτης της Κύπρου λόγω του μαγευτικού τοπίου που προσφέρει και τον επισκέπτονται χιλιάδες εκδρομείς κάθε χρόνο.

Η χλωρίδα στην γύρω περιοχή αποτελείται κυρίως από πεύκους, σκλήδρους, πλατάνια και την ενδημική λατζιά σε συνδυασμό με πόες. Πολλά πουλιά παρατηρούνται στην περιοχή και κατά τόπους σε μικρές λιμνούλες που υπάρχουν κατά μήκος του ποταμού, μπορεί κάποιος να δει πέστροφες.

Η πρόσβαση στον καταρράχτη γίνεται μέσω του ομώνυμου μονοπατιού μελέτης της φύσης (Μονοπάτι Καληδονίων).

Καταρράχτης Μυλλομέρης

Βρίσκεται στην κοίτη του Κρύου ποταμού, νοτιοανατολικά της κοινότητας Πάνω Πλατρών, σε υψόμετρο 980 μέτρων κοντά στην εκκλησία της Παναγίας Φανερωμένης. Το ύψος πτώσης του νερού είναι 20 μέτρα και έχει το μεγαλύτερο ύψος από όλους τους καταρράχτες της Κύπρου.

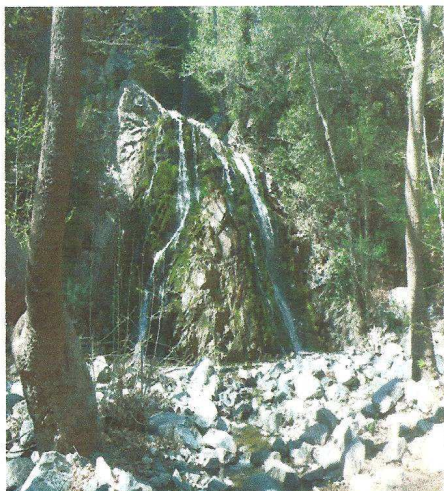


Σύμφωνα με την παράδοση ο καταρράχτης πήρε το όνομά του από τις λέξεις "μίλλος" που σημαίνει υγρός και από την λέξη "μέρος".

Η χλωρίδα και η πανίδα στην περιοχή είναι σχεδόν παρόμοια με αυτή που συναντάει κάποιος και στον καταρράχτη των Καληδονίων.

Η πρόσβαση στον καταρράχτη μπορεί να γίνει από το χωριό Πέρα Πεδί και από τις Πάνω Πλάτρες με κατεύθυνση προς το Μονιάτη. Υπάρχει επίσης μονοπάτι μελέτης της φύσης που ξεκινά από την εκκλησία της Παναγίας Φανερωμένης και καταλήγει στον καταρράχτη.

Καταρράχτης Χαντάρας



Βρίσκεται στην κώπη του ποταμού Τροοδίτισσας βόρεια του χωριού Φοινί, σε υψόμετρο 1035 μέτρα. Το ύψος πτώσης του νερού είναι 8 μέτρα.

Σύμφωνα με την παράδοση ο καταρράχτης πήρε το όνομά του από την λέξη "αντάρα" που στα χωριά της γύρω περιοχής σημαίνει "θύρβος νερού".

Η βλάστηση στην περιοχή αποτελείται κυρίως από από πέυκα, αντροκλια και την ενδημική λατζιά μαζί με άλλους θάμνους και πόες. Στην κώπη του ποταμού ο πλάτανος και ο σκλέδρος εκτοπίζουν τα υπόλοιπα φυτά.

Η πρόσβαση στο καταρράχτη γίνεται είτε από το χωριό Φοινί, είτε από τις Πάνω Πλάτρες, είτε από το Μοναστήρι Τροοδίτισσας.

Καταρράχτης Μέσα Ποταμού

Βρίσκεται στη κώπη του Μέσα Ποταμού, απ'όπου και πήρε το όνομα του, βορειοδυτικά του χωριού Σαϊττά κοντά στο Μοναστήρι του Τιμίου Προδρόμου, σε υψόμετρο 1000 μέτρων. Το ύψος πτώσης του νερού είναι 7 μέτρα.

Η βλάστηση στην περιοχή είναι σχεδόν πανομοιότυπη με την βλάστηση που συναντά κανείς στο καταρράχτη της Χαντάρας.

Η πρόσβαση στην περιοχή μπορεί να γίνει είτε μέσω Σαϊττά, είτε μέσω των χωριών Μονιάτης, Πάνω Πλάτρες και Κάτω Αμιάντος.



Ενότητα 4: Φυσιολατρικές διαδρομές

Φυσιολατρική διαδρομή μπορούμε να χαρακτηρίσουμε μια διαδρομή που μπορεί κάποιος να περπατήσει και να συλλέξει πολλές πληροφορίες για την φύση μιας περιοχής κατά πρώτο λόγο και κατά δεύτερο να γνωρίσει την ιστορία, την παράδοση και κληρονομιά μιας περιοχής.

Στην Κύπρο υπάρχει ένας τεράστιος αριθμός τέτοιων διάδρομών και σίγουρα οι διάδρομές αυτές έχουν να προσφέρουν πολλά στον επισκέπτη και σίγουρα θα τον αποσημώσουν με το καλύτερο τρόπο.

Κεφάλαιο 4.1 : Ευρωπαϊκό Μονοπάτι E4

Τα Ευρωπαϊκά Μονοπάτια E είναι μονοπάτια μεγάλου μήκους τα οποία συντονίζονται από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μονοπατιών που την εποπτεία του έχει ο Ευρωπαϊκός Σύνδεσμος Ορειβασίας. Ξεκινάνε από μια ευρωπαϊκή χώρα και περνώντας μέσα από πολλές ευρωπαϊκές χώρες καταλήγει σε μια ευρωπαϊκή χώρα όπου και τελειώνει.

Το Ευρωπαϊκό Μονοπάτι E4 αρχίζει από το Γιβραλτάρ, περνά από την Ισπανία, την Γαλλία, την Ελβετία, την Γερμανία, την Αυστρία, την Ουγγαρία, την Βουλγαρία και την Ελλάδα όπου καταλήγει στην Κρήτη και από εκεί, μετά από πρόταση της Ελληνικής Ομοσπονδίας και Αναρρίχησης προς τον Ευρωπαϊκό Σύνδεσμο Ορειβασίας, επεκτείνεται στην Κύπρο όπου και είναι το τελευταίο μέρος της διαδρομής.



Ο περιπατητής που θα επιλέξει να πεζοπορήσει ολόκληρο το τμήμα του μονοπατιού θα περάσει από την οροσειρά του Τροόδου, την χερσόνησο του Ακάμα, καθώς και μεγάλες εκτάσεις αγροτικών περιοχών, απολαμβάνοντας εξαιρετικής ομορφιάς τοπία και χώρους με σημαντική οικολογική, ιστορική, αρχαιολογική, πολιτιστική και επιστημονική αξία.

Για να κάνει κανείς ολόκληρη την διαδρομή θα χρειαστεί ίσως 1,5-2 μήνες, προβλέποντας και την στάση του για διαμονή και ξεκούραση σε διάφορα καταλύματα. Εκτός από χρόνο θα πρέπει ίσως να έχει και ένα καλό ποσό για να εξασφαλίσει την διαμονή του, εκτός και αν επιλέγει διάφορους χώρους κατασκήνωσεις ή να επιλέξει να φιλοξενηθεί σε οικίες κατοίκων. Σίγουρα εκτός από χρόνο και χρήμα, θα χρειαστεί να είναι και προσεκτικός για τυχόν ατυχήματα που μπορεί να του συμβούν και να επιλέξει να έχει στις αποσκευές του βαλιτσάκι πρώτων βοηθειών.

Πιο κάτω θα δούμε μια γενική περιγραφή του Μονοπατιού, χωρισμένο σε τμήματα.

1.0 ΕΠΑΡΧΙΕΣ ΛΑΡΝΑΚΑΣ-ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ

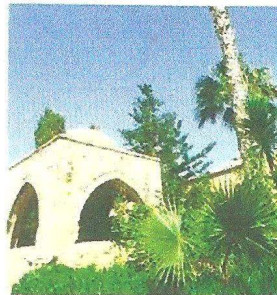
Το συνολικό μήκος του μονοπατιού στις επαρχίες Λάρνακας και Αμμοχώστου είναι 176 χιλιόμετρα (86 χιλιόμετρα Λάρνακα και 90 Αμμόχωστο). Για να περπατήσει, μόνο, κανείς ολόκληρο το κομμάτι θα χρειαστεί 50-60 ώρες. Ακολουθεί περιγραφή του μονοπατιού σε 7 τμήματα.

1.1 Αεροδρόμιο Λάρνακας-Ριζοελιά

Μήκος: 12 χιλιόμετρα Χρόνος: περίπου 5-7 ώρες.

Η διαδρομή αρχίζει από το Διεθνές Αεροδρόμιο Λάρνακας, ακολουθεί πορεία νότια της Αλυκής Λάρνακας και περνά από το Τέμενος Χαλά-Σουλτάν, σε πορεία κατά μήκος ασφαλτόδρομου ενός χιλιομέτρου.

Μετά από πορεία νοτιοδυτικά της αλυκής (χωματόδρομος), καταλήγει στην περιοχή Καμάρες. Στη συνέχεια διασταυρώνει τον αυτοκινητόδρομο Λάρνακας-Λεμεσού Α5, κοντά στο παλαιό κτίριο "Πασιά" και ακολουθεί πορεία βορειοδυτικά προς τον αυτοκινητόδρομο της Βιομηχανικής Ζώνης Αραδίππου (χωματόδρομος 1,5 χιλιομέτρων). Διασταυρώνει το δρόμο αυτό και μέσω της Βιομηχανικής Περιοχής Αραδίππου, καταλήγει στην ανατολική είσοδο του Εθνικού Δασικού Πάρκου Ριζοελιάς.

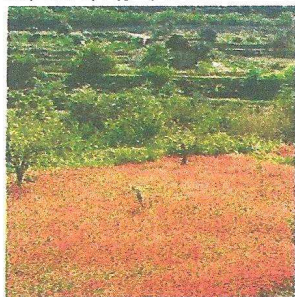


Στην περιοχή γύρω από την αλυκή Λάρνακας επικρατεί αλοφυτική βλάστηση με χαρακτηριστικά είδη φυτών τα αρμυρίδια και το λειμώνιο (αθάνατα). Στις υγρές θέσεις συναντά κανείς τα σκλονίτζια (βούβρα) και σπανιότερα καλαμιόνες. Η βλάστηση στο υπόλοιπο τμήμα της διαδρομής αποτελείται από τρέμιθο, φοινικόδεντρα, ελιές, ευκάλυπτους, μέρικους και φρύγανα με θυμάρι, παλλούρα, κόνυζο κ.α. Τα πετρώματα αποτελούνται από αποθέσεις άμμου και χαλικιών, αμμόδη ύλη και ύλη με άργιλο, αμμοχάλικα, κρητιδικές μάργες και γύψο.

1.2 Ριζοελιά-Πύλα

Μήκος: 28 χιλιόμετρα Χρόνος: 9-12 ώρες.

Στο πρώτο μέρος της διαδρομής ο περιπατητής διασχίζει το Εθνικό Δασικό Πάρκο Ριζοελιάς. Από εδώ ο περιπατητής μπορεί να θαυμάσει την θέα που του προσφέρεται: ανατολικά η πόλη της Λάρνακας, η Αλυκή, το αεροδρόμιο, η καμπόλη της Αραδίππου και δυτικά η περιοχή Σταυροβουνίου.



Η δασική βλάστηση που κυριαρχεί σε όλη τη διαδρομή του πάρκου αποτελείται από κυπαρίσσι, ήμερη πεύκη, ακακία και συνοδεύεται από χαμηλούς θάμνους, φρύγανα-κυρίως θυμάρι, αγρέλια, κάπαρι κ.α. Τα πετρώματα αποτελούνται από γύψο, κρητιδικές μάργες, αποθέσεις αλλουβιακών και ποτάμιων αναβαθμίδων, μάργες και ασβεστολιθικό ψαμμίτη.

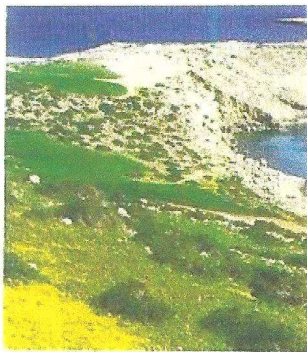
Στην έξοδο του πάρκου από τη βόρεια είσοδο η διαδρομή ακολουθεί μια πορεία προς την Παναγία των Αμπελιών (ασφαλτόδρομος 1 χιλιόμετρο). Στη συνέχεια διασταυρώνει τον αυτοκινητόδρομο Λευκωσίας-

Λάρνακας Α2 από υπέργεια διάβαση ακολουθώντας πορεία παράλληλη με τον αυτοκινητόδρομο Λάρνακας-Αγίας Νάπας Α3. Διασταυρώνει το δρόμο Λάρνακας-Αθιένου (κτηνοτροφική περιοχή Αραδίππου) και καταλήγει στο χωριό Κελλιά. Στην συνέχεια διασχίζει αγροτικούς δρόμους, περνά από το δάσος Βορόκλινης, ανηφορίζει στους δασικούς δρόμους και φθάνει στο ξωκλήσι του Προφήτη Ηλία. Από εδώ η θέα είναι πανοραμική. Ο περιπατητής μπορεί να ατενίσει τον κόλπο της Λάρνακας, τις Βρετανικές Βάσεις Δεκέλειας και τα γύρω χωριά. Αφού διασχίσει το χωριό Βορόκλινη, η διαδρομή ακολουθεί πορεία ανατολικά προς το μικτό χωριό Πύλα (χωματόδρομος 3 χιλιόμετρα). Στο χωριό Πύλα ο περιπατητής έχει την ευκαιρία να διαπιστώσει την ομαλή συμβίωση Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων που ζουν στην ίδια κοινότητα. Εδώ μπορεί επίσης να απολάυσει ευγευστούς ψαρομεζέδες σε γραφικές ταβέρνες. Στην Πύλα ο περιπατητής έχει δύο επιλογές: να ακολουθήσει πορεία νότια, για να καταλήξει στο παραλιακό δρόμο Δεκέλειας Β3 όπου υπάρχουν ακετές ευκαιρίες διαμονής. Στην συνέχεια μπορεί να επισκεπτεί την ελεύθερη επαρχία Αμμοχώστου και στην επιστροφή να ακολουθήσει πορεία μέσω των Κοκκινοχωριών όπου μπορεί να δει την ζωή του κύπριου αγρότη. Η άλλη επιλογή είναι να ακολουθήσει αντίστροφη πορεία μέχρι την Πύλα, παραλείποντας το κομμάτι του μονοπατιού που περνά από την ελεύθερη επαρχία Αμμοχώστου.

1.3 Πύλα-Ορμίδεια- Κέρμια

Μήκος: 35 χιλιόμετρα **Χρόνος:** 11-14 ώρες

Από την Πύλα ο περιπατητής διασταυρώνει το δρόμο Λάρνακας-Πύλας και προχωρεί προς τις Βρετανικές Βάσεις Δεκέλειας και το χωριό Ορμίδεια, μέσω του παλαιού δρόμου Λάρνακας-Δεκέλειας-Ορμίδειας. Φθάνει στο εκκλησάκι της Παναγίας, προχωρεί προς την κοινότητα Ξυλοφάγου και μέσω αγροτικής περιοχής φθάνει στον ποταμό Λιοπετρίου και από εκεί ακολουθεί πορεία προς την Αγία Θέκλα, την Αγία Νάπα και καταλήγει στην περιοχή Κέρμια.



Η βάση αποτελείται από τραχεία πέδιχη, κυπαρίσσι, ακακία, μοσφιλιά, ευκάλυπτο και φρύγανα (θυμάρι-παλλούρα κ.α). Τα δε πετρώματα αποτελούνται από αποθέσεις αλλουβιακών και ποτάμιων αναβαθμίδων, αποθέσεις αναβαθμίδων από αμμοχάλικα και υφαλογενή ασβεστόλιθο.

Η διαδρομή είναι στο μεγαλύτερο μέρος της, σχεδόν παραλιακή. Έχει αφετηρία 300 μέτρα νότια του χωριού Ορμίδεια και καταλήγει στην τοποθεσία "Κέρμια", ανατολικά της Αγίας Νάπας. Το υψόμετρο της διαδρομής κυμαίνεται από 0-98 μέτρα. Από την περιοχή "Παναγιά" Ξυλοφάγου μέχρι το εκκλησάκι της Αγίας Θέκλας η περιοχή προτάθηκε ως

προαστατευόμενη (NATURA 2000).

Οι κάτοικοι των χωριών της περιοχής ασχολούνται με την ξενοδοχειακή βιομηχανία και τη γεωργοκτηνοτροφία.

Κατά τη διαδρομή υπάρχουν διευκολύνσεις αναψυχής και διαμονής, όπως εστιατόρια, περίπτερα και ξενοδοχεία.

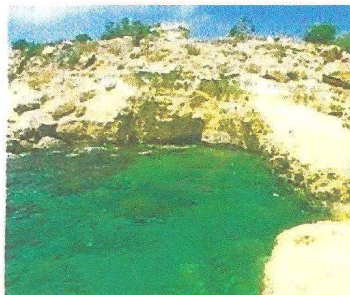
Αξιόλογα σημεία είναι το εκκλησάκι της Παναγίας, ο ποταμός Λιοπετρίου, η εκκλησία Αγίας Θέκλας, οι αρχαίοι τάφοι στην Μακρόνησο και το μεσαιωνικό μοναστήρι της Αγίας Νάπας.

1.4 Κέρμια-Σωτήρα ("Στρεφταράς")

Μήκος: 20 χιλιόμετρα Χρόνος: 7-9 ώρες

Έχει ως αφετηρία το δυτικό άκρο του Εθνικού Δασικού Πάρκου Κάβο Γκρέκο, τοποθεσία "Κέρμια" και καταλήγει νοτιοδυτικά του χωριού Σωτήρα στην τοποθεσία "Στρεφταράς" του δάσους Σωτήρας. Το υψόμετρο της διαδρομής κυμαίνεται από 0-195 μέτρα. Όλη η διαδρομή που περνά από το Εθνικό Δασικό Πάρκο Κάβο Γκρέκο προτάθηκε για ένταξη στο δίκτυο NATURA 2000.

Από φυτοκοινωνική άποψη η περιοχή ανήκει στην "Μακκιά" βλάστηση με κύριο είδος την άρκευθο τη φοινικική (αόρατος). Άλλα είδη είναι η αγριελιά, η σχινιά, η πεύκη, το λύκιο, το ράμνο, το ατριπλέξ, το κρίθμο (κύρταμα) κ.α. Στην περιοχή του Εθνικού Δασικού Πάρκου έχουν εντοπισθεί πάνω από 400 είδη φυτών, από τα οποία πολλά ενδημικά και πολλά σπάνια. Τα πετρώματα αποτελούνται από υφαλογενή ασβεστόλιθο, αμμοχάλικα, κρητίδες και ασβεστολιθικό ψαμμίτη.



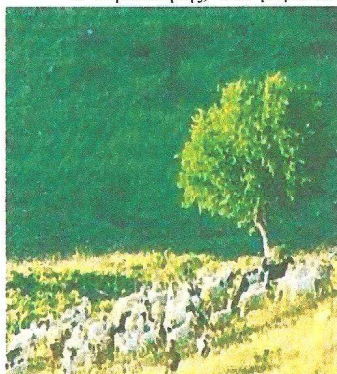
Οι κάτοικοι της κοινότητας Σωτήρας ασχολούνται με την τουριστική βιομηχανία και την γεωργοκτηνοτροφία. Ο περιπατητής έχει διευκολύνσεις αναψυχής και διαμονής κατά τη διάρκεια της διαδρομής, όπως εκδρομικούς χώρους, περίπτερα, εστιατόρια, ξενοδοχεία κ.α.

Αξιόλογα σημεία είναι οι θαλασσινές σπηλιές, τα ερείπια αρχαίου ναού της Αφροδίτης, ο φάρος Κάβο Γκρέκο, το γεφύρι (καμάρα Κόρακα), η παραλία Κάννος και η εκκλησία και η σπηλιά Αγίων Αναργύρων.

1.5 Σωτήρα- κοινοτικό δάσος Πύλας

Μήκος: 35 χιλιόμετρα Χρόνος: 10-14 ώρες

Ο περιπατητής, στο μεγαλύτερο μέρος της διαδρομής, διασχίζει αγροτικές περιοχές. Έχοντας αφετηρία την κοινότητα Σωτήρας καταλήγει στο κοινοτικό δάσος Πύλας, αφού διέλθει μέσω του κοινοτικού δάσους Λιοπετρίου και των κοινοτήτων Ξυλοφάγου και Ξυλοτύμβου.



Οι κάτοικοι της περιοχής ασχολούνται κυρίως με την ξενοδοχειακή βιομηχανία και το γεωργοκτηνοτροφία.

Ο περιπατητής έχει, κατά τη διάρκεια της διαδρομής διευκολύνσεις αναψυχής. Στην διαδρομή ο περιπατητής μπορεί να δει γεωργικές καλλιέργειες, καθώς και μικρά δασύλλια με επικρατούντα είδη την πεύκη, το κυπαρίσσι, τη σχινιά και τον αόρατο. Τα πετρώματα αποτελούνται από υφαλογενή ασβεστόλιθο, κρητίδες αμμοχάλικων και ασβεστολιθικό ψαμμίτη.

Αξιόλογα σημεία ενδιαφέροντος είναι ο υδατοφράκτης Λιοπετρίου και η εκκλησία Αγ.Γεωργίου Αγκόνας.

1.6 Κοινοτικό δάσος Πύλας- Αβδελλερό

Μήκος: 16 χιλιόμετρα Χρόνος: 8-11 ώρες

Ο περιπατητής ξεκινά από όριο περιοχής που ανήκει σε Βρετανική βάση, διασχίζει το μικτό χωριό Πύλα (1400 κατοίκοι: 950 ελληνοκύπριοι, 450 τουρκοκύπριοι) και ανηφορίζει προς το δάσος Ασπρόμουττη (υψόμ. 140 μέτρα). Στη συνέχεια, κατηφορίζει προς το Μοναστήρι Αγίου Γεωργίου του Μαυροβουνίου και περνά από το ακριτικό χωριό Τρούλλοι. Στην συνέχεια ακολουθεί πορεία δυτικά και καταλήγει στο μικρό χωριό Αβδελλερό.



Οι κάτοικοι των χωριών, που διασχίζει σε αυτό το κομμάτι ο περιπατητής, ασχολούνται κυρίως με την γεωργοκτηνοτροφία.

Η βλάστηση αποτελείται από τραχεία πεύκη, κυπαρίσσι, ακακία, καλαμιώνες και φρύγανα (θυμάρι, παλλούρα, αγρελιά κ.α). Τα πετρώματα αποτελούνται από ασβεστολιθικό ψαμμίτη, κρητίδες και προσκεφαλοειδείς λάβες του οφιολιθικού συμπλέγματος Τροόδου.

1.7 Αβδελλερό- Παναγία της Στάζουσας

Μήκος: 30 χιλιόμετρα Χρόνος: 11-14 ώρες

Στο τελευταίο μέρος της διαδρομής, του Ευρωπαϊκού Μονοπατιού E4 που διασχίζει τις επαρχίες Λάρνακας και Αμμοχώστου, ο περιπατητής ξεκινά από το Αβδελλερό, διασχίζει τους φρυγανότοπους της περιοχής, ανηφορίζει προς το μοναστήρι του Αρχαγγέλου Μιχαήλ, περνά δια μέσου του δάσους Μεγάλη Μούττη (υψόμ. 240 μέτρα), διασταυρώνει το αυτοκινητόδρομο Λάρνακας-Λευκωσίας Α2 (μέσω της υπόγειας διάβασης Κόσιης) και ανηφορίζει προς το δάσος Μούττη του Ζυού (υψόμ. 270 μέτρα). Ύστερα κατηφορίζοντας περνά δια μέσου των παλιών τουρκοκυπριακών χωριών Καλό Χωριό και Κλαυδιά και καταλήγει δυτικότερα της Παναγίας της Στάζουσας.



Η βλάστηση αποτελείται από τραχεία και χαλέπιο πευκη, κυπαρίσσι, μοσφιλιά, ευκάλυπτο, ακακία, καλαμιώνες και φρύγανα (θυμάρι, κόνυζο κ.α). Τα πετρώματα αποτελούνται από προσκεφαλοειδείς λαβές του Οφιολιθικού Συμπλέγματος του Τροόδου, σόμπρα, κρητίδες, άμμο και αμμοχάλικα.

2.0 ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ - ΑΕΤΟΜΟΥΤΤΗΣ – ΜΑΧΑΙΡΑ

Το μέρος της διαδρομής αυτής του E4 έχει μήκος 74 χιλιόμετρα και καλύπτει την περιοχή από το χωριό Κλαυδιά (Παναγία της Στάζουσας) μέχρι το εστιατόριο Αρχοντίδη στο κύριο δρόμο Καλού χωριού-Κλήρου-Φαρμακάς. Δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες για τον περιπατητή. Ο χρόνος διαδρομής του υπολογίζεται στις 25-27 ώρες. Χωρίζεται σε δύο τμήματα όπως θα δούμε πιο κάτω.



2.1 Παναγία της Σταζούσας- Δελίκηπος

Μήκος: 28,5 χιλιόμετρα Χρόνος: 10-13 ώρες



Το πρώτο τμήμα έχει ως αφετηρία το χωριό κλαυδιά (Παναγία της Στάζουσας) και τέρμα το πάρκο Δελίκηπου. Η περιοχή που καλύπτει το μονοπάτι είναι ημιορεινή. Κατά την διαδρομή ο περιπατητής θα αναχωρήσει από τα Κλαυδιά και προχωρώντας νοτιοδυτικά μέχρι την Ιερά Μονή Σταυροβουνίου, θα περάσει από τις εκκλησίες Παναγίας Στάζουσας, του Αγίου Μοδέστου και της Αγίας Βαρβάρας που ανήκουν στην ιερά μονή Σταυροβουνίου. Ακολουθώντας πορεία βορειοδυτικά, η διαδρομή φθάνει στο χωριό Κόρνος και δια μέσου του εκδρομικού χώρου Κόρνος καταλήγει στο χωριό Δελίκηπος.

Η δασική βλάστηση που επικρατεί στην περιοχή αυτή είναι η τραχεία πεύκη, το κυπαρίσσι, η αγροελιά, η μοσφιλιά, η σχινιά κ.α. ενώ ο περιπατητής θα συναντήσει και καρποφόρα δέντρα όπως την ελιά και την χαρουπιά. Τα πετρώματα αποτελούνται από προσκεφαλοειδείς λάβες και φλέβες, διαβάση και αποθέσεις κορημμάτων.

Αξιόλογα σημεία είναι η εκκλησίες που ανήκουν στην Ιερά Μονή Σταυροβουνίου, καθώς και η ίδια η μονή, η οποία κτίστηκε το 327 μ.χ. από την Αγία Ελένη και σ' αυτή φυλάσσεται κομμάτι ξύλου από τον Τίμιο Σταυρό. Επίσης ο περιπατητής έχει να θαυμάσει μια υπέροχη θέα από την μονή Σταυροβουνίου και να γνωρίσει την παραδοσιακή τέχνη της αγγειοπλαστικής στον Κόρνο.

Στην διαδρομή, κυρίως στον Κόρνο, ο περιπατητής μπορεί να βρει διευκολύνσεις τροφοδοσίας και πρώτων βοηθειών.

2.2 Πάρκο Δελίκηπου- Φικάρδου-Καλό χωριό

Μήκος: 45,5 χιλιόμετρα Χρόνος: 11-14 ώρες

Το τμήμα αυτό της διαδρομής έχει ως αφετηρία το πάρκο Δελίκηπου με δυτική κατεύθυνση προς το δάσος Αετόμουττη και βορειοδυτική προς το χωριό Λυθροδόνας και τέρμα στο εστιατόριο Αρχοντίδη στο χωριό Καλό Χωριό Λευκωσίας.

Η βλάστηση που καλύπτει την περιοχή αποτελείται κυρίως από τραχεία πεύκη, αγριοελιά, χαρουπιά, δρυ, τους θάμνους λατζιά, αντροικλιά, ρούδι, σχινιά, ξισταρκά και φρύγανα. Τα πετρώματα αποτελούνται από προσκεφαλοειδείς λάβες και φλέβες διαβάση, διαβάση και αποθέσεις κορημμάτων.



Τα αξιοθέατα στη διαδρομή είναι το μοναστήρι του Προφήτη Ηλία, κτίσμα του 16^{ου} αιώνα μ.χ., με ξενώνα που χρησιμοποιείται για κατασκήνωση παιδιών και ο μικρός εκδρομικός χώρος που βρίσκεται δίπλα. Ο εκδρομικός χώρος των Κιονιών, η κορυφή "Κιόνια" από όπου μεγάλες περιοχές των επαρχιών Λευκωσίας, Λεμεσού και Λάρνακας είναι ορατές με γυμνό μάτι και τέλος το μοναστήρι της Παναγίας Μαχαιρά, κτισμένο τον 7^ο αιώνα μ.χ. Στην περιοχή του Εθνικού Δασικού Πάρκου Μαχαιρά υπάρχει το πολύ σπάνιο και ενδημικό φυτό *Crocus Hartmannianus*. Ολόκληρη η έκταση του δάσους Μαχαιρά προτάθηκε για το δίκτυο NATURA 2000. Στο χωριό Φικάρδου το οποίο είναι εξ ολοκλήρου διατηρητέο, δύο οικίες τιμήθηκαν με το βραβείο Europa Nostra.

Διευκολύνσεις αναψυχής προσφέρουν οι εκδρομικοί χώροι. Επίσης στα χωριά Λυθροδόνας, Λαζιανιάς και Φικάρδου όπου υπάρχουν παραδοσιακά καφενεία, εστιατόρια και σπία εκπονείται σχέδιο αγροτουρισμού.

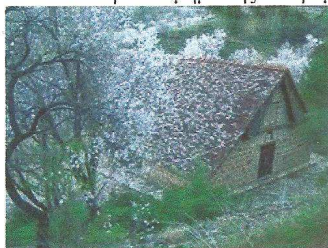
3.0 ΔΑΣΟΣ ΑΔΕΛΦΟΙ – ΔΑΣΟΣ ΤΡΟΟΔΟΥΣ

Το τμήμα του ευρωπαϊκού μονοπατιού E4 που περνά από τα δάση Αδελφοί και Τροόδους, έχει συνολικό μήκος 70 χιλιόμετρα. Αρχίζει από σημείο του κύριου δρόμου Λευκωσίας-Κλήρου-Καλού Χωριου-Φαρμακάς (εστατόριο Αρχοντίδη), 4 χιλιόμετρα νότια της Κλήρου προς Φαρμακά, σε υψόμετρο γύρω στα 500 μέτρα και καταλήγει στο εκκλησάκι του Αγίου Γεωργίου Καπουράλλης, στο κύριο δρόμο Φοινί-Λεμύθου σε υψόμετρο γύρω στα 1050 μέτρα. Το μονοπάτι δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες στο περπάτημα, παρόλο που μερικά τμήματα του είναι ανηφορικά. Ο χρόνος που χρειάζεται για να περπατήσει κάποιος ολόκληρο το τμήμα αυτό του μονοπατιού, κυμαίνεται από 25-30 ώρες.

3.1 Καλό Χωριό-Σταυρός του αγιασμάτη

Μήκος: 24 χιλιόμετρα Χρόνος: 8-10 ώρες

Το πρώτο τμήμα της διαδρομής περιλαμβάνει τις υποδιαρέσεις: Αρχή-Άγιος



Επιφάνιος (8 χιλιόμετρα), Άγιος Επιφάνιος-Δασικός Σταθμός Γεφύρι Παναγιάς (7 χιλιόμετρα), Γεφύρι Παναγιάς- Σταυρός του Αγιασμάτη- τέλος (9 χιλιόμετρα, κάπως ανηφορικό σημείο).

Η δασική βλάστηση που κυριαρχεί σε ολόκληρη την διαδρομή αποτελείται από τραχεία πεύκη που συνοδεύεται από αραιούς χαμηλούς θάμνους, κυρίως ξισταρκές, καππάρι, αγριοτρεμθιά κ.α., ενώ ψηλότερα

εμφανίζεται και η ενδημική λατζιά. Τα πετρώματα στην αρχή είναι λάβες και αργότερα διαβασικά.

Το χωριό Άγιος Επιφάνιος , σε υψόμετρο 600 μέτρα, αριθμεί, μόνο 300 κατοίκους που ασχολούνται με την γεωργοκτηνοτροφία ή εργάζονται στην περιοχή της Λευκωσίας. Εδώ ο περιπατητής μπορεί να φάει σε κάποιο εστιατόριο, να πει καφέ στα παραδοσιακά καφενεία του χωριού και να εξασφαλίσει προμήθειες για την συνέχεια του ταξιδιού του.

Στο Δασικό Σταθμό Γεφύρι Παναγιάς (υψόμ. 450 μέτρα) υπάρχει δυνατότητα εξασφάλισης επιπρόσθετων πληροφοριών και κατά τις εργάσιμες μέρες και ώρες ή ξεκούρασης στο μικρό εκδρομικό χώρο του σταθμού.

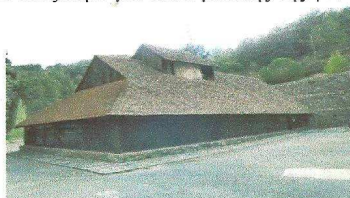
Στο τέλος του τμήματος αυτού (υψόμ. 1050 μέτρα) υπάρχει το εκκλησάκι του Σταυρού του Αγιασμάτη, του 15^{ου} αιώνα μ.χ., που έχει περιληφθεί στα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO.

3.2 Σταυρός του Αγιασμάτη- Παναγία του Άρακα

Μήκος: 7,5 χιλιόμετρα Χρόνος: 2-4 ώρες

Η διαδρομή αυτή είναι ολόκληρη ένα ανεξάρτητο μονοπάτι μελέτης της φύσης και λειτουργεί ως τέτοιο από το 1995.

Αφήνονταν το εκκλησάκι του Σταυρού του Αγιασμάτη, ο περιπατητής ακολουθεί για λίγο μια ανηφορική διαδρομή σε ένα δασώδες περιβάλλον. Το μονοπάτι περνά από εγκαταλειμμένους αμπελώνες για να εισέλθει ξανά μέσα στο δάσος μέχρι που φθάνει πάνω από το χωριό Λαγουδερά (υψόμ. 1000 μέτρα) όπου ακολουθεί υφιστάμενους δρόμους, για να φθάσει στην εκκλησία της Παναγίας του Άρακα.



Η δασική βλάστηση σε ολόκληρη την περιοχή αποτελείται από τραχεία πέυκη, ενδημική λατζιά και άλλους θάμνους όπως η αντρουκλιά. Τα πετρώματα είναι εξ ολοκλήρου διαβασικά. Από τα ψηλότερα σημεία της διαδρομής φαίνεται η "Μαδαρή" που έχει προταθεί ως προστατευόμενη περιοχή (NATURA 2000).

Στο χωριό Λαγουδερά έχουν απομείνει μόνο 200 κάτοικοι - λόγω αστυφιλίας - που ασχολούνται κυρίως με την γεωργία. Εδώ παράγονται τα εξαιρετικής ποιότητας σταφύλια της Μαδαρής, κρασί, ζιβανία, καρύδια, φουντούκια, μήλα, σύκα και αμύγδαλα.

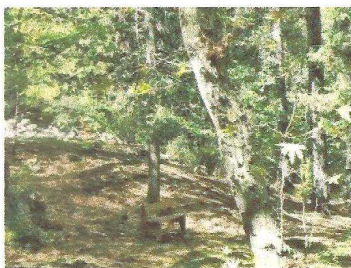
Στο τέλος της διαδρομής αξίζει να επισκεπτεί κανείς την εκκλησία της Παναγίας του Άρακα με τις ωραίες τοιχογραφίες της, κτισμένη το 13^ο αιώνα μ.χ. η οποία είναι προστατευόμενη από την UNESCO ως μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

3.3 Παναγία του Άρακα- Πλατάνια

Μήκος: 15 χιλιόμετρα Χρόνος: 5-6 ώρες

Μετά την Παναγία του Άρακα η διαδρομή οδηγεί προς το χωριό Σαράντι και μέσα από ανηφορικό ασφαλωμένο δρόμο οδηγεί στην τοποθεσία "Σελλάδι του Καραμανλή" (υψόμ. 1180 μέτρα).

Από αυτό το σημείο αρχίζει παλιό μονοπάτι μήκους 4 χιλιομέτρων, δια μέσου των "Μάυρων Δασών" που οδηγεί στο "Σελλάδι της Χώρας" (υψόμ. 1150 μέτρα), πάνω από το χωριό Σπήλια. Στην συνέχεια ένα άλλο μονοπάτι 2 χιλιομέτρων οδηγεί , δια μέσου του δάσους, στην τοποθεσία " Δοξα Σοι ο Θεός" (υψόμ. 1320 μέτρα), βόρεια του χωριού Κυπερούντα. Από εδώ, δια μέσου χωματόδρομων και μονοπατιών, ο περιπατητής φθάνει στο Δασικό Σταθμό Πλατανιών (υψόμ. 1000 μέτρα), 6 χιλιόμετρα νότια από το χωριό Κακοπετριά.



Η δασική βλάστηση στην διαδρομή αποτελείται από πυκνές συστάδες τραχείας πεύκης, που συχνά συνοδεύεται από πυκνό υπόροφο λατζιάς ή εναλλάσσεται με ψηλούς θαμνώνες λατζιάς. Τα πετρώματα είναι κατά το μεγαλύτερο μέρος διαβασικά, ενώ κοντά στα Πλατάνια απαντούν και γάββροι.

Στα χωριά Σπήλια, Κυπερούντα και Κακοπετριά ο περιπατητής μπορεί να φωνίσει, να φάει σε εστιατόριο ή να διανυκτερεύσει σε ξενοδοχεία και αγροτουριστικά καταλύματα. Στο Δασικό Σταθμό Πλατανιών λειτουργεί εκδρομικός και κατασκηνωτικός χώρος και μικρό εστιατόριο. Επίσης υπάρχει περιφραγμένος χώρος, στον οποίο ο περιπατητής μπορεί να δει το κυπριακό αγρινό.

3.4 Πλατάνια- Άγιος Γεώργιος Καπουράλλης

Μήκος: 32,5 χιλιόμετρα Χρόνος: 9-11 ώρες

Στα Πλατάνια η διαδρομή περνά μέσα από το Δασικό Σταθμό και αφού καλύψει απόσταση 8 χιλιομέτρων, ανηφορίζοντας φθάνει κοντά στον εκδρομικό χώρο "Κάμπος του Λιβαδιού" (υψόμ. 1650 μέτρα). Από εκεί ακολουθεί τον κύριο ασφατόδρομο προς την πλατεία Τροόδους (υψόμ. 1700 μέτρα). Ύστερα μέσω μονοπατιών και χωματόδρομων καταλήγει στον Κρύο Ποταμό και των καταρράχτη των "Καληδονίων" (υψόμ. 1400 μέτρα). Μετά τα "Καληδόνια" φθάνει σε σημείο θέας



στον κύριο δρόμο Τροόδους- Πλατρών (υψόμ. 1500 μέτρα) και μετά στον εκδρομικό και κατασκηνωτικό χώρο "Καμπί του Καλογήρου" (υψόμ. 1400 μέτρα). Από εκεί κατηφορίζει και φθάνει στο εκκλησάκι Άγιος Γεώργιος Καπουράλλης (υψόμ. 1200 μέτρα) για να εισέλθει στην συνέχεια στο τμήμα του δάσους Πάφου.

Στο τμήμα αυτό του μονοπατιού η βλάστηση και το τοπίο παρουσιάζουν συνεχείς εναλλαγές. Μαζί με τις υψομετρικές αλλαγές, αλλάζει και η σύνθεση της βλάστησης, με πιο χαρακτηριστική την εμφάνιση της μαύρης πεύκης (πιο ψηλά από τα 1400 μέτρα) που σταδιακά εκτοπίζει εντελώς την τραχεία πέικη. Η λατζιά δεν υπάρχει πάνω από τα 1600 μέτρα, ενώ εμφανίζονται είδη που επιβιώνουν μόνο στο Τρόοδο, όπως η αγριομηλιά, ο αόρατος του Τροόδους, η βερβεριτζιά κ.α. Αξίζει να σημειωθεί ότι το Δάσος Τροόδους έχει κηρυχθεί σε Εθνικό Δασικό Πάρκο, έχει προταθεί ως προστατευόμενη περιοχή του ευρωπαϊκού δικτύου (NATURA 2000) και θεωρείται ένας από τους πιο σημαντικούς ορεινούς βιότοπους γλωρίδας στην Ευρώπη. Το δε παγκόσμια γνωστο Οφιοιθικό γεωλογικό του σύμπλεγμα ελκεί διεθνές επιστημονικό ενδιαφέρον.

Στην πλατεία Τροόδους ο περιπατητής μπορεί να επισκεφθεί το Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης, να ψωνίσει, να βρει φαγητό ή να κατασκηνώσει στο χώρο που βρίσκεται μόλις ένα χιλιόμετρο ανατολικά της πλατείας. Διαμόνη και άλλες υπηρεσίες μπορεί να βρει επίσης στο χωριό Πάνω Πλάτρες που είναι ένα ορεινό τουριστικό θέρετρο.

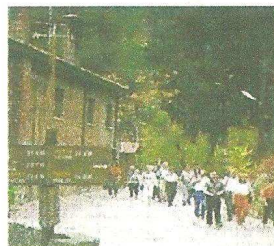
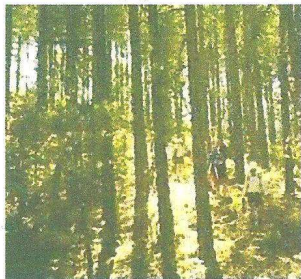
ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΑΦΟΥ

Το τελευταίο τμήμα του μονοπατιού διέρχεται από την επαρχία Πάφου. Το μονοπάτι Ε4 στην επαρχία Πάφου υποδιαιρείται σε 8 τμήματα συνολικού μήκους 219 χιλιομέτρων. Ο χρόνος που χρειάζεται ο περιπατητής για να καλύψει αυτό το τελευταίο τμήμα είναι 80-85 ώρες.

Άγιος Γεώργιος Καπουράλλης- Ιερά Μονή Κύκκου

Από τον Άγιο Γεώργιο Καπουράλλης που βρίσκεται στη άκρη του χωριού Άγιος Δημήτριος, ο περιπατητής ακολουθεί δασικό δρόμο που είναι κάθετος στον κύριο δρόμο Φοινί- Αγ. Δημήτριος- Λεμόθου και από εκεί εισέρχεται στο δάσος Πάφου, όπου η εντυπωσιακή θέα της κοιλάδας Διόριζου θα του μείνει αξέχαστη. Στην συνέχεια η διαδρομή διασχίζει το παραδοσιακό χωριό των Καμινारीων (υψόμ. 1100 μέτρα). Αφήνοντας το χωριό Καμινάρια ο περιπατητής φθάνει στον εκδομικό χώρο "Κομιτιτζής" (υψόμ. 1000 μέτρα). Στην συνέχεια η διαδρομή περνά από το όμορφο χωριό Μυλικούρι (υψόμ. 1200 μέτρα) και από εκεί καταλήγει στην Ιερά Μονή Κύκκου.

Στον Άγιο Δημήτριο και στα Καμινάρια ο περιπατητής μπορεί να βρει φαγητό και χώρο ξεξούρασης και να επισκεπτεί ιστορικούς χώρους, όπως την εκκλησία του Αγίου Δημητρίου και να απολάυσει την φυσική ομορφιά του τοπίου. Πριν την είσοδο στο χωριό Καμινάρια ο περιπατητής έχει την ευκαιρία να ακολουθήσει το μονοπάτι των ενετικών γεφυριών, για να γνωρίσει τα ενετικά γεφύρια της κοιλάδας Διόριζου. Στα όρια επίσης του χωριού Καμινάρια υπάρχουν 4 εκκλησίες του 16^{ου} και 17^{ου} αιώνα



α μ.χ. (Αγίου Βασιλείου, Παναγίας της Καρδιοβαστάζουσας, του αγίου Γεωργίου και του αγίου Ερμούλου)

Στο Μυλικούρι ο περιπατητής έχει την ευκαιρία, αν είναι άνοιξη, να μυρίσει τις τριανταφυλλίες του χωριού, που την άνοιξη ευωδιάζουν το χωριό καθώς και να αγοράσει παραδοσιακά επεξεργασμένο ροδόσταγμα, που παράγουν οι κάτοικοι του χωριού από τα αρχαία χρόνια.

Στην Ιερά Μονή Κύκκου, ο περιπατητής μπορεί να επισκεφθεί το Βυζαντινό Μουσείο και το οινοπείο της μονής. Λίγα χιλιόμετρα μακριά από την μονη στην τοποθεσία "Θρονί της Παναγίας" βρίσκεται ο τάφος του πρώτου προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ο Γ'.

Ιερά Μονή Κύκκου- Σταυρός της Ψώκας

Μήκος: 26 χιλιόμετρα

Χρόνος: 9-12 ώρες

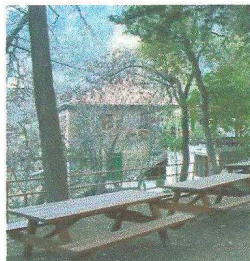
Μετά την Ιερά Μονή Κύκκου ο περιπατητής διασχίζει την προστατευόμενη κοιλάδα του Ρούδια, χρησιμοποιώντας το δασικό δρόμο Κύκκος- Βρύσι- Λαζαρήδες- Στενοί- Καμινούθκια- Σελλάδι της ελιάς- Κοιλάδα των κέδρων, απολαμβάνοντας την θαυμαστική ομορφιά των Μάυρων Γκρεμών (υψόμ. 1200 μέτρα). Η πορεία καταλήγει στην κοιλάδα των κέδρων (υψόμ. 100 μέτρα) περιοχή εκπληκτικής φυσικής ομορφιάς. Η ανάβαση στην κορφή του του βουνού Τρίπυλος, μέσα από τις συστάδες κέδρων και τραχείας πεύκης διαρκεί περίπου μία ώρα. Στην κορυφή του Τρίπυλου (υψόμ. 1452 μέτρα) βρίσκεται το ομώνυμο πυροφυλάκιο, όπου ο επισκέπτης μπορεί να ξεκουραστεί και να απολάυσει θέα μεγάλου μέρους του Δάσους Πάφου. Από τον Τρίπυλο το μονοπάτι οδηγεί στο μονοπάτι μελέτης της φύσης "Χορτερή", όπου ο περιπατητής μπορεί να απολάυσει τις μοναδικές ομορφιές των συστάδων τραχείας πεύκης και της ενδημικής λατζιάς, έχοντας την ευκαιρία μελέτης της χλωρίδας και γεωλογικού υποστρώματος της περιοχής. Μετά το μονοπάτι "Χορτερή", το μονοπάτι φθάνει στο Δασικό Σταθμό Σταυρού της Ψώκας (υψόμ. 800 μέτρα), όπου υπάρχει η δυνατότητα ξεκούρασης και διενυκτέρευσης. Στο Σταυρό της Ψώκας δίνεται η ευκαιρία στον περιπατητή να θαυμάσει το κυπριακό αγρινό και το πλατόνι (είδος ελαφιού).

Σταυρός της Ψώκας – Λυσός

Μήκος: 25 χιλιόμετρα

Χρόνος: 8-11 ώρες

Μετά το Δασικό σταθμό του Σταυρού της Ψώκας, το μονοπάτι περνά μέσα από την κοιλάδα του Αγίου Θεοδώρου (μέσο υψόμετρο 700 μέτρα) που χαρακτηρίζεται από πυκνή παραποτάμια βλάστηση της τραχείας πεύκης, του σκλεδρου, της ροδόδάφνης, του πλάτανου και πολλών άλλων φυτικών ειδών. Η εμφάνιση αρπακτικών πουλιών είναι πολύ συχνή και φανερώνε ι τη μεγάλη οικολογική αξία της κοιλάδας. Στο τέρμα της κοιλάδας, στην τοποθεσία "Τζιουμαλής", η πορεία συνεχίζεται δεξιά στο δασικό δρόμο προς το σταυροδρόμι της "Αφτουλίνας". Από εκεί κάνει το κύκλο γύρω από το βουνό του "Τρέμιθα" και καταλήγει στην τοποθεσία "Κόπες", στα όρια του Δάσους Πάφου. Ο περιπατητής εξέρχοντας από το Δάσος Πάφου, μπάινει σε αγροτικές περιοχές του χωριού Λυσός, περπατώντας ανάμεσα σε χαρουπιές, ελιές, χωράφια με δημητριακά, εγκατελειμμένους αγρούς καλυμένους με θάμνους, όπως η περνιά, η μοσφιλιά, το ραστή, το μαζί και πολλά άλλα είδη. Στην συνέχεια περνά από το παλιό τουρκοκυπριακό χωριό Μέλανδρα, για να μπει στο χωριό Λυσός (υψόμ. 600 μέτρα), όπου μπορεί να προμηθευτεί φαγητό και να διενυκτερεύσει.



Λυσός- Κρίτου Τέρα

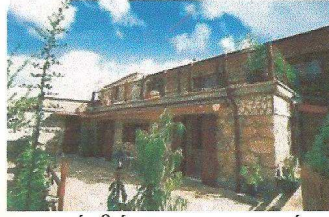
Μήκος: 24 χιλιόμετρα

Χρόνος: 8-11 ώρες

Αφήνοντας το χωριό Λυσός ο περιπατητής ακολουθεί ένα παλιό αγροτικό δρόμο, που βρίσκεται μεταξύ Λυσού και του χωριού Μελλάδεια στον οποίο φαίνονται απομεινάρια "χαλίκωσης", δηλαδή σημάδια που μαρτυρούν την χρησιμοποίηση του δρόμου στα παλιά χρόνια ως κύριου δρόμου προς την κοιλάδα Πόλεως Χρυσοχούς.

Η διαδρομή συνεχίζεται από τον κατασκηνωτικό χώρο του χωριού Περιστερώνα, διασχίζει το λόφο "Βουνί", μετά τα εκκλησάκια των Αγίων Πατέρων, Αγίας Ζώνης και της Παναγίας της Χρυσολάκουνας και μέσα από συστάδες χαρουπιών, καταλήγει στο χωριό Στενή (υψόμ. 150 μέτρα). Το μονοπάτι περνά μέσα από χωράφια καλιέργειας καπνού και καταλήγει στο χωριό Γουδί, με χαρακτηριστικό φυσικό αξιοθέατο τον "Πλάτανο των Πλυμμάτων", δέντρο μνημείο της φύσης.

Από εκεί το μονοπάτι οδηγεί στο χωριό Κρίτου Τέρα (υψόμ. 450 μέτρα) που είναι ένα παραδοσιακό χωριό με ενδιαφέρουσα αρχιτεκτονική παλαιών αρχοντικών. Εκεί ο περιπατητής μπορεί να βρει φαγητό και να ξεκουραστεί. Επίσης στο χωριό λειτουργούν αγροτουριστικά καταλύματα που προσφέρουν την δυνατότητα διανεκτέρευσης. Το παλιό σχολείο του χωριού, στεγάζει Κέντρο Περιβαλλοντικών Μελετών, που προσφέρει στο επισκέπτη την ευκαιρία να μελετήσει και να γνωρίσει τους σημαντικούς βιότοπους της χερσονήσου του Ακάμα.

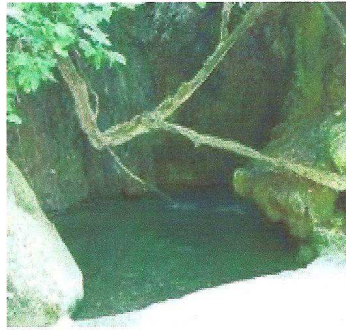


Κρίτου Τέρα- Λουτρά της Αφροδίτης

Μήκος: 22 χιλιόμετρα

Χρόνος: 8-11 ώρες

Στην συνέχεια της διαδρομής ο περιπατητής περνά ανάμεσα από τους αγρούς της Κρίτου Τέρας, περιοχής με σπάνια φυτικά είδη, και φτάνει στο χωριό Δρούσεια (υψόμ. 600 μέτρα), που θεωρείται η είσοδος στη χερσόνησο του Ακάμα. Αφήνοντας το σύμπλεγμα το χωριών της Λαόνας, το μονοπάτι ακολουθεί το δρόμο που οδηγεί στον εκδρομικό χώρο των "Σμιγιών" και στο πυροφυλάκιο "Πήαινα" (υψόμ. 550 μέτρα). Περνώντας κάτω από το πυροφυλάκιο, η διαδρομή ακολουθεί το μονοπάτι μελέτης της φύσης "Αδωνής" και καταλήγει στα Λουτρά της Αφροδίτης (υψόμ. 50 μέτρα). Ο συνδιασμός σπάνιων γεωμορφολογικών σχηματισμών, ποικίλης και σπάνιας χλωρίδας μαζί με την πτήση αρπακτικών και άλλων πουλιών και το εκθαμβωτικό τοπίο των ακτών θα συνεπάρουν τον επισκέπτη.



Λουτρά της Αφροδίτης- Πέγεια

Μήκος: 36 χιλιόμετρα

Χρόνος: 12-15 ώρες

Στα Λουτρά της Αφροδίτης, η ιστορία και οι μύθοι που ανφέρονται στον έρωτα της θεάς Αφροδίτης και του Άδωνη, ξετυλιγονται μπροστά στα μάτια του επισκέπτη.

Ακολουθώντας τις στροφές της παραλίας και έχοντας ως συνοδηγό τον ήχο των βουητών των κυμάτων που σπάνε στα βράχια, ο περιπατητής θα περάσει δίπλα

από την Φοντάνα Αμορόζα, τον Άγιο Κόνωνα και τις προστατευόμενες περιοχές της Λάρας και της Τοξεύτρας όπου γεννούν τα δύο είδη θαλάσσιας χελώνας, που ζουν στην Κύπρο, η πράσινη χελώνα (Chelonia Mydas) και η κοινή (Caretta Caretta). Στην συνέχεια θα φθάσει στη είσοδο του φαραγγιού του Άβακα πριν το Δήμο Πέγειας (υψόμ. 100 μέτρα).

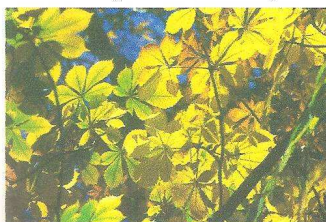
Η διαδρομή μέσα στη χερσόνησο του Ακάμα είναι εντυπωσιακή. Οι θαλασσινές σπηλιές, τα φαράγγια και το δάσος της μακκίας βλάστησης δημιουργούν εναλλάγες αξέχαστες στον επισκέπτη. Είναι όμως και συγκριτικά δύσκολη, γιατί ο περπατητής είναι μακριά από χωριά ή άλλους οργανωμένους χώρους. Ο περπατητής προτρέπει όπως προετοιμαστεί ανάλογα για συνεχή πορεία μέχρι τη Πέγεια. Η κατοικήνωση μέσα στο Κρατικό Δάσος της χερσονήσου απαγορεύεται.

4.7 Πέγεια- Τσάδα

Μήκος: 28 χιλιόμετρα

Χρόνος: 10-13 ώρες

Μετά το φαράγγι του Άβακα το μονοπάτι λησιάζει τον δήμο Πέγειας και ανηφορίζει προς το δάσος Πυκνή, διασταυρώνει το κύριο δρόμο Πέγειας- Κάθικα, ακολουθεί τον παλιό δρόμο Πέγειας- Κάθικα και καταλήγει στο άλλο άκρο του δήμου Πέγειας. Από εκεί ακολουθεί το χωματόδρομο Πέγειας- Ακουρσού και καταλήγει στο λατομείο Μαυροκόλυμπος. Αφού δι-ασταυρώσει τον κύριο δρόμο Πέγειας- Ακουρσού, καταλήγει σε μαγευτική φυσική τοποθεσία με καταρράχτες, μια κρυφή όαση ξεκούρασης και αισθητικής απόλαυσης. Το ιθαγενές κυπαρίσσι στις πλαγιές της Κοίλης αφήνει έντονη την εντύπωση της επιβίωσης του είδους απέναντι στην έντονη βόσκηση της περιοχής. Συνεχίζοντας ανηφορικά, ο περπατητής φθάνει στο χωριό Κοίλη (υψόμ. 600 μέτρα) όπου μπορεί να ξεκουραστεί και να διανυκτερεύσει. Ύστερα περνώντας μέσα από αμπελώνες ανατολικά του χωριού και διαστευρώνοντας το κύριο δρόμο Πάφου- Πόλης καταλήγει στο χωριό Τσάδα (υψόμ. 600 μέτρα) που βρίσκεται στο λόφο πάνω από την πόλη της Πάφου.



Τσάδα- Διεθνές Αεροδρόμιο Πάφου

Μήκος: 24 χιλιόμετρα

Χρόνος: 8-11 ώρες

Στο τελευταίο τμήμα του Ευρωπαϊκού Μονοπατιού E4 στη Πάφο, ο περπατητής κατηφορίζει από το χωριό Τσάδα, περνά δίπλα από γήπεδα γκολφ, διασχίζει άγριες ρεματιές προς την κοιλάδα του Μορούνερου, ακολουθεί την κοιλάδα και φθάνει στο χωριό Επισκοπή (υψόμ. 200 μέτρα) όπου κυριαρχεί ο γκρεμός, με τον επιβλητικό κατακόρυφο βράχο της Επισκοπής. Στην συνέχεια περπατώντας τη φυσική ροή του ποταμού, καταλήγει στην παραλία κοντά στο Διεθνές Αεροδρόμιο Πάφου. Περπατώντας ανατολικά δίπλα από την παραλία φθάνει στο αεροδρόμιο, όπου και τελειώνει το μονοπάτι E4.

Το Ευρωπαϊκό Μονοπάτι E4 έχει να προσφέρει πολλές συγκινήσεις στον περπατητή. Είναι ένα μονοπάτι που συνδιάζει πέραν από την φύση, την ιστορία, την παράδοση, την πολιτιστική και την θρησκευτική κληρονομιά του τόπου και σίγουρα ο περπατητής που θα επιλέξει να διασχίσει αυτό το μονοπάτι θα γνωρίσει τον τόπο και την κουλτούρα των κατοίκων των περιοχών που θα περάσει.

Κεφάλαιο 4.2 : Μονοπάτια της Κύπρου

Τα μονοπάτια και οι αμαξιτοί, πριν από την τεχνολογική επανάσταση και κυριαρχία του αυτοκινήτου, ήταν το κύριο μεταφορικό δίκτυο στην Κύπρο που συνέδεε τα χωριά με τις πόλεις και μεταξύ τους.

Σήμερα οι αμαξιτοί έχουν καταστραφεί τελείως, με μερικά μόνο υπολείματα τους κοντά σε παλιά γεφύρια, ενώ τα μονοπάτια έχουν καλυφθεί με άγρια βλάστηση. Όσα απέμειναν, χρησιμοποιούνται περισσότερο για σωματική άθληση, μελέτη της φύσης και γενικά αναψυχή.



Το τμήμα δασών, με οικονομική αρωγή του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού, έχει κατασκευάσει μέχρι σήμερα, ένα σημαντικό αριθμό μονοπατιών σε διάφορες περιοχές του νησιού, από τον Ακάμα στα δυτικά μέχρι το Κάβο Γκρέκο στα νοτιοανατολικά. Τα μονοπάτια αυτά είναι προσεκτικά σχεδιασμένα για να διέρχονται μέσα από περιοχές με πλούσια φυσική βλάστηση αλλά και πολιτιστικό ενδιαφέρον. Κατασκευάζονται με ομαλές κλίσεις, κατά το δυνατό κυκλικά, για ε'θκολο περπάτημα από όλες τις ηλικίες και είναι κατάλληλα σηματοδοτημένα.

Πολλά από αυτά τα μονοπάτια, είναι δικτυωμένα και ομαδοποιημένα κατά περιοχές. Η αφετηρία των μονοπατιών είναι συνήθως σηματοδοτημένη με ξύλινες πινακίδες ή ξύλινα κίονια. Στα περισσότερα μονοπάτια υπάρχουν αναρτημένες ξύλινες πινακίδες με πληροφορίες σχετικά με την χλωρίδα και την γεωλογία της περιοχής.

Αν και το περπάτημα στην κυπριακή φύση, είναι δραστηριότητα που μπορεί να απολαύσει ολόχρονα, η καλύτερη περίοδος θεωρείται ο τελευταίος μήνας του Φθινοπώρου (Νοέμβριος) και οι μήνες της Άνοιξης.

Για όσους χρησιμοποιούν τα μονοπάτια υπάρχουν συμβουλές και υποδείξεις για την συμπεριφορά τους κατά την διάρκεια της πεζοπορίας του, που είναι αναρτημένες στις πινακίδες που οριοθετούν την αρχή του μονοπατιού.

Πιο κάτω θα δούμε τα κυριότερα μονοπάτια ανά περιοχές φυσικού ενδιαφέροντος.

1 ΑΚΑΜΑΣ

Στην ευρύτερη περιοχή της χερσονήσου του Ακάμα υπάρχουν 5 μονοπάτια συνολικού μήκους 25 χιλιομέτρων. Τα τέσσερα εξ αυτών βρίσκονται στο Δάσος Ακάμα και το ένα ανάμεσα στο δήμο Πέγειας και του χωριού Κάθικας.

1.1 Μονοπάτι Αδωνης (κυκλικό)

Αφετηρία: 400 μέτρα πριν τα λουτρά της Αφροδίτης.

Μήκος: 7,5 χιλιόμετρα Χρόνος: 3-4 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Σημεία θέας προς την Πόλη Χρυσοχούς, το δάσος Πάφου και τον Ακάμα. Το μονοπάτι περνά από τα ερείπια του Πύργου της Ρήγαινας τα οποία πιστεύεται ότι ανήκουν σε μεσαιωνικό μοναστήρι. Στην τοποθεσία κεφαλοβρόστια υπάρχει βρύση με πόσιμο νερό. Συνδέεται με το μονοπάτι "Σμίγιες" και στον Πύργο της Ρήγαινας με το μονοπάτι "Αφροδίτη". Για να γίνει κυκλικό ακολουθεί το δρόμο Λουτρά της Αφροδίτης- Πόλης για περίπου 400 μέτρα.



1.2 Μονοπάτι Αφροδίτη (κυκλικό)

Αφετηρία: Τα Λουτρά της Αφροδίτης.

Μήκος: 7,5 χιλιόμετρα Χρόνος: 3-4 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Τα Λουτρά της Αφροδίτης όπου σύμφωνα με την



παράδοση λουζόταν η θεά. Τα ερείπια του Πύργου της Ρήγαινας τα οποία πιστεύεται ότι ανήκουν σε μεσαιωνικό μοναστήρι. Αναφορά επίσης αξίζει να γίνει και σε ένα αιωνόβιο πελώριο δρυ που βρίσκεται κοντά στα ερείπια του Πύργου. Κατά μήκος του μονοπατιού υπάρχουν εξαιρετικά σημεία θέας προς το Ακρωτήριο Αρναούτης (Ακάμας), την Πόλη Χρυσοχούς και το δάσος Πάφου. Σε σημείο της

διαδρομής κοντά στα ερείπια του Πύργου της Ρήγαινας και μεταξύ Λουτρών-Κοκοσκάλι υπάρχει βρύση με πόσιμο νερό. Το μονοπάτι συνδέεται και με το μονοπάτι "Αδωνής".

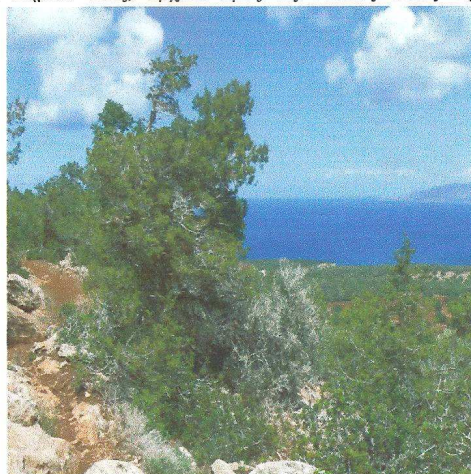
1.3 Μονοπάτι Σμίγιες (κυκλικό)

Αφετηρία: Εκδρομικός χώρος Σμίγιες, 2,5 χιλιόμετρα από το Νέο Χωριό.

Μήκος: 5 χιλιόμετρα Χρόνος: 2 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Σημεία θέας, αρχικά προς τις δυτικές ακτές της

χερσονήσου του Ακάμα, συμπεριλαμβανομένου του κόλπου Λάρα και στην συνέχεια ανατολικά με θέα προς το κόλπο Χρυσοχούς προς Λάτσι, Πόλη, Παχύαμμο και δάσος Πάφου. Η διαδρομή περνά από τα παλιά ορυχεία και εγκαταστάσεις μαγνησίου, συμπεριλαμβανομένων και των εγκαταλελειμμένων καμινιών. Στην συνέχεια περνά από μέρος πυκνής βλάστησης του δάσους Ακάμα. Η διαδρομή συνδέεται επίσης με το μονοπάτι "Αδωνής" στην τοποθεσία Κεφαλοβρύσια, όπου υπάρχει βρύση με πόσιμο νερό. Στην αφετηρία το μονοπάτι γειτνιάζει με το μονοπάτι "Πισσουρόμουττη". Η διαδρομή επίσης περνά από το πυροφυλάκιο του Τμήματος Δασών "Πηαίνα". Υπάρχει δυνατότητα μείωσης της διαδρομής κατά το μισό, αγνοώντας όμως το πιο εντυπωσιακό μέρος του μονοπατιού.



1.4 Μονοπάτι Πισσουρόμουντη (κυκλικό)

Αφετηρία: Εκδρομικός χώρος Σμίγιες, 2,5 χιλιόμετρα από το Νέο Χωριό.

Μήκος: 3 χιλιόμετρα Χρόνος: 1,5 ώρα

Σημεία ενδιαφέροντος: Πλούσια βλάστηση πεύκου, αόρατου, σχινιάς, ξισταρκάς. Σημεία θέας προς το κόλπο Χρυσοχούς στα βορειοανατολικά και στις ακρογιαλιές της χερσονήσου του Ακάμα στα δυτικά. Πανοραμική θέα από την κορφή. Η αφετηρία είναι κοντά σε αυτή του μονοπατιού "Σμίγιες". Μπορεί να επεκταθεί και στα μονοπάτια "Αδωνής" και "Αφροδίτη", μέχρι τα



Λουτρά της Αφροδίτης.

1.5 Μονοπάτι Αγίασμα (κυκλικό)

Αφετηρία: 1 χιλιόμετρο από το χωριό Κάθικας στο δρόμο προς Πέγεια.

Μήκος: 2 χιλιόμετρα Χρόνος: 45 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Το μονοπάτι περνά δια μέσου ψηλών και εντυπωσιακών βράχων σε περιοχή με ενδιαφέρουσα γεωλογία. Μέρος της διαδρομής περνά μέσα από αμπελώνες. Στα 800 μέτρα από την αφετηρία υπάρχει πετρόκτιστη βρύση με πόσιμο νερό.

2 ΔΑΣΟΣ ΠΑΦΟΥ

Το δάσος Πάφου προσφέρει εντυπωσιακά μονοπάτια για περπάτημα. Ακόμα και το περπάτημα, σε μη σηματοδοτημένα μονοπάτια, στην σχετικά περθένα φύση του δάσους Πάφου είναι μια μαγευτική εμπειρία. Στην ευρύτερη περιοχή του δάσους Πάφου υπάρχουν 5 μονοπάτια συνολικού μήκους 30 χιλιομέτρων περίπου. Τα δύο, συνολικού μήκους 7,5 χιλιομέτρων, βρίσκονται εντός του δάσους και τα υπόλοιπα στα όρια του δάσους.

2.1 Μονοπάτι Μούττη του Σταυρού (κυκλικό)

Αφετηρία: Σελλάδι του Σταυρού, 3 χιλιόμετρα από το Σταυρό της Ψώκας.

Μήκος: 2,5 χιλιόμετρα Χρόνος: 1 ώρα

Σημεία ενδιαφέροντος: Διαδρομή που περνά από δάσος τραχείας πεύκης με υπέροχη θέα προς το κόλπο Μόρφου και την ανατολική πλευρά της χερσονήσου του Ακάμα. Σε σταυροδρόμι που θα συναντήσει ο περπατητής, σε απόσταση 500 μέτρα από την αφετηρία, η πορεία προς τα αριστερά έχει καταργηθεί ενώ προς τα δεξιά ακολουθεί την πιο πάνω κυκλική διαδρομή.



2.2 Μονοπάτι Χορτερή (κυκλικό)

Αφετηρία: Τοποθεσία "Πλατανούθκια", κοντά στο Σταυρό της ψόκας

Μήκος: 5 χιλιόμετρα Χρόνος: 2 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Εξαιρετική θέα προς την κοιλάδα του Σταυρού και τον δασικό σταθμό. Στην αρχή του μονοπατιού υπάρχει πηγή με πόσιμο νερό. Η διαδρομή περνά μέσα από συστάδες λατζιάς, μεγάλης οικολογικής αξίας. Αποτελεί μέρος του Ε4.



2.3 Μονοπάτι Αριάδνη (κυκλικό)

Αφετηρία: Από το ξενοδοχείο "Tree Tops", κοντά στο χωριό Γερακιές.

Μήκος: 5 χιλιόμετρα Χρόνος: 2,5 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Ωραία θέα. Περνά από το γραφικό χωριό Γερακιές, στην κοιλάδα Μαραθάσας, κτισμένο σε μια βουνοπλαγιά με πλούσια βλάστηση, στις παρυφές του δάσους Πάφου. Ανηφορίζει νότια του ξενοδοχείου "Tree Tops" και στη συνέχεια, για να γίνει κυκλικό, κατηφορίζει στον ασφαλτωμένο δρόμο Γερακιές-Παναγιά του Κύκκου για περίπου 800 μέτρα.

2.4 Μονοπάτι Βουνί Πάναγιάς (κυκλικό)

Αφετηρία: Το πολιτιστικό κέντρο στο χωριό Πάνω Παναγιά

Μήκος: 9,8 χιλιόμετρα Χρόνος: 3 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Στα ψηλότερα σημεία προσφέρει εξαιρετική θέα προς το χωριό Παναγιά, τη χερσόνησο του Ακάμα, το δάσος Πάφου και την οροσειρά του Τροόδους. Η διαδρομή περνά από αμπελώνες. Προς το τέλος ο περιπετητής μπορεί να επιλέξει μεταξύ δυο διαδρομών. Η πρώτη διαδρομή οδηγεί προς το Μοναστήρι της Παναγίας Χρυσορρογιάτισσας και στην συνέχεια στην κοινότητα Πάναγιάς. Η δεύτερη διαδρομή, πιο σύντομη, οδηγεί κατ'ευθείαν στην κοινότητα. Υπάρχει πρόσβαση προς το πυροφυλάκιο του Τμήματος Δασών "Βουνί".

2.5 Μονοπάτι Ενετικά

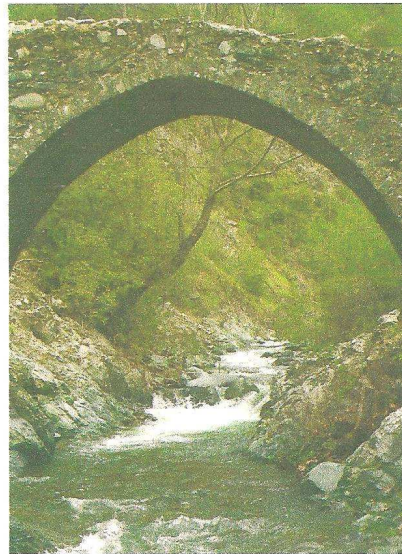
Γεφύρια (Γραμμικό)

Αφετηρία: (α) Στην κοινότητα Καμιναριών (β) Στο χωριό Βρέτσια

Μήκος: 17 χιλιόμετρα

Χρόνος: 6 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Τα μεσαιωνικά γεφύρια Ελιάς, Τζιέλεφου και Ρούδια. Η θέα σε όλο το μήκος της διαδρομής είναι πανοραμική. Διέρχεται από πυκνές συστάδες τραχείας πεύκης, από το φράγμα της Αρμίνου, από τον εκδρομικό χώρο Πέρα Βάσας (όπου εκτίθεται ο κορμός του ξηραθέντος ογκώδους πεύκου της Πέρα Βάσας), συνεχίζει μέσα από το αγρόκτημα της Ιεράς Μονής Παναγίας του Κύκκου "Σαουρή", από το σπήλαιο του Σαουρή, την μάντρα του Μίτα και κοντά στο παρατηρητήριο για το γύπα.



3 ΕΘΝΙΚΟ ΔΑΣΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΤΡΟΟΔΟΥΣ

Στην ευρύτερη περιοχή του δάσους Τροόδους υπάρχει ένας αρκετά μεγάλος αριθμός μονοπατιών, που εντυπωσιάζουν τον περιπατητή. Παρόλο που τα μονοπάτια βρίσκονται σε κοντινή απόσταση, διαφέρουν κατά πολύ το ένα από το άλλο, με κύριο αίτιο την υψομετρική διαφορά τους. Υπάρχουν 16 σηματοδοτημένα μονοπάτια στην ευρύτερη περιοχή, συνολικού μήκους 75 χιλιομέτρων περίπου.



3.1 Μονοπάτι Μνήματα Πισκόπων (Γραμμικό)

Αφετηρία: Κοντά στον εκδρομικό χώρο Κάμπος του Λιβαδιού

Μήκος: 8 χιλιόμετρα Χρόνος: 3 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Το μονοπάτι περνά από συστάδες μύρτης πεύκης, ακολουθεί διαδρομή κοντά σε χείλος γκρεμών με θέα προς τον Ποταμό του Χρωμίου, την κοιλάδα Σολέας και το κόλπο Μόρφου. Το μονοπάτι καταλήγει στο δασικό δρόμο Πλατάνια- Αποθήρι – Άγιος Νικόλαος με επιλογή 3 διαδρομών που καταλήγουν στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου της Στέγης, στο χωριό Κακοπετριά και στα



Πλατάνια αντίστοιχα. Συνδέεται με το μονοπάτι "Κάμπος του Λιβαδιού" και το μονοπάτι "Λιβάδι".

3.2 Μονοπάτι Καννότερες- Άγιος Νικόλαος της Στέγης (Γραμμικό)

Αφετηρία: 1 χιλιόμετρο από την πλατεία Τροόδου, στο δρόμο προς Καρβουνά

Μήκος: 9 χιλιόμετρα Χρόνος: 3 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Δασικό τοπίο. Ξεκινά δίπλα από την πηγή του ποταμού Καρκώτη και διασχίζει την όμορφη κοιλάδα του ποταμού. Περνά κοντά στις εγκαταστάσεις του κλειστού ορυχείου χρωμίου και καταλήγει στο χωριό Κακοπετριά. Η διαδρομή περνά από την εκκλησία του Αγίου Νικολάου της Στέγης (12^{ος} αιώνας μ.χ.), που διαθέτει εξαιρετικές τοιχογραφίες και περιλαμβάνεται στον κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO. Από την περιοχή Αγίου Νικολάου της Στέγης ο περιπατητής μπορεί να ακολουθήσει τον ασφαλισμένο δρόμο Πεδουλά-Κακοπετριάς για περίπου 3 χιλιόμετρα και να τερματίσει στο χωριό Κακοπετριά.



3.3 Μονοπάτι Λιβάδι (κυκλικό) Κατάλληλο για άτομα με τροχόαθισμα

Αφετηρία: 1,5 χιλιόμετρο από την πλατεία Τροόδου, στο δρόμο προς Καρβουνά.

Μήκος: 1,5 χιλιόμετρα Χρόνος: 30 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Διαδρομή μέσα από δάσος μύρτης πεύκης με θέα προς την κοιλάδα Σολέας.



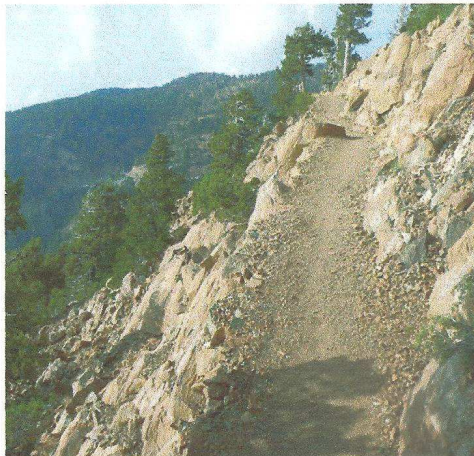
3.4 Μονοπάτι Άρτεμις (κυκλικό)

Αφετηρία: 300 μέτρα, στο δρόμο προς Χιονίστρα, από το δρόμο Τρόδος-Πρόδρομος.

Μήκος: 7 χιλιόμετρα

Χρόνος: 2,5-3 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Το δάσος της μαύρης πεύκης, σπάνια είδη γλωρίδας και τα πετρώματα της περιοχής. Στην διαδρομή ο περιπατητής θα δει δύο αιωνόβια



δέντρα μαύρης πεύκης ηλικίας 500 χρονών περίπου, με ενδεικτική πινακίδα με πληροφορίες.

Ιστορικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα "τεισιά της παλιάς χώρας", ερείπια πρόχειρων οχυρωματικών έργων που κτίστηκαν κατά των τελευταίο χρόνο της ενετοκρατίας στην Κύπρο (1571 μ.χ) από ομάδα Ενετών στρατηγών που αποφάσισαν να αμυνθούν εκεί κατά των Οθωμανών εισβολέων. Η διαδρομή είναι κυκλική γύρο από την κορυφή του Ολύμπου (Χιονίστρα) σε υψόμετρο 1850 μέτρων.

Προσφέρεται εξαιρετική θέα προς όλες τις κατευθύνσεις. Μπορεί να συνδεθεί με το μονοπάτι "Αταλάντη".

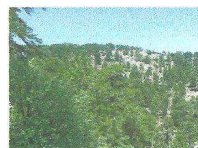
3.5 Μονοπάτι Περσεφόνη (Γραμμικό)

Αφετηρία: 150 μέτρα νότια της Πλάτειας Τρόδους.

Μήκος: 3 χιλιόμετρα

Χρόνος: 1 ώρα

Σημεία ενδιαφέροντος: Πλούσια βλάστηση όπου ο περιπατητής περνά από πυκνό δάσος μαύρης πεύκης κατά τα πρώτα 2 χιλιόμετρα και απολαμβάνει εξαιρετική θέα στο τέρμα στην τοποθεσία Μακριά Κοντάρκα.

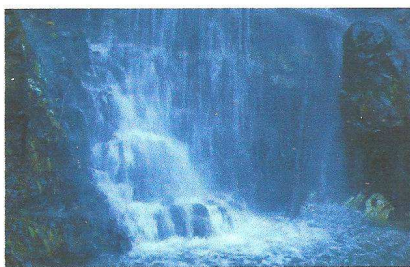


3.6 Μονοπάτι Καληδόνια (Γραμμικό)

Αφετηρία: (α) 350 μέτρα από το κύριο δρόμο πλατείας Τρόδου-Πλατρών (β) τοποθεσία Ψηλό δέντρο πάνω από τις Πάνω Πλάτρες

Μήκος: 3 χιλιόμετρα

Χρόνος: 1,5 ώρα



Σημεία ενδιαφέροντος: Με αφετηρία από την πλευρά της πλατείας Τρόδους, το μονοπάτι περνά μέσα από πυκνό δάσος και ακολουθεί πορεία κατά μήκος του Κρύου ποταμού που έχει μόνιμα τρεχούμενο νερό. Περνά από τον καταρράκτη Καληδονίων και καταλήγει στην τοποθεσία Ψηλό Δέντρο στις Πάνω Πλάτρες.

3.7 Μονοπάτι Καταρράκτης Μυλλομέρης (Γραμμικό)

Αφετηρία: κοντά στην εκκλησία του χωριού Πάνω Πλάτρες

Μήκος: 1,2 χιλιόμετρα

Χρόνος: 30 λεπτά



Σημεία ενδιαφέροντος:
Το μονοπάτι οδηγεί στο καταρράκτη Μυλλομέρης, μέσω πλούσιας βλάστησης. Το πρώτο μέρος γύρω στο μισό της διαδρομής ακολουθεί πορεία παράλληλη του Κρύου Ποταμού. Το δεύτερο μέρος οδηγεί σε ανοικτό βουνό με φρυγανώδη και μακκία βλάστηση. Εξαιρετική θέα προς τα νότια.

3.8 Μονοπάτι Κάμπος του Λιβαδιού (κυκλικό)

Αφετηρία: Στο δρόμο που οδηγεί στον εκδρομικό χώρο Κάμπος του Λιβαδιού

Μήκος: 3 χιλιόμετρα

Χρόνος: 1 ώρα

Σημεία ενδιαφέροντος: Σημαντικός αριθμός αιωνόβιων δέντρων μαύρης πεύκης. Διέρχεται κοντά στον εκδρομικό χώρο Κάμπος του Λιβαδιού. Συνδέεται με το μονοπάτι "Μνήματα Πισκόπων" και με το μονοπάτι "Λιβαδί".

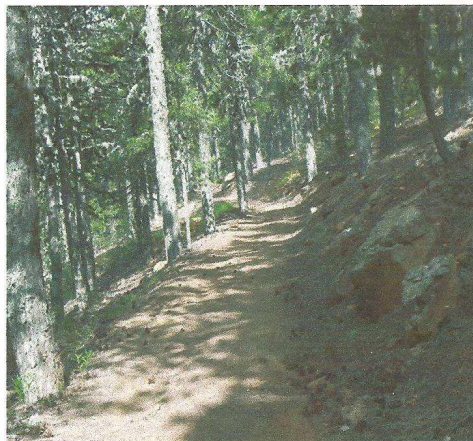
3.9 Μονοπάτι Αταλάντη (κυκλικό)

Αφετηρία: Πλατεία Τροόδους

Μήκος: 14 χιλιόμετρα

Χρόνος: 4-5 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Το μονοπάτι ακολουθεί πορεία γύρω από την Χιονίστρα σε υψόμετρο 1700-1750 μέτρα. Διέρχεται μέσα από πυκνές συστάδες μαύρης πεύκης και αόρατου του Τροόδους. Εκεί βρίσκεται ένα από τα μεγαλύτερα



δέντρα αοράτου ηλικίας 800 χρόνων. Το μονοπάτι προσφέρει εξαιρετική θέα προς όλες γενικά τις περιοχές του νησιού. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει είσοδος γαλαρίας για εξόρυξη χρωμίου η οποία βρίσκεται εκτός λειτουργίας από το 1982.

Μετά από διαδρομή 9 χιλιομέτρων το μονοπάτι τελειώνει στον ασφαλτρομένο δρόμο Τροόδους-Προδρόμου. Για να συνεχίσει κάποιος, πρέπει να διασταυρώσει το δρόμο και να περπατήσει 200 μέτρα

στο δασικό δρόμο Κατοικιών Χρωμίου προς Άγιο Νικόλαο της Στέγης. Εκεί υπάρχει ξύλινη πινακίδα με την κατεύθυνση του μονοπατιού. Από εκεί το μονοπάτι συνεχίζει πορεία σχεδόν παράλληλη με τον ασφαλτρομένο δρόμο και καταλήγει στην πλατεία Τροόδους. Σε απόσταση 3 χιλιομέτρων από την αφετηρία υπάρχει βρύση με πόσιμο νερό.

3.10 Μονοπάτι Υδατοδεξαμενή Τροόδους- Σταυρούλια (Γραμμικό)

Αφετηρία: Στο δρόμο Τροόδους-Προδρόμου, στην υδατοδεξαμενή Τροόδου

Μήκος: 5,5 χιλιόμετρα Χρόνος: 1,5-2 ώρες

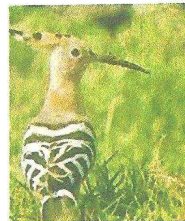
Σημεία ενδιαφέροντος: Εξαιρετική θέα προς το κόλπο Μόρφου και την οροσειρά Τροόδους. Το μονοπάτι έχει σχετικά πολύ απότομη κατηφορική διαδρομή και περνά από εξαιρετικά πυκνό δάσος μαύρης πεύκης. Πανοραμική θέα προς τα ανατολικά, προς τις εγκαταλελειμμένες γαλαρίες των ορυχείων χρωμίου. Για το τέρμα υπάρχει επιλογή δύο διαδρομών που καταλήγουν σε διαφορετικά σημεία στο δρόμο Πεδουλά-Αγίου Νικολάου, με την πρώτη διαδρομή να έχει μήκος 4,5 χιλιόμετρα και την δεύτερη 5,5.

3.11 Μονοπάτι Ψηλό Δέντρο- Πουζιάρης (κυκλικό)

Αφετηρία: Στην τοποθεσία Ψηλό Δέντρο

Μήκος: 9 χιλιόμετρα Χρόνος: 3-4 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Ακολουθεί διαδρομή μέσα από πυκνές συστάδες τραχείας πεύκης κατά το πρώτο χιλιόμετρο, ενώ κατά το τρίτο χιλιόμετρο στα πιο ψηλά σημεία διασχίζει πυκνό και εντυπωσιακό δάσος μαύρης πεύκης. Σε αρκετά σημεία προσφέρει πανοραμική θέα. Το μονοπάτι είναι εξαιρετικά δύσκολο, λόγω ανηφορικής/κατηφορικής διαδρομής.

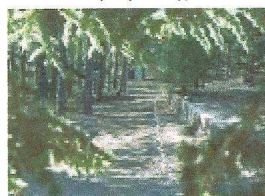


3.12 Μονοπάτι Κάτω Αμιάντος- Λούματα των Αετών (κυκλικό)

Αφετηρία: Σε σημείο του δρόμου που οδηγεί στις κατασκηνώσεις Σ.Ε.Κ από τον Κάτω Αμιάντο.

Μήκος: 2,5 χιλιόμετρα

Χρόνος: 1-1,5 ώρα



Σημεία ενδιαφέροντος: Διασχίζει μια πανέμορφη πλαγιά και ακολουθεί πορεία κατά μήκος του ποταμού, μέσα από πλούσια βλάστηση και καταλήγει στο Πάρκο Αμιάντου. Στην συνέχεια ο περιπατητής ακολουθεί το δρόμο προς τις κατασκηνώσεις Σ.Ε.Κ. για να φθάσει στο σημείο της αφετηρίας. Περνά από το παλιό αναστηλωμένο κρησφύγετο των αγωνιστών της Ε.Ο.Κ.Α. και τον

ποταμό Λούματα των Αετών.

3.13 Αθλητικό Μονοπάτι κοιλάδας Πάινγουντ (κυκλικό)

Αφετηρία: Στον κύριο δρόμο Πεδουλά-Τροόδους, κοντά στο δρόμο που οδηγεί στο ξενοδοχείο Churchill.

Μήκος: 800 μέτρα Χρόνος: 30 λεπτά με 1 ώρα

Σημεία ενδιαφέροντος: Στη διαδρομή υπάρχουν διάφορες ξύλινες κατασκευές για άθληση και πινακίδες φυτών για μελέτη της φύσης. Θέα προς τα χωριά Πεδουλάς, Μουτουλάς, Καλοπαναγιώτης και προς το κόλπο της Μόρφου.

3.14 Μονοπάτι Πρόδρομος-Λεμύθου (Γραμμικό)

Αφετηρία: Στην διαδρομή από την πλατεία Προδρόμου προς το ξενοδοχείο Βαρεγγάρια.

Μήκος: 2 χιλιόμετρα Χρόνος: 1-1,5 ώρα

Σημεία ενδιαφέροντος: Ευχάριστη κατηφορική διαδρομή που περνά μέσα από πυκνό δάσος μαύρης πεύκης, με όμορφη θέα της γύρω περιοχής. Το μονοπάτι καταλήγει λίγο πιο πάνω από τη Σχολή Μιτσή στο χωριό Λεμύθου. Ο περιπατητής μπορεί να επιστρέψει πίσω από την ίδια διαδρομή ή από τον ασφαλτόδρομο Λεμύθου-Προδρόμου.

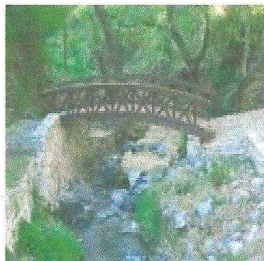
3.15 Μονοπάτι Καλοπαναγιώτη- Οίκου (Γραμμικό)

Αφετηρία: Στο χωριό Καλοπαναγιώτης, στο δρόμο προς το μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Λαμπαδιστή.

Μήκος: 4 χιλιόμετρα

Χρόνος: 1,5 ώρα

Σημεία ενδιαφέροντος: Διασχίζει ιδιωτικές περιοχές με κλιματαριές και σποροφόρα δέντρα, περνά από τον "Νερόμυλο του Κύκκου", η οποία ήταν πετραύλακο που μετέφερε νερό για άρδευση των περβολιών της περιοχής, ο οποίος βρίσκεται κοντά στο ποταμό Σέτραχο, με πλούσια βλάστηση και περνά από παλιά γεφύρια. Περνά από τις ιαματικές πηγές του Καλοπαναγιώτη και το Μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Λαμπαδιστή, που περιλαμβάνεται στον κατάλογο Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO. Στη συνέχεια ακολουθεί για λίγο την κοίτη του Σέτραχου και ανηφορίζει προς το χωριό Οίκος για κάποια απόσταση και μετά κατηφορίζει πάλι στον ποταμό για να φθάσει στην πηγή του Φάραγγα.



3.16 Μονοπάτι Άρσους (Γραμμικό)

Αφετηρία: Η βρύση "Αθικιές" στο χωριό Άρσους

Μήκος: 2 χιλιόμετρα

Χρόνος: 45 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Το μονοπάτι διασχίζει το χωριό Άρσους κατά μήκος του ποταμού, από τη βρύση "Αθικιές" μέχρι τη βρύση "Πουλλίν" περνώντας από άλλες δύο παραδοσιακές βρύσες και με παρακλάδια προς το μεσαιωνικό παρεκκλήσι της Παναγιάς και τον παραδοσιακό ελαιόμυλο.

4 ΔΑΣΟΣ ΑΔΕΛΦΟΙ

Η ευρύτερη περιοχή του δάσους Αδελφοί υπήρξε μια από τις πιο σημαντικές περιοχές δράσεις των αγωνιστών της Ε.Ο.Κ.Α. Έτσι πολλά από τα μονοπάτια της περιοχής προσφέρουν στον περιπατητή την ευκαιρία, σε συνδυασμό με την απόλαυση της φύσης, να γνωρίσει και να δει περιοχές και σημεία που προσδίδουν την δράση των αγωνιστών. Στην ευρύτερη περιοχή του δάσους υπάρχουν 15 σηματοδοτημένα μονοπάτια, συνολικού μήκους 65 χιλιομέτρων περίπου.

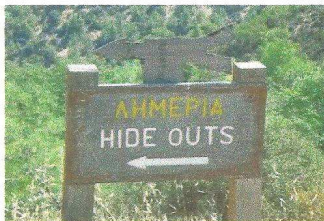
4.1 Μονοπάτι Κούρδαλη- Λημέρια (Γραμμικό)

Αφετηρία: Το χωριό Κούρδαλη.

Μήκος: 3,6 χιλιόμετρα

Χρόνος: 1,5 ώρα

Σημεία ενδιαφέροντος: Διαδρομή σε δασική περιοχή. Προσφέρει τη ευκαιρία για επίσκεψη σε διάφορα κρησφύγετα που χρησιμοποιούσαν οι αντάρτες του απελευθερωτικού αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α. 1955-59. Το μονοπάτι συνδέεται με το μονοπάτι "Αγία Ειρήνη-Λημέρια" και για δύο χιλιόμετρα έχουν κοινή πορεία από το Σελλάδι της Στραουρουδικιάς ως τα Λημέρια.



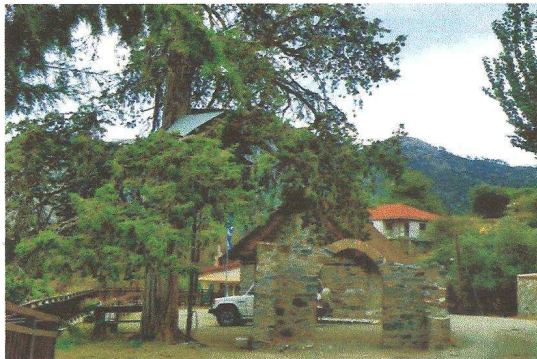
4.2 Μονοπάτι Αγία Ειρήνη-Λημέρια (Γραμμικό)

Αφετηρία: Το χωριό Αγία Ειρήνη

Μήκος: 5 χιλιόμετρα

Χρόνος: 2,5 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Το μονοπάτι ακολουθεί



απότομη ανηφορική διαδρομή, μέσα από δάσος τραχείας πεύκης με εξαιρετική θέα προς το κόλπο Μόρφου και καταλήγει στα Λημέρια. Στο Σελλάδι της Στραουροδικίας ενώνεται με το μονοπάτι "Κούρδαλη-Λημέρια" και για δύο χιλιόμετρα έχουν κοινή πορεία μέχρι τα Λημέρια. Προσφέρει

τη ευκαιρία για επίσκεψη σε διάφορα κρησφύγετα που χρησιμοποιούσαν οι αντάρτες του απελευθερωτικού αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α. 1955-59.

4.3 Μονοπάτι Μούττη της Χώρας- Σελλάδι του Καραμανλή (Γραμμικό)

Αφετηρία: (α) τοποθεσία Μούττη της Χώρας, κοντά στο χωριό Σπήλια (β) τοποθεσία Σελλάδι του Καραμανλή, κοντά στο χωριό Σαραντι

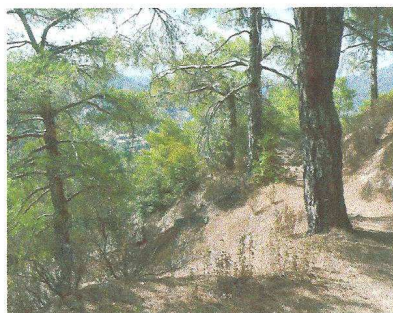
Μήκος: 3,8 χιλιόμετρα

Χρόνος: 1,5 ώρα

Σημεία ενδιαφέροντος: Παλιό μονοπάτι που προσφέρει ωραία θέα προς το κόλπο Μόρφου. Συνδέεται με το δίκτυο μονοπατιών της περιοχής και συγκεκριμένα: Δόξα Σοι ο Θεός- Μούττη της Χώρας, Μαδαρή-Σελλάδι του Καραμανλή και Σελλάδι του Καραμανλή- Καννάβια. Το μονοπάτι περνά μέσα από δάσος τραχείας πεύκης και λατζιάς το γνωστό ως "Μαύρα δάση" που είναι από τα πιο παρθένα, χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση δάση.



4.4 Μονοπάτι Δόξα Σοι ο Θεός - Μούττη της χώρας (Γραμμικό)



μέρος του Ευρωπαϊκού Μονοπατιού E4.

Αφετηρία: (α) τοποθεσία Δόξα Σοι ο Θεός κοντά στο χωριό Κυπερούντα

(β) τοποθεσία Μούττη της Χώρας, κοντά στο χωριό Σπήλια

Μήκος: 1,8 χιλιόμετρα

Χρόνος: 30 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Δασικό μονοπάτι. Συνδέεται με το δίκτυο μονοπατιών της περιοχής όπως και το πιο πάνω μονοπάτι (4.3). Στην αφετηρία υπάρχει βρύση με πόσιμο νερό. Το μονοπάτι αυτό αποτελεί

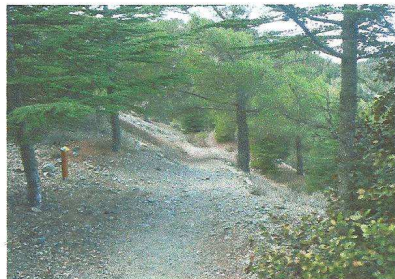
4.5 Μονοπάτι Δόξα Σοι ο Θεός – Πυροφυλάκιο Μαδαρή (Γραμμικό)

Αφετηρία: (α) τοποθεσία Δόξα Σοι ο Θεός κοντά στο χωριό Κυπερούντα

(β) Το πυροφυλάκιο του Τμήματος Δασών Μαδαρή

Μήκος: 3,8 χιλιόμετρα

Χρόνος: 2 ώρες



Σημεία ενδιαφέροντος:

Πανοραμική θέα προς όλες τις κατευθύνσεις από υψόμετρο 1400-1600 μέτρα, κατά μήκος της κορυφογραμμής Μαδαρή. Καταλήγει κοντά στην κορυφή Μαδαρή (1613 μέτρα). Ο επισκέπτης έχει την δυνατότητα να ανεβεί στο πυροφυλάκιο του Τμήματος Δασών Μαδαρή, που δεσπόζει της περιοχής. Στην αφετηρία υπάρχει βρύση με πόσιμο νερό. Συνδέεται με άλλα

μονοπάτια της περιοχής όπως τα πιο πάνω μονοπάτια (4.3 και 4.4).

4.6 Μονοπάτι "Τεισιά της Μαδαρή" (κυκλικό)

Αφετηρία: Πλησίον του πυροφυλακίου Μαδαρή

Μήκος: 3 χιλιόμετρα

Χρόνος: 1,5 ώρα



Σημεία ενδιαφέροντος: Πανύψηλοι και εντυπωσιακή γκρεμοί κατά μήκος του μονοπατιού. Διέρχεται μέσα από περιοχή με ενδιαφέρουσα γεωλογία. Εξαιρετική θέα προς την πεδιάδα Μεσσαορίας και το κόλπο Μόρφου. Συνδέεται με τα μονοπάτια "Μαδαρή-Δόξα Σοι ο Θεός" και "Μαδαρή-Σελλάδι του Καραμανλή"

4.7 Μονοπάτι Μαδαρή- Σελλάδι του Καραμανλή (Γραμμικό)

Αφετηρία: (α) Πλησίον του πυροφυλακίου Μαδαρή (β) τοποθεσία Σελλάδι του Καραμανλή, κοντά στο χωριό Σαράντι.

Μήκος: 3,5 χιλιόμετρα

Χρόνος: 1,5-2 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Το μονοπάτι ακολουθεί από το πυροφυλάκιο Μαδαρή, προς την τοποθεσία Σελλάδι του Καραμανλή πολύ δύσκολη κατηφορική διαδρομή με εξαιρετική θέα προς το κόλπο Μόρφου, την πεδιάδα της Μεσσαορίας και την οροσειρά Τροόδους. Η διαδρομή ακολουθεί πορεία διά μέσου του δάσους με συστάδα κέδρων, που βρίσκεται περίπου στο μέσο της διαδρομής. Συνδέεται με το δίκτυο μονοπατιών της περιοχής όπως τα μονοπάτια "Μαδαρή- Δόξα Σοι ο Θεός", "Τεισιά της Μαδαρή", "Μούττη της Χώρας- Σελλάδι του Καραμανλή" και "Σελλάδι του Καραμανλή-Καννάβια".

4.8 Μονοπάτι Σελλάδι του Καραμανλή- Καννάβια (Γραμμικό)

Αφετηρία: (α) τοποθεσία Σελλάδι του Καραμανλή, κοντά στο χωριό Σαράντι.

(β) το χωριό Καννάβια

Μήκος: 3 χιλιόμετρα

Χρόνος: 1,5 ώρα

Σημεία ενδιαφέροντος: Μονοπάτι με τμήματα σε δάσος και θέα προς την κοιλάδα Κανναβίων-Αγίας Ειρήνης. Το τελευταίο ενάμιση χιλιόμετρο της διαδρομής, με αφετηρία το Σελλάδι του Καραμανλή είναι κατά μήκος χωματόδρομου που καταλήγει σε ασφαλτόδρομο μέχρι το χωριό Καννάβια. Συνδέεται με το δίκτυο μονοπατιών της περιοχής.

4.9 Μονοπάτι Λαγουδερά ή Αγρός – Μαδαρή (Γραμμικό)

Αφετηρία: (α) Από το χωριό Αγρός (β) Από το χωριό Λαγουδερά

Μήκος: Από Αγρό 7 και από Λαγουδερά 8 χιλιόμετρα Χρόνος: 3-3,5 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Πανοραμική θέα και στις δύο διαδρομές.

4.10 Μονοπάτι Λαγουδερά-Αγρός (Γραμμικό)

Αφετηρία: (α) Από το χωριό Αγρός (β) Από το χωριό Λαγουδερά

Μήκος: 6 χιλιόμετρα Χρόνος: 2,5 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Ακολουθεί πορεία μέσα από αμπελώνες και καλλιέργειες οπωροφόρων δέντρο όπως μηλιές, κερασιές, αχλαδιές. Το πρώτο τμήμα από το χωριό Λαγουδερά ακολουθεί πορεία παράλληλη με το ποταμό Λαγουδερών, τον οποίο και διασταυρώνει.

Στην κορυφή Μαδαρής-Παπούτσας, προσφέρεται πανοραμική θέα προς όλες τις κατευθύνσεις. Στν κορυφογραμμή υπάρχει η δυνατότητα να ακολουθησει, κανείς, πορεία προς τη Μαδαρή χρησιμοποιώντας και το δρόμο πρόσβασης και το δίκτυο μονοπατιών που αρχίζει από την κορυφή Αδελφοί.. Η αφετηρία από τα Λαγουδερά δεν απέχει πολύ από το μονοπάτι "Λαγουδερά-Σταυρός του Αγιασμάτη".



4.11 Μονοπάτι Παναγία του Άρακα- Σταυρός του Αγιασμάτη (Γραμμικό)

Αφετηρία: (α) Παναγία του Άρακα, Λαγουδερά (β) Σταυρός του Αγιασμάτη

Μήκος: 7 χιλιόμετρα Χρόνος: 3 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Οι εκκλησίες Παναγία του Άρακα (1192 μ.χ) και Σταυρός του Αγιασμάτη (1494 μ.χ) που διαθέτουν εξαιρετικές τοιχογραφίες και περιλαμβάνονται στο κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO. Για να ανοίξει η εκκλησία του Σταυρού του Αγιασμάτη, χρειάζεται ειδική διεύθυνση. Το μονοπάτι περνά μέσα από δάσος τραχείας πεύκης, αμπελώνες, αμυγδαλιές και πακιές πετρόκτιστες δόμες. Ανατολικά του μονοπατιού διακρίνονται τα Κιόνια, βόρεια η πεδιάδα της Μόρφου και η οροσειρά του Πενταδακτύλου, δυτικά η κορυφή Όλυμπος και νότια η Μαδαρή. Συνδέεται με το μονοπάτι "Λαγουδερά Μαδαρή". Το μονοπάτι είναι μέρος του Ευρωπαϊκού Μονοπατιού E4.

4.12 Μονοπάτι Αγρός-Κάτω Μύλος (κυκλικό)

Αφετηρία: Κοντά στο ξενοδοχείο "Ρόδον" στο χωριό Αγρός

Μήκος: 6 χιλιόμετρα Χρόνος: 2 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Περιβόλια μη μηλιές, κερασιές, αχλαδιές καθώς και αμπέλια και τριανταφυλλιές, από τις οποίες παράγεται το φημισμένο ροδόσταγμα του Αγρού. Διέρχεται και από δασώδη περιοχή και προσφέρει εξαιρετική θέα της γύρω περιοχής. Το τελευταίο μέρος της διαδρομής ακολουθεί ασφαλτωμένο δρόμο που οδηγεί που καταλήγει στο χωριό Αγρός.

4.13 Μονοπάτι Άλωνα "Πέτρου Βανέζη" (κυκλικό)

Αφετηρία: Στο χωριό Άλωνα

Μήκος: 1,5 χιλιόμετρα

Χρόνος: 30

λεπτά



Σημεία ενδιαφέροντος: Η Άλωνα είναι από τα πιο όμορφα χωριά της περιοχής Πιτσιλιάς, με πετρόκτιστα σπίτια και πλούσια βλάστηση. Το μονοπάτι περνά μέσα από πυκνές φυτείες φουντουκιάς,

κερασιές, μηλιές και αμυγδαλιές φθάνοντας μέχρι το ποταμό.

4.14 Μονοπάτι Ασίνου-Άγιος Θεόδωρος (Γραμμικό)

Αφετηρία: (α) εκκλησία της Παναγίας Φορβιώτισσας (Ασίνου) (β) Το χωριό Άγιος Θεόδωρος Σολέας.

Μήκος: 5,6 χιλιόμετρα Χρόνος: 1,5-2 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Ποικιλόμορφο τοπίο και πανοραμική θέα προς το κόλπο Μόρφου. Η διαδρομή περνά μέσα από δασώσης έκταση ακολουθώντας μονοπάτι και αγροτικό δρόμο. Ευκαιρία για επίσκεψη στην εκκλησία της Παναγίας της Φορβιώτισσας (Ασίνου) του 12^{ου} αιώνα μ.Χ. με τις περίφημες τοιχογραφίες. Η εκκλησία έχει περιληφθεί στο κατάλογο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO.

4.15 Μονοπάτι Μονή-Φύλαγρα (Γραμμικό)

Αφετηρία: Στο δρόμο Τριμίκλινης-Πελενδρίου κοντά στο χωριό Πελενδρι.

Μήκος: 3 χιλιόμετρα Χρόνος: 1 ώρα

Σημεία ενδιαφέροντος: Θέα προς τους κόλπους Ακρωτηρίου και Επισκοπής, τον ποταμό και τον υδατοφράκτη Κούρρη, χωριά της επαρχίας Λεμεσού και την ανατολική πλευρά του δάσους Τροόδου.

5 ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΝΟΤΙΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Είναι μονοπάτια στις νότιες περιοχές του νησιού. Είναι δύο μονοπάτια κοντά στο υδατοφράκτη Γερμασόγειας και ένα στο χωριό Χοιροκοιτία.

5.1 Μονοπάτι Κυπαρισσία – Υδατοφράκτης Γερμασόγειας (Γραμμικό)

Αφετηρία: 5 χιλιόμετρα από τον κύριο δρόμο Παρεκκλησιάς-Κελλάκι

Μήκος: 11 χιλιόμετρα Χρόνος: 3-3,5 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Αρχικά είναι μερικώς, δασική διαδρομή, σύντομη πορεία κατά μήκος του ποταμού Κυπαρισσίας και μετά πανοραμική θέα προς τον υδατοφράκτη Γερμασόγειας και την πόλη της Λεμεσού. Το μονοπάτι περνά μέσα από συστάσες άγριων κυπαρισσιών. Συνδέεται με το μονοπάτι του υδατοφράκτη Γερμασόγειας. Ο περιπατητής έχει την ευκαιρία να επιλέξει μια κυκλική διαδρομή μήκους 3,7 χιλιομέτρων στην αρχή του μονοπατιού, αποφεύγοντας όμως το κυριότερο μέρος της διαδρομής.



5.2 Μονοπάτι Υδατοφράκτη Γερμασόγειας (κυκλικό)

Αφετηρία: Στην ανατολική πλευρά του υδατοφράκτη.

Μήκος: 1,3 χιλιόμετρα Χρόνος: 30 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Πορεία γύρω από μια μικρή χερσόνησο μέσα στον υδατοφράκτη. Ο υδατοφράκτης έχει εμπλουτιστεί με διάφορα είδη ψαριών. Επιτρέπεται το ψάρεμα με άδεια από το Τμήμα Αλιείας. Νότια της διαδρομής υπάρχει επιλογή ενός μικρού μονοπατιού μήκους 150 μέτρων όπου ο περιπατητής μπορεί να δει και να μελετήσει το αρχέγονο ενδημικό φυτό Ζουλοντζιά.

5.3 Μονοπάτι Χοιροκοιτίας

Αφετηρία: Στο δρόμο προς Χοιροκοιτία.

Μήκος: 2 χιλιόμετρα Χρόνος: 45 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Ο αρχαιολογικός χώρος Χοιροκοιτίας, ένας από τους σημαντικότερους οικισμούς της Νεολιθικής εποχής. Έχει περιληφθεί στο κατάλογο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO.

6 ΔΑΣΟΣ ΜΑΧΑΙΡΑ ΚΑΙ ΔΑΣΟΣ ΑΕΤΟΜΟΥΤΤΗΣ

Στο Εθνικό Δασικό Πάρκο Μαχαιρά και στο δάσος Αετόμουττης, καθώς και στην ευρύτερη περιοχή υπάρχουν 14 μονοπάτια, συνολικού μήκους 41 χιλιομέτρων περίπου. Ο περιπατητής εδώ μπορεί να απολαύσει την φύση και να γνωρίσει ακόμα ένα σημαντικό τόπο δράσης του αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α. σε συνδιασμό με πανέμορφα γραφικά χωριά και ιστορικά μοναστήρια.

6.1 Μονοπάτι Λευκοθέα (κυκλικό)

Αφετηρία: Στον κύριο δρόμο Λυθροδόντα-Λευκάρων, 3 χιλιόμετρα από το Λυθροδόντα.

Μήκος: 1,3 χιλιόμετρα **Χρόνος:** 30 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Εξαιρετική θέα από την κορυφή του Ατού (Αετού), προς τις περιοχές Λευκωσίας και Λευκάρων.

6.2 Μονοπάτι Πάνω Λεύκαρα- Κάτω Δρυς (Γραμμικό)

Αφετηρία: Στο χωριό Πάνω Λεύκαρα

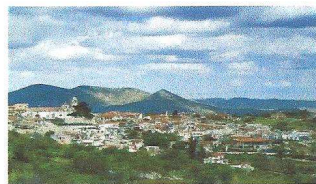
Μήκος: 2,5 χιλιόμετρα **Χρόνος:** 1 ώρα

Σημεία ενδιαφέροντος: Ενώνει τα χωριά Πάνω Λεύκαρα και Κάτω δρυς δια μέσου κατηφορικής αγροτικής περιοχής. Συνδέεται με το μονοπάτι "Πάνω Λεύκαρα-εκκλησία Μεταμορφώσεως του Σωτήρος". Εξαιρετική θέα προς όλες τις κατευθύνσεις.

6.3 Μονοπάτι Πάνω Λεύκαρα-Εκκλησία Μεταμορφώσεως του Σωτήρος (κυκλικό)

Αφετηρία: Στο χωριό Πάνω Λεύκαρα

Μήκος: 2,3 χιλιόμετρα **Χρόνος:** 1,5 ώρα



Σημεία ενδιαφέροντος: Πανοραμική θέα προς τα χωριά Πάνω και Κάτω Λεύκαρα, Κάτω Δρυς, το φράγμα του Διπόταμου, την Μονή Αγίου Μηνά και τη Μονή Σταυροβουνίου. Για να γίνει κυκλική η διαδρομή, το τελευταίο μέρος ακολουθεί τον κύριο δρόμο προς το χωριό Βαβατσίνα για 600 μέτρα. Συνδέεται με το μονοπάτι "Πάνω Λεύκαρα- Κάτω Δρυς".

6.4 Μονοπάτι Αγία Βαρβάρα-Ασπράδι (Γραμμικό)

Αφετηρία: Η εκκλησία της Αγίας Βαρβάρας

Μήκος: 3 χιλιόμετρα **Χρόνος:** 1 ώρα

Σημεία ενδιαφέροντος: Το μονοπάτι ακολουθεί πορεία περνώντας κοντά από την Ιερά Μονή Σταυροβουνίου, την τοποθεσία Σταυρόπευκος και καταλήγει στην τοποθεσία Ασπράσι. Εξαιρετική θέα προς την πεδιάδα Μεσαορίας, την Λάρνακα και την Λευκωσία. Πλούσια βλάστηση. Συνδέεται με το μονοπάτι "Σταυροβούνι-Αγγλισίδες".

6.5 Μονοπάτι Σταυροβούνι- Αγγλισίδες (Γραμμικό)

Αφετηρία: Στο δρόμο προς το Σταυροβούνι

Μήκος: 2,5 χιλιόμετρα **Χρόνος:** 1 ώρα

Σημεία ενδιαφέροντος: Εξαιρετική θέα προς περιοχές της επαρχίας Λάρνακας. Διακρίνονται μεταξύ άλλων: ο διεθνής αερολιμένας, οι αλυκές και η πόλη της Λάρνακας. Διαδρομή δια μέσου αναδασωμένων εκτάσεων που καταλήγει σε σημείο 2 χιλιόμετρα από το χωριό Αγγλισίδες, κοντά στο τοπικό σφαγείο. Συνδέεται με το μονοπάτι "Αγία Βαρβάρα-Ασπράδι".



6.6 Μονοπάτι Σπηλιά της Αθασιάς (Γραμμικό)

Αφετηρία: Αγροτικός χωματόδρομος 3 χιλιόμετρα από Βαβατσινιά

Μήκος: 2,5 χιλιόμετρα Χρόνος: 2 ώρες

Σημείο ενδιαφέροντος: Το μονοπάτι ξεκινά ως αγροτικός χωματόδρομος για περίπου 200 μέτρα και ακολουθώς συνεχίζει ως στενό μονοπάτι με απότομη κατηφορική διαδρομή, ειδικά προς το τέλος. Τερματίζει στην "Σπηλιά της Αθασιάς" που πιστεύεται ότι κατασκευάστηκε για εξόρυξη μεταλλευμάτων. Η διαδρομή περνά από δάσος τραχείας πεύκης.



6.7 Μονοπάτι Κιόνια-Προφήτης Ηλίας (Γραμμικό)

Αφετηρία: Εκδρομικός χώρος Κιόνια.

Μήκος: 7 χιλιόμετρα Χρόνος: 2,5 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Η διαδρομή ξεκινά από τον εκδρομικό χώρο Κιόνια, όπου υπάρχει βρύση με πόσιμο νερό και δια μέσου κατηφορικής και απότομης διαδρομής, ειδικά προς το τέλος, καταλήγει στην εκκλησία του Προφήτη Ηλία. Εξαιρετική θέα προς την πεδιάδα Μεσσαορίας.

6.8 Μονοπάτι Μάντρα του Καμπιού (κυκλικό, κατάλληλο για άτομα με τροχοκάθισμα)

Αφετηρία: Εκδρομικός χώρος Μάντρα του Καμπιού.

Μήκος: 1 χιλιόμετρο Χρόνος: 30 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Όμορφη δασική περιοχή.

6.9 Μονοπάτι Κακοκέφαλος-Μάντρα του Καμπιού (Γραμμικό)

Αφετηρία: 1 χιλιόμετρο πριν τον εκδρομικό χώρο Κιόνια

Μήκος: 5,5 χιλιόμετρα Χρόνος: 2,5 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Πανοραμική θέα της γύρω περιοχής και της πεδιάδας της Μεσσαορίας. Διέρχεται από τα ερείπια παλιών μάντρας. Πλούσια φυσική βλάστηση.

6.10 Μονοπάτι Γ.Ταραμίδης (Γραμμικό)

Αφετηρία: Μετά τον εκδρομικό χώρο Κιόνια, προς την κορυφή Κιόνια

Μήκος: 3,5 χιλιόμετρα Χρόνος: 1,5 ώρα

Σημεία ενδιαφέροντος: Πανοραμική θέα ανατολικά, βόρεια και δυτικά των Κιονιών.

6.11 Μονοπάτι Μαχαιράς-Λαζανιάς (Γραμμικό)

Αφετηρία: (α) 500 μέτρα από την Μονή Μαχαιρά (β) Το χωριό Λαζανιάς

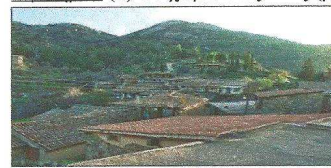
Μήκος: 2 χιλιόμετρα Χρόνος: 1 ώρα

Σημεία ενδιαφέροντος: Διασχίζει το ποταμό Πεδαιό. Πλούσια γλωρίδα και Πανίδα. Συνδέεται με το μονοπάτι "Λαζανιάς-Φικάρδου"



6.12 Μονοπάτι Λαζανιάς-Φικάρδου (Γραμμικό)

Αφετηρία: (α) Το χωριό Λαζανιάς (β) Το χωριό Φικάρδου



Μήκος: 2 χιλιόμετρα

Χρόνος: 45 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Πανοραμική θέα της γύρω περιοχής. Πλούσια γλωρίδα. Συνδέεται με τα μονοπάτια "Μαχαιρας-Λαζανιάς" και "Φικάρδου-κέντρο Αρχοντίδη".

6.13 Μονοπάτι Φικάρδου- Κέντρο Αρχοντίδη (Γραμμικό)

Αφετηρία: (α) η εκκλησία του χωριού Φικάρδου (β) Το κέντρο Αρχοντίδη

Μήκος: 5 χιλιόμετρα Χρόνος: 1,5-2 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Ακολουθεί την κορυφογραμμή. Εξαιρετική θέα προς την γύρω περιοχή και τη Λευκώσια. Πλούσια χλωρίδα. Συνδέεται με το μονοπάτι "Λαζανιάς-Φικάρδου".

6.14 Μονοπάτι Γούρρι (Γραμμικό)

Αφετηρία: Στο χωριό Γούρρι

Μήκος: 900 μέτρα Χρόνος: 30 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Χλωρίδα της περιοχής και παραδοσιακές δόμες.

7 ΕΘΝΙΚΟ ΔΑΣΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΑΘΑΛΑΣΣΑΣ

Το Εθνικό Δασικό Πάρκο Αθαλάσσας, εκτός του ότι αποτελεί πνεύμονα πρασινού στην πρωτεύουσα προσφέρει και την ευκαιρία για άθληση και μελέτη της φύσης εντός της Λευκωσίας με ένα δίκτυο 7 μονοπατιών, συνολικού μήκους 20 χιλιομέτρων περίπου.

7.1 Μονοπάτι Υδατοφράκτη Αθαλάσσας (κυκλικό)

Αφετηρία: Εκδρομικός χώρος νοτιοδυτικής εισόδου του Πάρκου.

Μήκος: 2,2 χιλιόμετρα Χρόνος: 45 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Κυκλική πορεία γύρω από τον υδατοφράκτη. Παρατηρητήριο υδροβίων πουλιών.



7.2 Μονοπάτι Αγίου Γεωργίου (κυκλικό)

Αφετηρία: Χώροι στάθμευσης, υδατοφράκτη Αγίου Γεωργίου.

Μήκος: 2 χιλιόμετρα Χρόνος: 45 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Εκδρομικός χώρος, υδατοφράκτης Αγίου Γεωργίου και το Περιβαλλοντικό Κέντρο στην συμβολή των λεωφόρων Κερύνειας και Αθαλάσσας.



7.3 Μονοπάτι Αγίου Γεωργίου- Δασοβοτανικός Κήπος (Γραμμικό)

Αφετηρία: Σημείο στην νότιο πλευρά του υδατοφράκτη Αγίου Γεωργίου.

Μήκος: 2,5 χιλιόμετρα Χρόνος: 45 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Δασοβοτανικός κήπος, δίπλα από το Δασικό φυτώριο. Λειτουργεί Δευτέρα με Παρασκευή 07:30-14:30.

7.4 Μονοπάτι Ν.Δ Εισόδου-Πάρκο των Εθνών (κυκλικό)

Αφετηρία: Εκδρομικός χώρος Νοτιοδυτικής εισόδου του Πάρκου.

Μήκος: 2,5 χιλιόμετρα Χρόνος: 45 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Πάρκο των εθνών. Το μονοπάτι αποτελείται από 4 διαφορετικές γραμμικές διαδρομές που συνδέονται με δυνατότητα κυκλικής διαδρομής.



7.5 Μονοπάτι Δασοβοτανικός Κήπος- Εκδρομικός χώρος Ν.Δ εισόδου (Γραμμικό)

Αφετηρία: Δασοβοτανικός Κήπος

Μήκος: 2,2 χιλιόμετρα Χρόνος: 45 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Διαδρομή μέσα από πεύκα, ευκάλυπτους, κυπαρίσσια και ακακίες. Εκδρομικός χώρος δίπλα από τον υδατοφράκτη Αθαλάσσας.

7.6 Μονοπάτι Πάρκο των Εθνών-Άγιος Γεώργιος (Γραμμικό)

Αφετηρία: Πάρκο των Εθνών.

Μήκος: 2,5 χιλιόμετρα Χρόνος: 45 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Πάρκο των Εθνών, υδατοφράκτης Αγίου Γεωργίου, εκδρομικός χώρος.

7.7 Μονοπάτι Εκδρομικός Χώρος Ν.Α. Εισόδου-Άγιος Γεώργιος (Γραμμικό)

Αφετηρία: Εκδρομικός χώρος Νοτιοδυτικής εισόδου του Πάρκου.

Μήκος: 4 χιλιόμετρα Χρόνος: 1,5 ώρα

Σημεία ενδιαφέροντος: Συνδέει δύο εκδρομικούς χώρους. Για μέρος της διαδρομής ακολουθεί πορεία παράλληλη του υδατοφράκτη Αθαλάσσης.



8 ΕΘΝΙΚΟ ΔΑΣΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΚΑΒΟ ΓΚΡΕΚΟ

Το Εθνικό Δασικό Πάρκο Κάβο Γκρέκο, προσφέρει ένα δίκτυο μονοπατιών που συνδιάζουν, την άγρια φυσική περιοχή του πάρκου με αρχαιολογικά και θρησκευτικά μνημεία. Υπάρχουν 9 μονοπάτια συνολικού μήκους 30 περίπου χιλιομέτρων εντός και κοντά στο πάρκο.



8.1 Μονοπάτι Κόννος-Σπηλιά του Κύκλωπα (κυκλικό)

Αφετηρία: Παραλία Κόννος

Μήκος: 2,4 χιλιόμετρα Χρόνος: 45 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Πορεία κατά μήκος της ακτής. Πλούσια χλωρίδα. Καταλήγει στην γραμμική Σπηλιά του Κύκλωπα και επιστρέφει στην παραλία Κόννος από παράλληλη διαδρομή. Συνδέεται με τα μονοπάτια "Κόννος-Άγιοι Ανάργυροι" και "Προφήτης Ηλίας-Κόννος".

8.2 Μονοπάτι Κάβος (κυκλικό)

Αφετηρία: Χώρος σταθμευσης Ακρωτηρίου Γκρέκο (Πηδάλιο)

Μήκος: 2,5 χιλιόμετρα Χρόνος: 45 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Ωραία θέα, ιδιαίτερα από την κορυφή του Κάβου. Πλούσια βλάστηση. Περιλαμβάνει την κορυφή του Κάβου και εντυπωσιακούς βράχους που προσφέρονται για αναρριχήσεις. Μπορεί κάποιος να συναντήσει θαλάσσια απολιθώματα. Συνδέεται με το μονοπάτι "Άγιοι Ανάργυροι-Θαλασσινές σπηλιές" και το μονοπάτι "θαλασσινές σπηλιές".

8.3 Μονοπάτι Προφήτης Ηλίας-Κόννος (Γραμμικό)

Αφετηρία: (α) εκκλησάκι Προφήτη Ηλία (β) Παραλία Κόννος

Μήκος: 8,5 χιλιόμετρα Χρόνος: 3 ώρες

Σημεία ενδιαφέροντος: Πανοραμική θέα από το εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία. Η διαδρομή περιλαμβάνει τα εκκλησάκια Αγίων Σαράντα και Αγίου Ιωάννη. Καταλήγει στην παραλία Κόννος. Συνδέεται με τα μονοπάτια "Παναγία-Άγιοι Σαράντα", "Παναγία-Άγιος Ιωάννης", "Κόννος-Άγιοι Ανάργυροι" και "Κόννος-Σπηλιά του Κύκλωπα".

8.4 Μονοπάτι Άγιοι Ανάργυροι (κυκλικό)

Αφετηρία: Εκκλησιάκι Αγίων Αναργύρων

Μήκος: 2,3 χιλιόμετρα Χρόνος: 45 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Βλάστηση από αόρατους, εκδρομικός χώρος. Συνδέεται με τα μονοπάτια, "Κόννος-Άγιοι Ανάργυροι" και "Άγιοι Ανάργυροι-Θαλασινές-Σπηλιές".

8.5 Μονοπάτι Παναγιά-Άγιος Ιωάννης (Γραμμικό)

Αφετηρία: (α) Εκκλησία της Παναγιάς (β) Εκκλησία Αγίου Ιωάννη

Μήκος: 2,8 χιλιόμετρα Χρόνος: 45 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Τα γραφικά εκκλησιάκια Αγίου Ιωάννη και Αγίων Σαράντα.

8.6 Μονοπάτι Άγιοι Ανάργυροι-Θαλασινές Σπηλιές (Γραμμικό)

Αφετηρία: (α) Εκκλησιάκι Αγίων Αναργύρων (β) Θαλασινές Σπηλιές

Μήκος: 4 χιλιόμετρα Χρόνος: 1,5 ώρα

Σημεία ενδιαφέροντος: Ακολουθεί πορεία κατά μήκος της ακτής. Καταλήγει στις θαλασινές σπηλιές. Η περιοχή προσφέρεται για καταδύσεις. Η διαδρομή περνά από το φυσικό γεφύρι "Κάμαρα του Κόρακα" και κάτω από το Κάβο. Προσφέρει εξαιρετική θέα, πλούσια φυσική βλάστηση ενώ παρατηρούνται απολιθώματα θαλάσσιων οργανισμών. Συνδέεται με τα μονοπάτια "Κόννος-Άγιοι Ανάργυροι", "Άγιοι Ανάργυροι-Θαλασινές Σπηλιές" και "Κόννος".



8.7 Μονοπάτι Παναγιά-Άγιοι Σαράντα (Γραμμικό)

Αφετηρία: (α) Εκκλησία Παναγιάς (β) Άγιοι Σαράντα

Μήκος: 2,5 χιλιόμετρα Χρόνος: 45 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Το γραφικό εκκλησιάκι των Αγίων Σαράντα.

8.8 Μονοπάτι Κόννος-Άγιοι Ανάργυροι (Γραμμικό)

Αφετηρία: (α) Παραλία Κόννος (β) Εκκλησιάκι Αγίων Αναργύρων

Μήκος: 1,4 χιλιόμετρο Χρόνος: 30 λεπτά

Σημεία ενδιαφέροντος: Πορεία κατά μήκος της ακτής με πλούσια βλάστηση και εξαιρετική θέα. Καταλήγει στο εκκλησιάκι των αγίων Αναργύρων, κτισμένο πάνω από θαλασινή σπηλιά όπου πιθανολογείται να έζησαν κατά καιρούς κάποιοι ασκητές. Συνδέεται με τα μονοπάτια "Κόννος-Σπηλιά του κύκλωπα", "Άγιοι Ανάργυροι", "Άγιοι Ανάργυροι-Θαλασινές Σπηλιές" και "Προφήτης Ηλίας-Κόννος".

8.9 Μονοπάτι Θαλασινές Σπηλιές (Κυκλικό)

Αφετηρία: Θαλασινές σπηλιές

Μήκος: 3,6 χιλιόμετρα Χρόνος: 1,5 ώρα

Σημεία ενδιαφέροντος: Μεγάλο μέρος της διαδρομής κατά μήκος της ακτογραμμής, με εξαιρετική θέα. Στις σπηλιές υπάρχουν απολιθώματα θαλάσσιων οργανισμών. Το μονοπάτι μπορεί να καταλήξει και στο Κάβο ή στους Αγίους Ανάργυρους. Συνδέεται με το μονοπάτι "Κάβος".

Ενότητα 5: Συμπεράσματα

Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του φυσιολατρικού τουριστικού προϊόντος της Κύπρου, έναντι άλλων χωρών.

Η Κύπρος μπορεί να προσφέρει στον φυσιολάτρη τουρίστα μαγευτικές εικόνες, φύσης, τοπίου με συνδιασμό από ιστορία και θρησκευτικών μνημείων. Το πλεονέκτημα της Κύπρου έναντι άλλων προορισμών είναι το μικρό της μέγεθος, που αυτό βοηθάει ώστε ο τουρίστας που θα επιλέξει το νησί για την φύση του να μην διανύει μεγάλες αποστάσεις μεταξύ των φυσικών μνημείων. Μια εβδομάδα ίσως είναι υπέρ αρκετή ώστε να απολάυσει φυσικά μνημεία σε όλο το νησί και να πάρει μια γενική γνώση, ενώ σε ένα με δύο μήνες θα μπορεί ίσως να επισκεπτεί τα περισσότερα φυσικά αξιοθέατα.

Ακόμα ένας πολύ σημαντικός παραγοντάς που βοηθάει στην ανάπτυξη τουρισμού με βάση την φύση είναι και το καλό κλίμα του νησιού. Με εξαίρεση το καλοκαίρι, κυρίως τέλος Ιουλίου και αρχές Αυγούστου που οι θερμοκρασίες είναι ψηλές και το μήνα Ιανουάριο που υπάρχουν χαμηλές θερμοκρασίες, που όμως δεν είναι και τόσο κρύο σε σύγκριση με άλλες χώρες, ο υπόλοιπος χρόνος και κυρίως τους μήνες της Άνοιξης και του φθινοπώρου, προσφέρεται για περιπλανήσεις και αναμνηγή στην φύση. Ακόμα και το Καλοκαίρι στις ορεινές περιοχές, κυρίως της Απογευματινές ώρες, ο καιρός δεν είναι αποτρεπτικός παράγοντας για δραστηριότητες στην φύση, ενώ το χειμώνα μπορεί ο επισκέπτης να συνδιάσει την επίσκεψή του στα ορεινά φυσικά αξιοθέατα με χειμερινά αθλήματα, αφού κατά τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο που στα ορεινά συνήθως υπάρχει χιόνι, προσφέρονται τέτοιες ευκαιρίες.

Μεγάλο πλεονέκτημα επίσης αποτελεί η πλούσια χλωρίδα της Κύπρου και ο υψηλός δείκτης ενδημισμού, κάτι που εγγυάται στον φυσιολάτρη τουρίστα ότι θα έχει να γνωρίσει και να μελετήσει πολλά είδη φυτών που δεν είχε ξαναδεί ποτέ.

Επίσης κοντά σε περιοχές φυσικού ενδιαφέροντος υπάρχουν πολλά καταλύματα που μπορεί ο επισκέπτης να επιλέξει, από μικρά ξενοδοχεία και αγροτουριστικά καταλύματα, μέχρι οργανωμένους χώρους κατασκήνωσεις. Ειδικά στις ορεινές περιοχές, που υπάρχει και το μεγαλύτερο φυσικό ενδιαφέρον, ο επισκέπτης μπορεί να επιλέξει ένα τέτοιο κατάλυμα και να το χρησιμοποιήσει ως βάση για εξορμήσεις και σε παραθαλάσσιες πόλεις, αλλά και στην πρωτεύουσα, όπου και εκεί υπάρχουν σημεία φυσικού ενδιαφέροντος. Η μεγαλύτερη απόσταση δεν υπερβαίνει τα 180 χιλιόμετρα που είναι ελάχιστη απόσταση, σε σύγκριση της αποστάσης μεταξύ πόλεων, άλλων χωρών και κυρίως των χωρών των επισκεπτών που επιλέγουν την Κύπρο (Βρετανοί, Σκανδιναβοί, Ρώσοι κ.τ.λ) και το οδικό δίκτυο είναι σε πολύ καλή κατάσταση.

Στις περιοχές επίσης, των δασών και των σημαντικών βιοτόπων, η ύπαρξη πολλών σημείων πληροφοριών, σε κοντινές περιοχές, είτε από γραφεία πληροφοριών του Κ.Ο.Τ. είτε από πυροφυλάκια του Τμήματος Δασών και άλλα, επιτρέπουν στον επισκέπτη να συλλέξει παιρτερώ πληροφορίες και να νοιώθει και πιο σίγουρος ότι θα βρει αυτό που ζητά.

Από την άλλη σημαντικό μειονέκτημα είναι ότι τα ορεινά και άλλα θέρετρα που εστιάζονται κοντά σε σημεία φυσικού ενδιαφέροντος, είναι λιγότερο γνωστοί τουριστικοί προορισμοί στο νησί και το όνομα της Κύπρου έχει συνδεθεί με τουρισμό διασκέδασης, παραθαλάσσιο τουρισμό κ.τ.λ. Παρόλο που τελευταία το κλίμα κάπως αλλάζει και όλο και περισσότεροι επιλέγουν τα θέρετρα γύρω από τις περιοχές

φυσικού ενδιαφέροντος, σίγουρα θα χρειαστεί αρκετός καιρός, ώστε να μπορεί η Κύπρος να καταταχθεί ως προορισμός με ενδιαφέρον φυσικό περιβάλλον.

Από την άλλη πολλές χώρες έχουν ταυτιστεί με το φυσικό περιβάλλον τους και με το άκουσμα τους, στο μυαλό σου έρχεται ένα φυσικό μνημείο. Παράδειγμα στις Η.Π.Α. οι καταρράκτες του Νιαγάρα, το Grand Canyon, το Yellowstone και οι λίμνες στα σύνορα με το Καναδά, Στην Αυστραλία το Alice springs, στην Βραζιλία ο Αμαζόνιος. Ακόμα και στην Ευρώπη, οι Άλπεις, έρχονται στο μυαλό του καθενός ακούγοντας Ελβετία. Αυτό το πλεονέκτημα δεν το έχει η Κύπρος που σίγουρα δεν έχει ταυτίσει το όνομά της με ένα φυσικό αξιοθέατο.

Επίσης αν και το οδικό δίκτυο είναι σε άριστη κατάσταση, τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς δεν είναι τόσο ανεπτυγμένα όπως σε άλλες χώρες και αυτό είναι μεγάλο μειονέκτημα, επειδή ο φυσιολάτρης τουρίστας, σίγουρα έχει μια ευαισθησία στο περιβάλλον και θα προτιμούσε πιο οικολογικά μέσα για την διακίνηση του.

Αυτά κατ'εμένα είναι τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που έχει το προϊόν του φυσιολατρικού τουρισμού της Κύπρου, έναντι άλλων χωρών.

Τι επιπτώσεις θα φέρει στην Κύπρο η ανάπτυξη τέτοιου προϊόντος και ειδικότερα στο περιβάλλον της; Ποια είναι τα θετικά και ποιά τα αρνητικά;

Στα θετικά είναι ότι με ένα τέτοιο προϊόν θα μειωθεί η εποχικότητα του τουριστικού προϊόντος της Κύπρου και αυτό γιατί οι καλοκαιρινοί μήνες δεν προσφέρονται και τόσο για εξορμήσεις στην φύση λόγω των υψηλών θερμοκρασιών. Από την στιγμή που μιλάμε για φυσικά αξιοθέατα και για μονοπάτια, που ο επισκέπτης θα χρειαστεί να περπατήσει κάποιες ώρες, η θερμοκρασία είναι καταλυτικός παράγοντας στο να του το επιτρέψει. Έτσι αυτό το είδος προϊόντος προσφέρεται για τους Φθινοπωρινούς και Ανοιξιάτικους μήνες, περιόδους που δεν έχουν ακμάζουσα τουριστική προσέλευση. Ακόμα και αν ο επισκέπτης θέλει να πραγματοποιήσει τέτοιο είδος τουρισμού το Καλοκαίρι, οι περιοχές που προσφέρονται είναι τα ορεινά σημεία, που έχουν χαμηλότεροι θερμοκρασία. Αυτό είναι θετικό, δια το λόγο ότι τα ορεινά θέρετρα, έχουν τουριστική προσέλευση το Χειμώνα περισσότερο, ενώ το Καλοκαίρι λόγω του ότι οι πλείστοι επιλέγουν παραλιακά θέρετρα, μειώνεται η ζήτηση τους.

Δευτερό θετικό στοιχείο είναι οι οικονομική τόνωση των χωριών των γύρω περιοχών και η μείωση της αστυφιλίας που έχει κατακτήσει μάλιστα στην Κύπρο τα τελευταία χρόνια, αφού θα ανοικτούν θέσεις εργασίας στις περιοχές. Επίσης η οικονομική ενίσχυση στην προστασία του περιβάλλοντος, που θα βοηθήσει και στην προώθηση οικολογικής συνείδησης στην κυπριακή κοινωνία.

Από την άλλη όμως, η αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος και η βλάβη σε αυτό που μπορεί να επιφέρει η ανάπτυξη του τουριστικού αυτού προϊόντος σε μεγάλο αριθμό επισκεπτών, ίσως δημιουργήσει ανεπανόρθωτες ζημιές στην φύση του τόπου και να αλλοιώσει το φυσικό τοπίο. Γι αυτό καλό θα ήταν να υπάρξει πρότιστα μια επίλογη στόχου που να εμπεριέχει τουρίστες που δεν επιζητούν απλά τουρισμό στην φύση, αλλά έχουν ευαισθησία σε θέματα περιβάλλοντος.

Επίσης καλό θα ήταν να αποφευχθεί η ανάπτυξη ξενικών τουριστικών υποδομών στην περιοχή, με σκοπό το κέρδος, γιατί θα υπάρχει αποτέλεσμα να διαταραχθεί το φυσικό περιβάλλον και να αναπτυχθούν άλλοι τύποι τουρισμού, κάτι που σίγουρα δεν θα ήθελε κανείς να επιδιώξει.

Στόχοι τουριστών που θα πρέπει να προσεγγίσουμε για αυτό το τουριστικό προϊόν;

Η φύση της Κύπρου εκτός από ειδυλλιακά και μαγευτικά τοπία έχει να επιδείξει και μεγάλο επιστημονικό ενδιαφέρον. Έτσι μπορεί να προσελκύσει διάφορους επιστήμονες για μελέτες. Το οφιολιθικό σύμπλεγμα εξάλου του Τροόδους, προσελκύει αρκετούς γεωλόγους κάθε χρόνο, αφού αποτελεί το πιο σημαντικό στοιχείο στην εξαγωγή συμπερασμάτων για την δημιουργία των ωκεανών. Επίσης πολλοί επιστήμονες που ασχολούνται με την χλωρίδα επισκέπτονται την Κύπρο για να μελετήσουν την πλειάδα ενδημικών της φυτών και τέλος πολλοί εντομολόγοι για να μελετήσουν τις πεταλούδες και διάφορα ενδημικά έντομα της Κύπρου.

Δεύτερος στόχος είναι μέλη οικολογικών οργανώσεων στον κόσμο, που θα μπορούσαν να συνδιάσουν την οικολογική τους δράση με διακοπές στο νησί, ενώ επίσης θα προσφέρουν προστασία στα μέρη από ασυνείδητους επισκέπτες.

Τρίτος στόχος είναι άνθρωποι με χόμπι την ορειβασία, την ανναριχίση και ανθρώπους που έχουν ως χόμπι την μακράν πεζοπορία. Εξάλου το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 προήλθε από συστάσεις ορειβατών και διαμορφώθηκε στην Κύπρο για να προσφέρει τέτοιες ευκαιρίες σε αυτή την ομάδα.

Άλλοι στόχοι μπορεί να κατασταστούν συνταξιούχοι βορειοευρωπαϊκοί που θέλουν να ξεχειμωνιάσουν σε πιο ήπιες περιοχές. Η φύση ίσως τους προσελκύσει περισσότερο, σε περιοχές που μιάζουν με την ύπαιθρο της χώρας τους. Επίσης και σε γενικότερο φάσμα ανθρώπων που αγαπούν και επιζητούν τουρισμό στην φύση.

Ποια είναι τα δυνατά σημεία της Κύπρου για να προσελκύσει φυσιολάτρες τουρίστες και γιατί;

Τα δυνατά σημεία της Κύπρου σε σύγκριση με άλλες χώρες είναι πάρα πολλά και αυτά θα τα αναλύσουμε πιο κάτω, εξηγώντας και το γιατί.

Κατ'αρχάς η γεωγραφική θέση της Κύπρου προσφέρει μεγάλο πλεονέκτημα, λόγο του ότι βρίσκεται σε χώρο που επιφέρει τουριστικό ενδιαφέρον (Μεσόγειος) και σε τοποθεσία ιδανική που μπορεί να προσφέρει έυκολη πρόσβαση για τουρίστες προερχόμενους από την Ευρώπη και την Μέση Ανατολή, αλλά ακόμα και από Ασιάτες, Αυστραλούς και Αμερικάνους. Μπορεί μεν για τις τρεις τελευταίες κατηγορίες να είναι ένα μακρινό ταξίδι η Κύπρος ως προορισμός, όμως υπάρχει η κλίση αυτών να επιλέγουν την Ευρώπη για τουρισμό. Έτσι αν προσφέρθουν ανταγωνιστικά πακέτα, μπορεί να προσελκύσουμε τουρίστες και από αυτές τις περιοχές.

Από την άλλη η γεωμορφολογία της Κύπρου, εμπεριέχει μεν ορεινά ανάγλυφα όμως όχι δύσκολες περιοχές πρόσβασης, κάτι που δεν αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα για τους ενδιαφερόμενους τουρίστες σε σύγκριση με άλλες χώρες που έχουν να επιδείξουν σπουδαία ορεινά ανάγλυφα, όμως προμινύουν και δυσκολίες διακίνησης, αλλά και διαφόρων άλλων κινδύνων. Επίσης το οφιολιθικό σύμπλεγμα του Τροόδους αποτελεί σημείο αναφοράς για πολλούς γεωλόγους και άλλους επιστήμονες, που θέλουν να μελετήσουν την γένεση των ωκεανών, αφού αποτελεί το πιο καλοσχηματισμένο σημείο της αλπικής πτύχωσης.

Το υγρό στοιχείο είναι ίσως ο παράγοντας της φύσης που η Κύπρος υστερεί έναντι άλλων χωρών. Δεν υπάρχουν πολλές λίμνες και ρεούμενα ποτάμια. Παρόλα αυτά τα λιγοστά υγρά στοιχεία της Κύπρου και ειδικότερα οι αλυκές αποτελούν σπουδαίους βιότοπους, που προστατεύονται και από την συνθήκη του Ράμσαιρ, προσελκύοντας έτσι οικολογικό ενδιαφέρον. Υπάρχουν όμως πάρα πολλά φράγματα που μπορεί φυσικά να μην αποτελούν φυσικά στοιχεία, όμως προσδίδουν χαρακτήρα

στις περιοχές που δεσπόζουν και βοηθούν στην ανάπτυξη άλλων φυσικών παραγόντων όπως την χλωρίδα και την πανίδα.

Από την άλλη η χλωρίδα της Κύπρου, αποτελεί ένα δυνατό χαρτί, αφού υπάρχουν πάρα πολλά είδη και το ποσοστό ενδημισμού, δηλαδή φυτών που τα βρίσκει κανείς μόνο στην Κύπρο, είναι το υψηλότερο στο κόσμο. Αυτό προμηνύει ότι κάποιος που θα έρθει στην Κύπρο και ειδικά θα επιλέξει να επισκεπτεί τον Ακάμα και το Τρόδος θα δει φυτά που δεν τα συνάντησε ποτέ ξανά σε άλλο μέρος της υφελίου. Αυτό το στοιχείο είναι και αυτό που προσελκύει πολλούς επιστήμονες, φυτολόγους, βιολόγους κτλ για να μελετήσουν φυτά που δεν έχουν την ευκαιρεία να τα μελετήσουν αλλού. Ακόμα όμως και ο αριθμός των ιθαγενών και επιγενών φυτών είναι πολύ υψηλός και αυτό λόγω της γεωγραφικής θέσης στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων και στο ότι την περίοδο των παγετώνων η Κύπρος δεν επηρεάστηκε στο βαθμό άλλων χωρών με αποτέλεσμα πολλά φυτά που εξαφανίστηκαν από την Ευρώπη να τα συναντά κανείς την Κύπρο.

Η δε πανίδα αν και φτωχότερη σε σύγκριση με την χλωρίδα της Κύπρου και την πανίδα άλλων χωρών, έχει και αυτή να επιδείξει σημαντικά είδη, αν και παλαιότερα η πανίδα της Κύπρου ήταν πολύ πιο πλούσια και αυτό το αποδικνύουν ευρήματα απολιθωμάτων υποπόταμου και ελέφαντα. Το αγρινό είναι ένα είδος αγριοπρόβατου που το συναντά κανείς μόνο στην Κύπρο και προσελκύει πολλούς επισκέπτες για να το δουν. Επίσης σπουδαία είδη υπάρχουν και σε είδη ερπετών με πολλά είδη φιδιών να είναι ενδημικά, ενώ και τα είδη των χελώνων της Μεσογείου να χρησιμοποιούν την Κύπρο ως χώρο αναπαραγωγής τους. Το ότι επίσης η Κύπρος βρίσκεται σε ένα από τους κύριους διαδρόμους μετανάστευσης πουλιών, επιφέρει να παρουσιάζονται στην Κύπρο πολλά είδη πτηνών, με αποτέλεσμα να προσελκύει πτηνολόγους και πτηνοπαρατηρητές. Στο τομέα της πανίδας η Κύπρος έχει να επιδείξει σπουδαίους αριθμούς εντόμων, αφού έχουν παρατηρηθεί στην Κύπρο γύρω στα 6000, με πολλά είδη να είναι ενδημικά και κυριότερα στην κατηγορία των λεπιδόπτερων (πεταλούδων).

Έχοντας λοιπόν καλύψει την ενότητα της φύσης, αντιλαμβανόμαστε ότι μπορεί να καταστεί σημαντικό χαρτί στην προσέλκυση φυσιολάτρων τουριστών και επιστημόνων και αυτό περισσότερο χάρη στη γεωλογική της υπόστρωση με το οφιολιθικό σύμπλεγμα του Τρόδους να αποτελεί τρανό παράδειγμα, τον μικρών αλλά οικολογικά σημαντικών της υγρών στοιχείων και την πλούσια χλωρίδα της με τον υψηλό δείκτη ενδημισμού και φυσικά με τα σπουδαία είδη πανίδας του νησιού.

Στην ενότητα των φυσικών αξιοθεάτων παρόλο που η Κύπρος δεν έχει τα σπουδαία φυσικά αξιοθέατα άλλων χωρών, έχει να επιδείξει σημαντικούς βιότοπους και συγκεκριμένα σπουδαία δάση αλλά και σημαντικά μεμονωμένα αξιοθέατα όπως αιωνόβια δέντρα και παραθαλάσσιες περιοχές εκπληκτικών σχηματισμών.

Παρόλο που η έκταση των δασών καλύπτει μια έκταση 18% της συνολικής έκτασης του νησιού, τα δάση της Κύπρου έχουν σπουδαία οικολογική και περιβαλλοντική σημασία και αυτό το αποδικνύει η κύρηξη πολλών τέτοιων σε Εθνικά Δασικά και άλλα σε προστατευόμενες περιοχές NATURA. Ειδικότερα τα δάση Τρόδους, Πάφου, Μαχαιρά, Αδελφοί και Αθαλάσσας καθώς και η περιοχή Κάβο Γκρέκο προσελκύουν διεθνές ενδιαφέρον και μεγάλο αριθμό επισκεπτών που ολοένα και αυξάνονται χρόνο με χρόνο. Εκτός των δασών σπουδαίος βιότοπος είναι και η περιοχή της χερσονήσου του Ακάμα, η οποία έχει πολύ μεγάλο οικολογικό και περιβαλλοντικό ενδιαφέρον. Η περιοχή αυτή λόγω του εκπληκτικού όμορφου τοπίου της έχει προσελκύσει και το ενδιαφέρον πολλών επιχειρήσεων που αποσκοπούν το κέρδος από τον δημοφιλή αυτό προορισμό και απειλούν την αλλοίωση του φυσικού τοπίου και έτσι οικολογικές οργανώσεις και κράτος προσπαθούν να σταθούν ασπίδα

προστασία μπροστά στις ορέξεις των επιχειρηματιών. Επίσης άλλες σπουδαίους βιότοπους αποτελούν οι αλκές της Λάρνακας και Λεμεσού, η λίμνη Παραλιμνίου και μικρά έλη, καθώς και φράγματα που έχουν βοηθήσει στην ανάπτυξη αυτοφώνων οργανισμών στην γύρω περιοχή.

Σπουδαία φυσικά αξιοθέατα αποτελούν επίσης και αιωνόβια δέντρα, με εκκλητικά μεγάλη ηλικία, τα οποία προστατεύονται με ειδικούς νόμους λόγω της σπουδαίας οικολογικής τους σημασίας. Παραλίες και ακτές εκκλησιαστικών σχηματισμών υπάρχουν επίσης πολλές διασκορπισμένες σε όλο το νησί, με πολλές από αυτές να έχουν σπουδαία οικολογική σημασία αφού αποτελούν χώρο αναπαραγωγής διαφόρων ειδών με κυριότερη εξ' αυτών την ακτή Λάρας -Τοξέντρας που είναι ο χώρος που επιλέγουν τα δύο είδη θαλάσσιας χελώνας που καταγράφηκαν στην Κύπρο για να εκκολαπτούν τα αυγά τους. Άλλα σπουδαία φυσικά αξιοθέατα αποτελούν και οι καταρράχτες του Τρόδους που μπορεί να μην είναι ούτε μεγάλη σε ύψος ούτε σε ροή νερού, όμως προσδίδουν μια διαφορετική πινελιά στο είδη όμορφο τοπίο της περιοχής.

Έχοντας καλύψει και την ενότητα των φυσικών αξιοθεάτων τα συμπεράσματα που αποκομίστηκαν είναι ότι μπορεί μεν η Κύπρος να μην έχει τα σπουδαία φυσικά αξιοθέατα άλλων χωρών, όμως σίγουρα έχει σπουδαίους βιότοπους και δάση να επιδείξει που η σπουδαία τους οικολογική σημασία διαφαίνεται από την ένταξη τους σε περιοχές natura και άλλες ως εθνικά δασικά πάρκα. Μπορεί λοιπόν και σε αυτό τον τομέα να επιδιώχθει η προσέλκυση τουριστών που επιζητούν φυσιολατρικό τουρισμό γνωρίζοντας σπουδαίους ευρωπαϊκούς βιότοπους.

Όσο αφορά τώρα την ενότητα των φυσιολατρικών διαδρομών η Κύπρος έχει να επιδείξει σπουδαία μονοπάτια, που μπορεί κανείς περπατώντας τα να γνωρίσει εκτός από την φύση, τον πολιτισμό, την ιστορία, την κουλτούρα και την παράδοση του νησιού, απολαμβάνοντας διαδρομές κοντά σε γραφικά χωριά, μοναστήρια, ιστορικούς χώρους κ.α.

Ο περιπατητής που θα επιλέξει να διανύσει το ευρωπαϊκό μονοπάτι E4, θα δει το βιότοπο της αλκής της Λάρνακας και το τέμενος Χαλά Σουλτάν, το Εθνικό Δασικό Πάρκο Ριζοελιάς και διασχίζοντας μέσα από παραδοσιακά χωριά, καθώς και το μικτό χωριό Πύλας, θα κατηφορίσει μέσα στις Βρετανικές βάσεις για να καταλήξει στο Εθνικό Δασικό Πάρκο Λιοπετρίου, παρά το ποταμό Λιοπετρίου, στο θέρετρο της Αγίας Νάπας και στο εθνικό Δασικό Πάρκο Κάβο Γκρέκο. Στην συνέχεια ακολουθώντας σχεδόν την ίδια διαδρομή θα καταλήξει ξανά στο χωριό Πύλα και από εκεί ακολουθώντας διαδρομή μέσα από μικρά δασύλλια θα καταλήξει στα δάση κατά σειρά: Σταυροβουνίου, Αετόμουττης, Μαχαριά, Αδελφοί, Τρόδους, Πάφου και από εκεί μέσω γραφικών χωριών θα καταλήξει στην χερσόνησο του Ακάμα. Εξέρχοντας δε από αυτή θα ακολουθήσει διαδρομή μέσα από ανεπτυγμένες περιοχές της επαρχίας Πάφου για να καταλήξει στο αερολιμένα Πάφου.

Σε όλη αυτή την διαδρομή εκτός από φυσικά τοπία θα αντικρίσει παραδοσιακά και φιλόξενα χωριά, ιστορικά μοναστήρια που συμπεριλαμβάνονται στο κατάλογο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO, ιστορικούς χώρους κυρίως στο Κάβο Γκρέκο, το Τρόδος και τον Ακάμα. Θα δει κρυσφήγετα των αγωνιστών της Ε.Ο.Κ.Α. και θα δει τους τόπους δράσεις της οργάνωσης και φυσικά θα γνωρίσει τους κατοίκους και τις ασχολίες τους.

Από την άλλη στους κυριότερους βιότοπους και δάση του νησιού, όπως ο Ακάμας, το δάσος Πάφου, Τρόδος, Αδελφοί, Μαχαριά, Αθαλάσσας και Κάβο Γκρέκο, θα βρει ένα πολυάριθμο δίκτυο μονοπατιών με το καθένα από αυτά να προσφέρει κάτι διαφορετικό και με τον επισκέπτη να έχει να επιλέξει μονοπάτι για πεζοπορία σύμφωνα με τις δικές του προτιμήσεις και τούτο λόγω του ότι εκτός από

την φυσική ομορφιά κάθε μονοπάτι αναδύει είτε ιστορικά μνημεία, είτε θρησκευτικά κ.τ.λ. με αποτέλεσμα ο περιπατητής να μπορεί να επιλέξει διαφορετικής δομής μονοπάτια.

Έχοντας λοιπόν καλύψει και την τελευταία ενότητα, μπορούμε να πούμε ότι το δίκτυο μονοπατιών που έχει οργανώσει το Τμήμα Δασών, υπό της υπόδειξη του Κ.Ο.Τ. είναι ένα πολύ καλά οργανωμένο δίκτυο, που προσφέρει στους ενδιαφερόμενους περιπατητές ποικιλία και διαφορετικότητα για να επιλέγουν μονοπάτια σύμφωνα με τα γούστα τους και μαθαίνοντας για την φύση, την ιστορία, το πολιτισμό και την κληρονομιά των περιοχών και κατ'επέκταση της Κύπρου γενικότερα.

Αφού λοιπόν κλείσουμε την εργασία αυτή καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η Κύπρος έχει φυσικές ομορφιές που μπορεί να αναδείξει προσελκύνοντας φυσιολάτρες τουρίστες. Παρόλους τους κινδύνους που ελαχύνουν τα θετικά υπερτερούν των αρνητικών, υπό την προϋπόθεση ότι η φύση της Κύπρου δεν πρέπει να θυσιαστεί στο βωμό του τουρισμού. Πρέπει έξυπνα και συνετά να χρησιμοποιηθεί η οποιαδήποτε προσέλευση φυσιολάτρων τουριστών ως ασπίδα προστασίας των φυσικών περιοχών της Κύπρου και όχι να γίνει αιτία αλλοίωσης και καταστροφής του περιβάλλοντος.

Βιβλιογραφία

- Πουλιά και θηλαστικά της Κύπρου (Σφήκας Γεώργιος) EFSTATHIADIS GROUP, 1998, Αθήνα.
Αγριολούλουδα της Κύπρου (Σφήκας Γεώργιος) EFSTATHIADIS GROUP, 1998, Αθήνα.
Τα πουλιά της Ελλάδας, της Κύπρου και της Ευρώπης (Svennson Lars) Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Μετ. Αλιβαλάτος Χαράλαμπος, 2007, Αθήνα.
Τα ερπετά της Ελλάδας και της Κύπρου (Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας) Κ.Ο.Α.Ν. 2002, Αθήνα.
Τα Πουλιά της Κύπρου (Λ. Χριστοφόρου) EFSTATHIADIS GROUP, 1998, Λευκωσία.
Οδηγός για την φύση της Κύπρου (Φοίβος Ιωάννιδης) 2009, Λευκωσία.
Πουλιά της Κύπρου (Jane Στυλιανού από πτηνολογικό σύνδεσμο Κύπρου) Εκδόσεις Πολιτιστικού Ιδρύματος Τράπεζας Κύπρου, 2009, Λευκωσία.

Έντυπα από Τμήμα Δασών και Κ.Ο.Τ.

- Η χλωρίδα των δασών της Κύπρου
Η πανίδα της Κύπρου
Το κυπριακό αγρινό
Τα φίδια της Κύπρου
Εθνικό Δασικό Πάρκο Κάβο Γκρέκο
Εθνικό Δασικό πάρκο Αθαλάσσας
Το Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδους
Το δάσος Μαχαιρά
Το δάσος Πάφου
Το δάσος Αδελφοί
Ακάμας-Μια μοναδική περιοχή της Κύπρου
Τα αιωνόβια δέντρα της Κύπρου
Οι καταρράκτες του Τροόδους
Ευρωπαϊκό Μονοπάτι Ε4 και άλλα Μονοπάτια της Φύσης
Μονοπάτι μελέτης της φύσης Σμίγιες
Μονοπάτι μελέτης της φύσης ενετικά γεφύρια
Το μονοπάτι Αταλάντη-Τρόδος
Το μονοπάτι Άρτεμις-Τρόδος
Το μονοπάτι Περσεφόνη-Τρόδος
Το μονοπάτι Καληδόνια-Τρόδος-Πλάτρες
Μονοπάτι μελέτης της φύσης Λούματα των αετών
Μονοπάτι μελέτης της φύσης Μονή-Φυλάγρια

Ιστοσελίδες:

www.visitcyprus.biz Στατιστικά στοιχεία και έρευνες

www.wikipedia.org Γεωγραφικά στοιχεία της Κύπρου

www.livepedia.gr Γεωμορφολογία και γεωλογικά στοιχεία της Κύπρου

www.moa.gov.cy

www.visitcyprus.com

www.natureofcyprus.org

www.typos.com.cy

www.naturemuseum.org.cy

www.valentine.gr

Φωτογραφικό υλικό από αναζήτηση στο google.